

Yıldız Teknik Üniversitesi
BALKAN VE KARADENİZ
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

BÜLTEN

GÜZ 2020

SAYI 4

İÇERİK

Bülten**Sayı 4 / 2020 GÜZ****ISSN:****E-ISSN: 2718-0379****Editörler**

Mehmet Hacısalihoğlu

Ersin Yılmaz

Zeyneb Gökce

İlksu Öztürk

Fatih Ekim

Faruk Eren Bayraktar

Ezgi Çeşmeci

Zehra Kömürcü

4. Sayının Redaktörü

Ersin Yılmaz

Kapak Tasarımı

Zehra Kömürcü

Baskı

YTÜ Matbaa

BALKAR Yeni Binasına Taşındı “Fotoğraflarla Davutpaşa Tarihi Fırın Binası”

2

Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU: “‘89 Göçü’ mü, ‘Etnik Temizlik’ mi? Türk Göç Tarihi Literatüründe Kavram Sorunu”

5

KONFERANS: Sancak Bölgesinin Bugünü ve Geleceği

14

SEMPOZYUM: Bulgaristan’dan Türklerin 1989 Zorunlu Göçü: 30 Yıl Sonra Göçmenlerin Algıları

19

SEMPOZYUM: Uluslararası Karadeniz Zirvesi Bölgesel ve Uluslararası İş Birliği Sahası Olarak Karadeniz

53

KONFERANS: Doğu Türkistan’da Toplama Kampları ve Çin Siyaseti

71

PANEL: 12. Yılında Kosova’nın Bağımsızlık ve Tanınma Süreci

74

ONLINE KONFERANS: Boşnak Milli Meclisi ve Sancak Özerkliği Meselesi

80

Ersin YILMAZ: “Putin Dönemi Rusya’nın Suriye Politikası: Kalıcı Misafirlğe Giden Yol”

82

Dr. Öğretim üyesi Cevdet ŞANLI: “Kosova Türkolojisine Katkıları”

86

BALKAR DİL KURSLARI VE SEMİNER PROGRAMLARI

92

BALKAR ZİYARETLER

99

YAYINLAR

103

BALKAN VE KARADENİZ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (BALKAR)

109

YÖNETİM VE İLETİŞİM

110

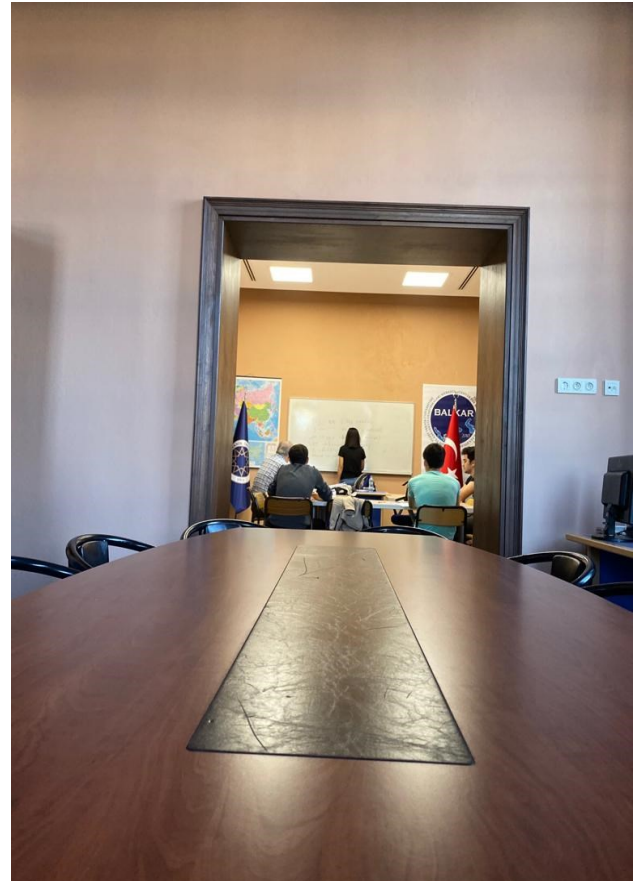
BALKAR YENİ BİNASINA TAŞINDI

FOTOĞRAFLARLA DAVUTPAŞA TARİHİ FIRIN BİNASI

Üniversitemiz Davutpaşa kampüsü girişinde bulunan Davutpaşa Tarihi Fırını, II. Abdülhamid tarafından kışladaki askerlerin ekmek ihtiyacını karşılamak amacıyla yaptırılmıştır. Üstü kırma çatı ile kaplı ve dikdörtgen planlı fırın binasının kapısı üzerinde dört beyitlik kitabe ve onun üstünde büyük bir Osmanlı arması bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi işbirliği ile restorasyona alınan bina, tekrar birimleri tarafından kullanılmak üzere Yıldız Teknik Üniversitesi'ne devredilmiştir. Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi olarak merkez ofisimiz 2019-2020 güzünü itibarıyla bu tarihi binaya taşınmış, başta dil kursu ve seminerlerimiz olmak üzere merkez faaliyetlerimiz burada yürütülmeye başlanmıştır.

Tarihi Fırın

“89 Göçü” mü, “Etnik Temizlik” mi?

Türk Göç Tarihi Literatüründe Kavram Sorunu

Prof.Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU
BALKAR Müdürü

Bulgaristan’da Türklere karşı uygulanan 1984-1989 asimilasyon ve etnik temizlik politikalarının son halkası olan 1989 Zorunlu Göçünün ardından 30 yıl geçti. 1989’da sosyalist rejimin yıkılmasından sonra da Bulgaristan’dan ekonomik nedenlerle veya parçalanmış ailelerin bir araya gelmesi vb. gibi nedenlerle her iki yöne de yeni göçler yaşanmaya devam etti. Fakat 1984-1989 arası politikaları ayrı bir kategoride değerlendirek bu göçlerin Türklerin önemli bir kısmı için deportasyon, diğer kısmı için ise asimilasyon baskısından kaçış olduğu bilinmektedir. 1989 göçü “arı bir Bulgaristan” yaratma politikası çerçevesinde tarihin şahitlik ettiği en kaba etnik temizlik politikalarına dayanan zorunlu bir göçtür. Bunu yalnızca “göç” kavramıyla ifade etmek konuya hak ettiği önemi vermemek anlamına gelecektir ve meselenin yalnızca Türkiye perspektifinden bakıldığındaki görüntüsüdür.

Modern dönemde Türkiye’ye yönelik gerçekleşen bütün nüfus hareketleri “muhaceret” ve “göç” kavramlarıyla ifade edilmiştir. Bu kavram gelenlerin hangi nedenle geldiğini açıklamaz. Türk tarih yazımında genellikle Türkiye merkezli bir tutum takınılmış ve dışarıdan gelenlerin geliş nedenleri ve şartlarını da açıklayan bir isimlendirme çabasına girililmemiştir.¹

¹Konuyla ilgili yaklaşık on yıl önce yaptığım değerlendirmeler için bkz. Mehmet Hacısalihoğlu, “‘89 Göçü’ ile İlgili Tarih Yazımı ve Kamuoyu Algıları”, *89 Göçü. Bulgaristan’da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye’ye Zorunlu Göç*, Eds. Neriman Ersoy-Hacısalihoğlu, Mehmet Hacısalihoğlu, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) & Balkanlar Medeniyet Merkezi (BALMED), 2012, s. 31-74.

Türkân Çeşmesi, Bulgaristan (Milliyet)

Türk tarihçilerinin bu Türkiye – daha ziyade Anadolu - merkezli ve – göçmenlerin göç etmesine neden olan tarihsel süreçleri ve göç koşullarını Anadolu’ya gelmiş olmaları durumu karşısında ikinci planda bırakan - tek taraflı tutumuna karşı, meseleye dışarıdan bakan bazı tarihçiler göç nedenlerine odaklanan ve başlığına bunu taşıyan çalışmalar yayınlamıştır. Amerikalı tarihçi, Justin McCarthy, Osmanlı’nın yıkılış sürecinde yaşanan göçleri ifade etmek üzere iki kavramı yan yana kullanmıştır: “ölüm ve sürgün”.² Neden ölüm ve sürgün? Çünkü yaşanan göçler genellikle bir savaş döneminde yaşanmıştır. Düşman saldırısına maruz kalan Türk/Müslüman nüfusun önemli bir kısmı hem düzenli düşman orduları hem de yerli milisler ve hatta Hristiyan komşuları tarafından katle-

dilmiş ve mallarına el konulmuştur. Bu nedenle yaşanan süreç “ölüm”dür. Geri kalan nüfusun önemli bir kısmı da zorla sürgün edilmiş veya ölümden kurtulmak için düşman ordularının önünden kaçmak zorunda kalmıştır. Bu da “sürgün”dür. Alt başlık olarak ise “Osmanlı Müslümanlarının etnik temizliği” kavramını kullanmıştır. Çünkü ölüm ve sürgünler yoluyla Müslüman nüfus varlığı yok edilmiş, onlardan kalan izler de yok edilmiş ve bu politikaların adı da 1990’lardan itibaren literatürde yaygın olarak kullanılmaya başlanan bir kavram olan “etnik temizlik”tir.

Bu durumu en güzel ifade edecek deyim Türkçede kullanılan “ezberini bozma” deyimidir. Justin McCarthy bu başlıkla Türk tarihçiliğinin ezberini bozmuştur demek abartılı olmaz. Nitekim Amerikalı tarihçi kitabının başlığı için bu süreci daha doğru ve tam ifade eden kavramları seçmiştir.

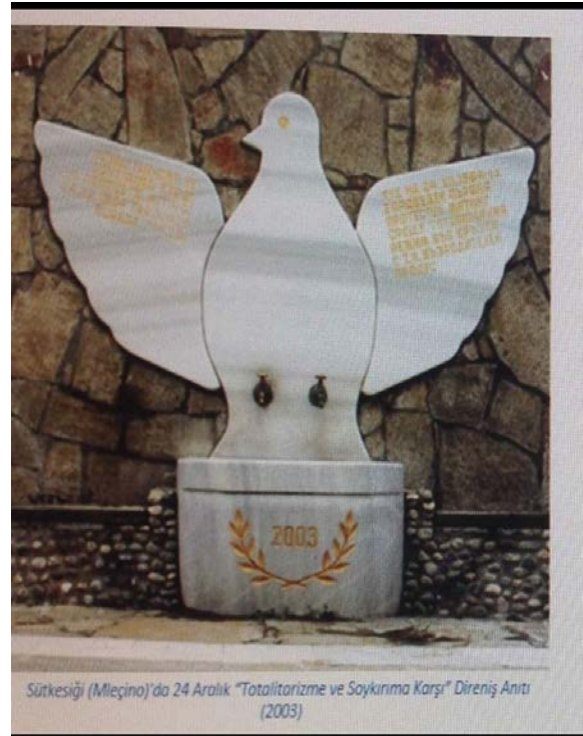
² Justin McCarthy, *Death and Exile: The Ethnic Cleansing of Ottoman Muslims, 1821-1922*, Princeton NJ: The Darwin Press, 1995. Türkçe çevirisi: *Ölüm ve Sürgün: Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı, 1821-1922*, Çev. Bilge Umar, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995. Bu kitaba Bulgar tarihçileri arasındaki tepkiler hakkında bkz. Zeynep Zafer, “Bulgar Tarihçiler ve Justin McCarthy’nin ‘Ölüm ve Sürgün’ Başlıklı Kitabı”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, VI/2, 2017, s. 201-216.

Justin McCarthy'den önce eserlerini yazan Türk tarihçilerin eserlerine verdikleri başlıklara bakalım: Bilal Şimşir: "Rumeli'den Türk Göçleri"³; Nedim İpek "Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri"⁴, Abdullah Saydam "Kırım ve Kafkas Göçleri"⁵; Hayati Bice "Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler"⁶, Ahmet Halacoğlu "Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri"⁷, yine Nedim İpek "İmparatorluk'tan Ulus Devlete Göçler"⁸; Yıldırım Ağanoğlu "Osmanlı'dan Cumhuriyete Balkanların Makûs Talihi: Göç"⁹.

Burada sıralanan isimler arasında akademisyenler, diplomatlar, arşiv uzmanları, kısaca ilgili birçok kesimden isimler olmakla birlikte tamamının ortak aklı "göç" kavramından öteye gidememiştir. Justin McCarthy'nin eserinden sonra da Türkiye'de yeni kitaplar yayınlanmıştır ve bu kitaplarda da "ölüm", "sürgün" ve "etnik temizlik" gibi kavramlar kullanılmamıştır. Bu konuda muhafazakar bir tutum takınılmış ve sözünü ettiğimiz ezber Türk toplumunun genel eğitim-öğretim geleneği ve yapısına uygun olarak varlığını devam ettirmiştir.

Kendim de - bütünüyle olmasa bile - bu geleneksel tutumun etkisi altında kaldığımı itiraf etmeliyim. Nitekim 2009'da düzenlediğimiz sempozyum ve ardından çıkardığımız kitapta

Türkiye'deki bu "göç" geleneğine uygun bir şekilde ana başlık olarak "89 Göçü" kavramını kullandık.¹⁰ Ancak alt başlıkta bunun bir zorunlu göç olduğunu belirttik. Kullanmam gereken başlık en azından "zorunlu göç" olmalıydı. Sempozyuma dinleyici olarak katılan göçmenlerin yaşanan süreçle ilgili dile getirdiği "sürgün", "soykırım teşebbüsü" gibi çağrılarına da kulak tıkayarak bu tür ikazları başarılı bir şekilde (!) etkisiz hale getirdim. Oysa 1989 insanlık tarihinde unutulmaması gereken kaba bir asimilasyon baskısının son halkası, yani bir etnik temizliktir. Daha doğru bir başlık "Bulgaristan'da Türklere Yönelik Etnik Temizlik Politikaları ve 1989 Zorunlu Göçü" olabilir.

³ Bilal N. Şimşir, *Rumeli'den Türk Göçleri*, 3 cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989.

⁴ Nedim İpek, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1994.

⁵ Abdullah Saydam, *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997.

⁶ Hayati Bice, *Kafkaslar'dan Anadolu'ya Göçler*, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.

⁷ Ahmet Halaçoğlu, *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri 1912-1913*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995.

⁸ Nedim İpek, *İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler*, Trabzon: Serander Yayınları, 2006.

⁹ H. Yıldırım Ağanoğlu, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Talihi Göç*, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2001.

¹⁰ 89 Göçü. *Bulgaristan'da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye'ye Zorunlu Göç*, Eds. Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu, Mehmet Hacısalıhoğlu, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) & Balkanlar Medeniyet Merkezi (BALMED), 2012.

Benim kullanmaktan kaçındığım bu kavramı nihayet 2018 yılında Polonya asıllı ve İngiltere’de yaşayan tarihçi – Tomasz Kamusella - kullandı ve “Soğuk Savaş Döneminde Etnik Temizlik: Komünist Bulgaristan’dan Türklerin Unutulmuş 1989 Sürgünü” başlıklı bir kitap yayınladı.¹¹ Bu kitabı kendisi de 1989’da 24 saat içinde ülkeyi terketmeye zorlanan - deporte edilen bir Türk akademisyene önerdiğimde bana, “- ajan olabilir, dikkatli olmak lazım. Bazen ülkelerin aralarını bozmak için ajanlara böyle şeyler yaptırıyorlar” şeklinde bir cevap verdi. Yani Kamusella bir ajan olabilirdi ve Türkiye ile Bulgaristan’ın arasını bozmak için böyle bir kitap yazmış olabilirdi uluslararası ilişkiler uzmanımızın ifadesiyle. Görüşmemiz bir özel görüşme olduğundan burada ismini vermeyeceğim uzmanımızın bu endişesi ayrı bir tartışma konusu olabilir. Fakat ilginç olan nokta kendisinin bizzat yaşadığı süreci bir “etnik temizlik” politikası olarak görmüyor oluşuydu. Oysa Kamusella kitabının başlığını bizzat Bulgar Parlamentosunun 11 Ocak 2012’de aldığı ve totaliter Jivkov rejiminin Türklere karşı uyguladığı politikaları kınayan kararında kullandığı “etnik temizlik” ifadesine dayandırıyordu.¹²

Kısaca akademik camiamızda bir ürkeklik, bir inisiyatifsizlik ve özgüven yoksunluğu sorunuyla karşı karşıya olduğumuzu belirtmek gerekir. Aşağıda önce bunun istisnalarını ve ardından

bu ürkekliğin gerekçeleri hakkındaki görüşlerimi özetlemeye çalışacağım.

Bu konuda istisna olarak görebileceğimiz biri akademisyen, diğeri ise popüler tarihçi iki ismi verebiliriz. Bunlardan biri Makedonya asıllı Türk tarihçi İlker Alp, diğeri ise Osmanlıcı-siyasal İslamcı popüler tarihçi Kadir Mısıroğlu’dur. Alp ve Mısıroğlu “Bulgar Mezalimi”, “Yunan Mezalimi”, “Moskof Mezalimi” gibi başlıklar taşıyan kitaplar yayınlamıştır.¹³

Kelle Kulesi, Niş, Sırbistan (Wikipedia)

¹¹Tomasz Kamusella, *Ethnic Cleansing During the Cold War: The Forgotten 1989 Expulsion of Turks from Communist Bulgaria*, London: Routledge, 2019.

¹²Tomasz Kamusella, “Words matter. Bulgaria and the 30th anniversary of the largest ethnic cleansing in cold war Europe”, <http://neweasterneurope.eu/2019/02/25/words-matter-bulgaria-and-the-30th-anniversary-of-the-largest-ethnic-cleansing-in-cold-war-europe%E2%82%AC%82%BB%BF/>

¹³ İlker Alp, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*, Ankara: Trakya Üniversitesi Yayınları, 1990; İngilizcesi: İlker Alp, *Bulgarian Atrocities. Documents and Photographs*, İstanbul, London: K. Rustem & Bro. 1988. Kadir Mısıroğlu, *Yunan Mezalimi. Türkün Siyah Kitabı*, İstanbul: Sevil Yayınevi, 1977; aynı yazar, *Moskof Mezalimi*, 2 cilt, Ankara: Sevil Yayınevi, 1970; aynı yazar: *Tarihten Günümüze Ermeni Meselesi ve Zulümler*, Ankara: Sevil Yayınevi, 2015.

“Mezalim” İngilizce “atrocities” kavramının Türkçe karşılığıdır ve tam da yaşananları ifade etmektedir. Fakat bu başlıklarda mezalimin bütün bir ulusa mal edilmesi ve belli bir dönem veya rejime / hükümete işaret etmemesi nedeniyle toptancı bir yönü bulunmaktadır. Buna ek olarak Kadir Mısıroğlu diğer tarih yorumlarının ve siyasi hayatının da etkisiyle ana-akım/akademik Türk tarih yazımına etki edememiş, marjinal kalmıştır. İlker Alp’in çalışması da ana akım tarih yazımını yönlendirecek etkiyi göstermemiştir. Bunun da farklı gerekçeleri vardır.

Türk tarih yazımının bu çekingen, hatta ürkek tavrının arka planında ne vardır, bunun analiz edilmesi gerekir. Öncelikle Soğuk Savaş döneminde Türklerin “mağduriyeti” konusu yalnızca Türk milliyetçisi çevrenin tekelindeki bir konu olarak kalmış ve durum böyle olunca da “faşist” olarak damgalanmak istemeyen tarihçiler “mağduriyet” çağrıştıran kavramlardan uzak durmuştur.¹⁴ Başka önemli bir neden ise “Ermeni Soykırımı” fobisidir. Türkiye’nin maruz kaldığı “soykırım” suçlamasına karşı reddedici bir tavır takınan Türk tarih yazımı başka bağlamda “soykırım” veya ona benzer kavramları kullanmanın reddedici tutumuna halel getireceği endişesini taşımaktadır. Hatta bu gerekçeyle son zamanlarda Çerkesler tarafından dile getirilen “Çerkes Soykırımı” kavramına karşı da negatif bir tutum sergilenmektedir. Oysa Türk tarihçiliğinin bu tutumu “Ermeni Soykırımı” iddialarını sakinleştiren veya ortadan kaldıran bir etki yapmamıştır. Bilakis dünyanın bir-

çok ülkesinin parlamentolarında “soykırım” kararları alınmış,¹⁵ bu iddia daha da yaygın bir hal almıştır. Bunun da ötesinde son yıllarda ayrıca bir de “Pontus Soykırımı” iddiası yaygınlaşmaya başlamıştır. Önce 1994’te Yunanistan parlamentosunda, ardından Kıbrıs, Ermenistan, Hollanda, Almanya, Avusturya ve Çek Cumhuriyeti parlamentolarında soykırım olarak kabul edilmiştir.¹⁶ Aynı şekilde Yunanistan’da bağımsızlık savaşı döneminde “Sakız Katliamı” ve Türk Kurtuluş Savaşı döneminde ise “Küçük Asya Felaketi” şeklinde kavramlarla Yunan mağduriyetleri ifade edilmektedir. Öyle ki 19 Mayıs – Türkiye’de Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a Çıkışı ve Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanmaktadır – “Pontus Soykırımını anma günü” olarak kabul edilmiştir ve her yıl düzenli olarak anılmaktadır.¹⁷

19 Ekim 1917 Tarihli Haber: “Türkler Hristiyan Yunanları Katlediyor” (Wikipedia)

¹⁴ Bu konuda daha önce yaptığım bir değerlendirme için bkz. Mehmet Hacısalıhoğlu, “1864 Tehcirinin Araştırmalarda ve Türkiye Kamuoyundaki Konumu”, *1864 Tehciri: Kafkasya’da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün*, İstanbul: BALKAR & IRCICA, 2014, s. 25-31.

¹⁵ İlgili ülkeler için bkz. “Armenian Genocide”, https://en.wikipedia.org/wiki/Armenian_Genocide#Recognition_of_the_Genocide

¹⁶ “Greek Genocide”, https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_genocide

¹⁷ “Genoktonia ton Ellinon tou Pontou”, <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Aynı şekilde Bulgaristan'da Batak Katliamı anılmaktadır. “Türk Mezalimi” (Atrocities) kavramı, pogrom gibi kavramlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Sırbistan'da “Qelle kula” “Türk Mezalimi”ne bir örnek olarak anılmaktadır. Bunlar gibi çok sayıda başka örnek bulunabilir. Hatta Türkiye’de “Dersim Katliamı” “Dersim Faciası” kavramları rahatlıkla kullanıldığı halde – ki bunu Recep Tayyip Erdoğan da başbakanlığı döneminde kullanmış ve başbakan olarak devlet adına Dersimlilerden özür dilemiştir¹⁸ – Bulgaristan'da uygulanan etnik temizlik politikalarına “etnik temizlik” demekten çekinilmektedir.

Hatta bazı Turkofobik uzmanlar 1989 göçünün bir nedeninin Bulgar hükümetinin baskısı olduğunu, diğer nedeninin ise Türklerin Türkiye’ye ekonomik refah için göç etmek istemesi olduğunu belirtmektedir. Örneğin 1989 göçmenleri üzerine çalışan bir araştırmacı, bu görüşü Magdalena Elçinova gibi Bulgar uzmanlardan almış ve sorgulamadan (veya sorgulayıp bu şekilde ikna olarak) benimsemiştir.¹⁹ 1989 zorunlu göçünü neredeyse bir “ekonomik göç” kategorisine indirgeyen bu tür Turkofobik veya “selforientalist” araştırmacılar Ermeni, Pontus, Batak, Dersim vs. meseleler için sorgulamadan ve rahatlıkla “soykırım”, “katliam”, “mezalim” gibi kavramları kullanabilmektedir.

Benim günümüze kadar yaptığım çalış-

malar sonucunda ulaştığım düşünce şu şekildedir: Ermeni, Pontus vs. gibi Türklere yönelik soykırım, katliam suçlamalarına karşı tavrı almak için bu kavramları bütünüyle kullanmaktan kaçınmaktan vazgeçmek ve Türk tarihinde yaşanan ve Türklerin de maruz kaldığı soykırımlar, etnik temizlikler, katliamlar, tehcirler ve zorunlu göçler için çekinmeden bu kavramları kullanmak gerekir.

Batak Katliamına Dair Bir Kartpostal, (Wikipedia)

Zorlu Göç Yollarında Ayakta Kalmaya Çalışan Bir Kadın

¹⁸ “Başbakan, Dersim katliamı için devlet adına özür dile-di”, *Yeni Şafak*, 23 Kasım 2011, <https://www.yenisafak.com/politika/basbakan-dersim-katliami-icin-devlet-adina-ozur-diledi-352717>

¹⁹ Örnek olarak bkz. Ayşe Parla, “Terms of Belonging: Turkish Immigrants from Bulgaria in the Imagined Homeland”, Doktora Tezi, New York Üniversitesi, 2005, s. 2-3.

Örneğin:

- 1821 Tripoliçe Katliamı 23 Eylül 1821 tarihinde gerçekleşmiş, bizzat katliamı yapan Yunan kuvvetlerinin lideri Kolokotronis 32.000 Türkü öldürdüklerini ifade etmiştir. 23 Eylül resmen “Tripoliçe Katliamını ve Mora Müslümanlarını Anma Günü” olarak kabul edilebilir.

- “21 Mayıs 1864 Çerkes Sürgünü ve Soykırımını Anma Günü” olarak Çerkesler tarafından tanımlanmakta ve anılmaktadır. Bu tanımlama desteklenebilir ve resmi olarak da kabul edilebilir.

- Bulgaristan’daki Türklerin yaşadığı en büyük kitlesel katliam ve sürgün 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşıdır. Savaş sonunda 3 Mart 1878’de imzalanan Ayastefanos Antlaşması Bulgaristan’ın bağımsızlık günü olarak kutlanmaktadır. Aynı gün Türkiye’de “Balkan Türklerine Karşı Etnik Temizlik ve Katliamı Anma Günü” olarak ve “93 Harbi Kurbanlarını Anma Günü” olarak resmen kabul edilebilir ve bu şekilde anılabilir.

Asimilasyon politikası mağdurlarından Naim Süleymanoğlu ve dönemin Başbakanı Turgut Özal basın toplantısı düzenliyor.

- Birinci Balkan Savaşı sürecinde yüzbinlerce Türk ve Müslüman öldürülmüş ve sürgün edilmiştir. Bu savaşın başladığı “8 Ekim Balkan Savaşı Kurbanlarını Anma Günü” olarak kabul edilebilir.

- 1984-1989 ile ilgili olarak da Türklere karşı uygulanan asimilasyon politikasının başlatıldığı, ilk zorunlu isim değiştirmenin yapıldığı gün 24 Aralık 1984’tür.²⁰ Özellikle Noel gününe de denk gelen bu gün, “24 Aralık Bulgaristan Türklerine Karşı Etnik Temizlik ve Zorunlu Göçü Anma Günü” kabul edilebilir. Bu gün Bulgaristan’da yerel düzeyde Türkler tarafından bir anma günü olarak kabul edilmekte ve her yıl düzenli olarak etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca bu etnik temizlik ve zorunlu göç politikasının baş sorumlusu Todor Jivkov’un “Eğer kapitalist Türkiye’yi Sosyalist Bulgaristan’a tercih ediyorlarsa etnik Türkler ülkeyi terk etmekte özgürdür” diyerek deportasyonları ve tehirci başlattığı 29 Mayıs 1989 gününe binaen “29 Mayıs Bulgaristan Türklerine Karşı Etnik Temizlik ve Zorunlu Göçü Anma Günü” olarak ikinci bir anma günü olarak kabul edilebilir. Veya bu iki günden yalnızca biri belirlenerek anmalar düzenlenebilir.

20. “24 Aralık 1984’de Türk azınlığın yoğun olduğu Bulgaristan’ın güneyindeki Kırcaali’de sabahın erken saatlerinden itibaren sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Bulgar halk silahlandırılırken, kente, tanklar, tazyikli su fişkırtan zırhlı araçlar yığıldı. Sofya hükümetinin talimatıyla ülkedeki tüm nüfus memurları Kırcaali’ye geldi. Memurların görevi, Türklere seçecekleri Bulgarca adlarıyla yeni kimlik belgeleri düzenlemektir.” Tatiana Vaksberg / Alexander Andreev, “Bulgaristan Türkleri’nin acı yıldönümü”, *Deutsche Welle Türkçe*, <https://www.dw.com/tr/bulgaristan-t%C3%BCrklerinin-ac%C4%B1-y%C4%B1ld%C3%B6n%C3%BCm%C3%BC/a-18149760>

Çerkes Sürgünü'nde köylerini bırakan dağ Çerkesler, Pyotr Gruzinski, 1872 (Wikipedia)

Osmanlı-Türk tarihinin son üç yüz yıllık döneminde bunlar gibi başka onlarca örnek vardır. Bunların tamamı bu şekilde isimlendirilerek dolaylı yollara başvurmaksızın yaygın olan ve Türklere karşı da yaygın olarak kullanılan isimler ve kavramlar kullanılmaya başlanmalıdır.

Bu tür kavramlar ve anma günlerinin olması bir nefret söyleminin doğmasına veya yaygınlaşmasına neden olur mu? Elbette “soykırım”, “etnik temizlik”, “katliam”, “mezalim” gibi kavramlar ve bunlarla ilişkili anmaların yapılması nefret söylemine kaynaklık etmektedir ve Türklere karşı dünyada günümüzde mevcut olan nefret söyleminin başlıca kaynaklarından biri bunlardır. Türklerin yapacağı anmalar bu tür kötü örnekleri kopyalamak zorunda değildir. Türkler yaşadıkları mağduriyetleri anarken insani boyutu ön plana çıkara-

rak, mağduriyetlere neden olan rejimleri, hükümetleri ve halkları birbirinden ayırt ederek böyle bir nefret söyleminin ortaya çıkmasına engel olabilir. Nefret söyleminin ortaya çıkıp çıkmayacağı anmanın nasıl yapıldığıyla ilgilidir. Fakat yaşanan mağduriyetlerin ortak hafızadan silinmesi ve bütünüyle unutturulması daha büyük bir sorundur. Nitekim tarihte yaşanan mağduriyetlerin anılması benzer mağduriyetlerin yeniden yaşanmaması için toplumsal bilinç oluşturmada önemlidir.

Özetle belirtmek gerekirse, Türkiye sosyal biliminin 1984-1989 Bulgaristan Türkleri meselesine bakışında şimdiye kadar ezberlenmiş kalıpları yıkarak yeni bir bakış açısı geliştirmesi ve bunu daha önce yaşanmış tüm “mezalimlere” yönelik olarak da uygulaması gerekir.

1989 Zorunlu Göçü ve Ağlayan Kadınlar (Anadolu Ajansı)

Bu yapılırken de şu nokta özellikle göz önünde bulundurulmalıdır: “Ermeni Soykırımı” iddialarıyla Bulgaristan’da yaşanan etnik temizlik politikasının doğrudan bir ilgisi yoktur. “Ermeni soykırımı” iddiasına karşı çıkmak ayrı bir tavidir, Bulgaristan’da etnik temizlik konusunu ele almak ayrı bir tavidir. Veya “eğer Çerkes Soykırımı” dersek “Ermeni Soykırımı” kavramını meşrulaştırırız korkusunun da aşılması gerekir. Bunların birbiriyle doğrudan bir ilgisi yoktur. “Çerkes Soykırımı” çalışan bir uzman “Ermeni Soykırımı” çalışmak zorunda değildir. Onu zaten yeterince çalışan ve hem yurt dışında hem de yurt içinde savunan olduğunu biliyoruz. Asıl, Çerkes Soykırımını, 93 Harbi katliam ve sürgününü, Balkan Savaşı sürgün ve katliamlarını (ki bunların tamamı “soykırım” olarak da tanımlanabilir) çalışan yeterli sayıda yerli ve yabancı uzman yoktur. Bunların öncelikle Türkiye Parlamentosunda

soykırım olarak kabul edilmesi ile işe politik bir karakter de kazandırılabilir. Aksi takdirde Türklerin daha önce maruz kaldığı soykırım, katliam ve sürgünlerde olduğu gibi 1984-1989 Etnik Temizliği de unutulup gidecek, Türkler başka halkları katleden, zalim bir millet olarak tanınmaya devam edecektir.

Nitekim yaşanmış bir tarihsel sürecin detayları kadar nasıl adlandırıldığı da önemlidir. Hangi olayın hangi kavram/kavramlar ile en doğru şekilde açıklanacağı konusunda öneride bulunmak ilgili konuyu inceleyen sosyal bilimcinin öncelikli görevidir. Farklı gerekçelerle bundan kaçınmak önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir. Bu anlamda metinde isimlerini sıraladığım ana akım Türk göç tarihçilerinin yaklaşımı değil, Justin McCarthy ve Thomas Kamusella’nın çizdiği yol tarihsel gerçeklere daha uygun olanıdır.

BALKAR KONFERANS

SANCAK BÖLGESİNİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Sulejman UGLJANIN
Sancak Demokratik Hareket Partisi
Stranka Demokratske Akcije Sandžaka
Genel Başkanı

27 Kasım 2019, 14.00
Yıldız Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Murat Demircioğlu Konferans Salonu

 balkar.yildiz.edu.tr
 balkar@yildiz.edu.tr
 /BALKAR
 /balkar.ytu

KONFERANS

SANCAK BÖLGESİNİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

KONUŞMACI: SULEJMAN UGLJANIN

(SANCAK DEMOKRATİK HAREKET PARTİSİ GENEL BAŞKANI)

MODERATÖR: DOÇ. DR. ALİ ÇAKSU

27 Kasım 2019

Sulejman Ugljanin: “Sancak sorunu gelecek 5 yıl içinde çözülmezse Sancak’taki hem Boşnaklar hem de Arnavutlar yok olacak.”

Sancak’ın günümüzdeki sorunları ve asgari şartları nelerdir? Neden bugün sancak hakkında konuşuyoruz?

140 sene önce Sancak Bosna Hersek’ten ayrıldı. “Corpus Separatum” 1878 Berlin Kongresi ile tanımlandı. 21 Kasım 1995’te Dayton Antlaşmasıyla Bosna’da çatışma durduruldu. Ama Sancak için sorun çözülmedi. 21 yıldır Sırbistan ve Karadağ’da Boşnaklar için özerklik taleplerimizi dile getiriyoruz.

Boşnakların maddi ve manevi varlığı için çözüm önerileri yapıyoruz: Savaş suçlularının hala devlet kademelerinde, poliste görevde olmaları durumu var.

29 yıl organize devlet terörünün olmasının yanı sıra çözülmemiş cinayetler var. 3.000 civarında savaş suçu olan kişi devlet kurumlarında çalışmaktadır.

Lahey’de Uluslararası Adalet Divanı ve Yugoslavya Savaş Suçluları Mahkemesi tarafından Sırbistan mahkum edildi. Fakat Sırbistan’da hiçbir suçluya tahkikat yapılmadı. “Biz 29 yıldır bu sorunların çözümü için çalışıyoruz ama karşılık alamadık” diyor Sulejman Ugljanin. Şimdiki Sırbistan Devlet Başkanı Aleksandar Vučić ve başbakan bazı çetnikleri / savaş suçlularını kahraman olarak övüyor. Oysa bunlar Boşnaklara katliam yapmış insanlardır.

Günümüzde bazı Sırp futbol kulüpleri seyircileri Novi Pazar’a gelip Müslümanlara tehdit ve hakaret dolu sloganlar atıyorlar. Bunlara karşı kimse bir şey yapmıyor. 10 gün önce Şumanya’da bir kilisenin önünde toplanan etnik kıyafetli bir grup tarafından Boşnaklara ve özellikle Müslüman kadınlara en ağır hakaretler edildi. Devlet kurumları bu propagandaya karşı hiçbir önlem almıyor, aksine destekliyor. Aydınlık bir gelecek için biz Sancak için “özel statü” önerisinde bulunduk. Sancak’ta Sırp ve Karadağ ordusu bulunmayacak. Sancak adalet ve eşitlik üzerinde bir özerk bölge olacak. Seçilmiş valisi, hükümeti, meclisi, polisi ve yargısı olacak. Her devlet kurumunda Arnavut, Boşnak, Sırp, Karadağlı eşit yer alacaklar. Sancak Balkanlarda barış ve denge için bir çekirdek olacak. Sırbistan’ın kendi sorunlarını çözecek gücü yok. Bu yüzden uluslararası örgütlerden bu sorunu çözmek için destek istiyoruz. 25-27 Ekim 1991’de Sancaklılar, Sancak’ın otonomisine referandumda evet dedi. Ben (Sulejman Ugljanin) Sırbistan hükümetinde bakanlık da yaptım. Ama Boşnakların hiçbir sorununa bir çözüm önerimi kabul ettiremedik. Her şeye rağmen biz Sancak’la var olmayı başardık. Sancakta savaş olmasını engelledik.

Başarılarımız:

- 20 Kasım Sancak Günü - Bayram
- 11 Mayıs Bayrak Günü – Sancak Bayrağı
- 11 Temmuz Boşnak Kurbanları Anma Günü (Srebrenitsa Soykırımı)

Boşnakça dilinde ders kitaplarını ve Boşnakça müfredat oluşturduk. Artık Boşnakça eğitim görüyorlar ve bu eğitim Avrupa Birliği standartlarına uygundur. Devlet medyasında “ buna izin vermeyeceğiz ” diye propaganda yapıyor. Okul müdürleri Boşnakça istemiyorsa bir şey yapamıyoruz. Karadağ NATO’ya girdikten sonra durum biraz daha iyi. Ama Sırbistan’da hukuk yok. Arkamızda duracak bir güç yok.

Bosna Hersek de güçlü değil, pek ilgi de göstermiyor. Bu nedenle tek bir çözüm olduğunu düşünüyoruz: Sancak için özel statü. Elbette uluslararası örgütlerin denetiminde. Türkiye’nin Sırbistan ve Karadağ’la olan iyi ilişkileri biraz yumuşama sağlıyor ama pratikte hiçbir değişiklik yok. Sancak için “özel statü” Boşnaklar için tek çözüm.

SORULAR VE TARTIŞMA

Doç. Dr. Muhammet Kurulay : Bosna tarafında bulunan Sancak bölgesi hakkındaki fikriniz nedir? Karayolu ulaşımı ne durumda?

S.UGLJANIN: Sırbistan işleyen bir hukuk devleti değil. Sorunu çözmek (ulaşımı ve sınır kapılarını) yetkimizde değil. Kosova sınırı kapalı. Sırlara karşı devlet farklı davranıyor, bize farklı davranıyor. Boşnak ve Arnavutlar söz konusu olduğunda Sırbistan kendi anayasasına bile saygı duymuyor. Bu yüzden uluslararası kurumların bu işi ele almasını istiyoruz.

Soru: Son günlerde Sancak’ın özgürlüğü tartışılıyor.

1. Bosna’nın parçalanması (yani Republika

Sırska’nın ayrılması) pahasına Sancak’ın özerkliğini savunuyorsunuz?

2.- Türkiye Sancak bölgesine ne kadar yatırım yapıyor?

S.UGLJANIN: Sancak ne Sırbistan ne Karadağ’ın parçası ve işgal altında. Republika Sırska ise soykırım ve etnik temizlik üzerine kuruldu. Aynı şeyler değil. Sırlar Boşnak ve Arnavutların Osmanlıların kalıntıları olduğunu söylüyorlar.

Türkiye’nin Sırbistan’daki yatırımları bunu yumuşatıyor. Bu yatırımları bundan dolayı doğru buluyoruz.

Dr. Cevdet Şanlı: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 10 sene içinde Sancak’ı iki defa ziyaret etti. Bu ziyaretlerin faydası oldu mu?

S. UGLJANIN: Sn. Erdoğan Balkanlardaki tüm milletlere eşit ve iyi davranıyor. İlk 2012’de başbakan olarak Sancak’ı ziyaret ettiler. 2017’de de cumhurbaşkanı olarak ziyaret ettiler. Ayrıca Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Boşnak Milli Konsey’inde konuşma yaptı. Yeni Pazar - Tutin karayolu yapılması için protokol imzalandı ama Sırlar bunu engelliyorlar. Ben de bakan iken çok anlaşmalar yaptım. Ama uygulamama izin verilmedi.

Bir Boşnak öğrenci: Sayın Sülejman Ugljanin! Sizi halkımızın babası olarak görüyor ve sizinle gurur duyuyorum. 2007’de Adalet Divanı Sırbistan’ı devlet olarak sorumlu tutmuyor.

S.UGLJANIN: Sırbistan devleti Srebrenica ve diğer savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlarla yüzleşme konusunda hiçbir şey yapmıyor. Oysa iki kere mahkum edildi.

Soru: Özerklik için Türkiye’den bir beklentiniz var mı?

S.UGLJANIN: Yıldız Teknik Üniversitesi Sancaklı öğrencilerin öğrenim gördüğü Türkiye’nin önemli üniversitelerinden biridir. Benim oğlum da burada okudu. Türkiye’ye Sancak için talebimizi tanıtmaya geldik. Kimseden bir şey istemiyoruz.

Dilek Kütük : Novi Pazar’da gençler, “eski siyasetçiler eski siyaset yapıyor” diyor ve gençler bu durumu eleştiriyor. Gençlerin bu tavır için ne düşünüyorsunuz ve gençlere yönelik ne tür çalışmalar yapıyorsunuz ?

S.UGLJANIN: Biz devamlılık üzerine çalışıyoruz. Aramızda (SDA’da) çok sayıda genç insanlar var. Burada anlattığım konuda parti meclisimizde kararlar alındı. Bizim ismimiz “SDA Sancaka”. Boşnak partisiyiz. Görevimiz Boşnakların haklarını savunmak. Sancak sorunu gelecek 5 yıl içinde çözülmezse Sancak’taki hem Boşnaklar hem de Arnavutlar yok olacak. Sebebi ise Avrupa’daki İslamofobia. Bu nedenle Boşnaklar olarak uluslararası örgütlere başvuruyoruz ve korunma istiyoruz.

Soru: Özerklik talebiniz ortalama bir Sırp milliyetçisinde ayrılıkçılık korkusu yaratır. Bu kor-

kunun oluşmaması için nasıl bir taktik izleyeceksiniz?

S. UGLJANIN: Milletin güvenliği esastır. Sırbistan geçen 30 yıl içinde öyle bir sistem kurdu ki bir sürü millet ayrılmak istedi ve ayrıldı. Biz Sırbistan’ın hukuk devleti olmasını istiyoruz. Sancak’ı ayırmayacağız. Sırbistan’ın AB’ye katılabilmesi için var olan sorunları çözmesi gerekiyor: Sancak, Bosna, Kosova.

ULUSLARARASI SEMPOZYUM
**BULGARİSTAN'DAN TÜRKLERİN
1989 ZORUNLU GÖÇÜ**
30 YIL SONRA GÖÇMENLERİN ALGILARI

89

6-7 ARALIK
DECEMBER
2019

6 Aralık
Cuma
Yıldız Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Murat Demircioğlu Konferans Salonu

7 Aralık
Cumartesi
Saat 9:00
Davutpaşa Kampüsü Kongre Merkezi
Prof. Dr. Ferruh Ertürk Salonu (Küçük Salon)
Davutpaşa Kampüsü

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
30 YEARS SINCE DEPORTATION TO TURKEY
TURKISH MIGRANTS FROM BULGARIA TALK ABOUT 1989

YTB

SEMPOZYUM:**BULGARİSTAN'DAN TÜRKLERİN 1989 ZORUNLU GÖÇÜ:
30 YIL SONRA GÖÇMENLERİN ALGILARI****Organizasyon:****YTÜ BALKAR****Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)****Türk Tarih Kurumu (TTK)****Koordinatörler:****Doç. Dr. Neriman Ersoy-Hacısalihoğlu****Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu****6-7 Aralık 2019****Rapor: Mehmet Hacısalihoğlu**

6-7 Aralık 2019 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Türk Tarih Kurumu (TTK) ortaklığında gerçekleştirilen iki günlük sempozyum ve üçüncü gün düzenlenen çalıştayda özetle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sempozyumda yapılan sunumların içeriği hakkında düzenli olarak notlar alınmıştır ve aşağıda her bir konuşmanın içeriği geniş özetler halinde sunulmaktadır. Ayrıca sempozyumda yer alan konuşmaların özet/abstract kitapçığı da eklenmektedir.

Sempozyumda sunulan bildirilerden makale olarak geliştirilenler hakemlik sürecinden geçirildikten sonra konuyla ilgili bir kitap yayını da planlanmaktadır.

Sempozyum sonrasında yapılan değerlendirme çalıştayında alınan kararlar raporun başında sunulmaktadır.

8 Aralık 2019 Değerlendirme Toplantısı Raporu:

Sempozyumun başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinden sonra 8 Aralık 2019 tarihinde düzenlenen kapanış değerlendirmesi: Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu, Doç. Dr. Neriman Ersoy-Hacısalihoğlu, Prof. Dr. Ayşe Kayapınar, Prof. Dr. Levent Kayapınar, Prof. Dr. Zeynep Zafer ve Sabri İskender

Kararlar:

Bulgaristan Türklerinin yaşamış olduğu 1984-1989 arası ve daha öncesinde de yaşanan etnik temizlik ve baskı politikaları ve uygulamaları, günümüzde de Bulgaristan'da yaşayan Türklerin durumu dikkate alınarak kapsamlı bir şekilde belgelendirilmeli, incelenmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Bu şekilde aynı acıların tekrar yaşanmaması için gerek-

li ulusal ve uluslararası hassasiyet oluşturulmaya çalışılmalıdır. Bunun için aşağıdaki adımların atılması yararlı olacaktır:

1. Uzmanları ve canlı tanıkları bir araya getirecek bir platform kurulması (89 Platformu).
2. Kurulacak platformun sekreteryasının geçici olarak Yıldız Teknik Üniversitesi BALKAR tarafından bir öğrenci asistan yardımıyla yürütülmesi
3. Bulgaristan'da yaşanan süreçler ve sonrasında ilgili anıların derlenmesi ve yayınlanması:
 - a) ayda bir canlı tanık konuşturma ve kaydetme,
 - b) canlı tanıkları ziyaret ve kayıt (görüntülü ve sesli),
 - c) Anıların yazılması ve yayınlanması için gerekli çalışmaları yapmak (örneğin BALKAR yayını olarak)
4. Konuyla belge ve dokümantasyon toplanması ve arşivlenmesi (geçici olarak BALKAR'da depolanabilir)
5. Bulgaristan Türklerinin Tarihi hakkında çalışmalar:
 - a) Türklerin yaşadıkları mezalimi simgeleyen anma günleri hakkında bir çalışmanın yapılması (YTB'ye proje olarak sunulabilir)
 - b) Bulgaristan Türklerinin Tarihi konulu çok yazarlı bir derleme kitabın hazırlanması
 - c) Bulgaristan Türkleri Ansiklopedisi konulu bir çalışmanın yapılması
6. Bulgaristan'da baskı rejimleri döneminde yaşanan ölüm, hapis, yaralama gibi uygulamalar hakkında köy köy bir envanter çalışmasının hazırlanması (Prof. Dr. Zeynep Zafer tarafından projelendirilebilir)
7. Dışişleri Bakanlığı gibi devlet kurumlarındaki kayıt ve evrakların çalışmalarda kullanılmak üzere temini
8. YTB Bulgaristan Masası sorumlusu Fatme İnce'nin Bulgaristan Türkleri Biyografileri konulu proje önerisine destek olunması
9. 1984-1989 süreciyle ilgili şiir, şarkı, marş vs. gibi edebi eserlerin derlenmesi
10. 24 Aralık 2020'de bir "Bulgaristan Türklerinin Totaliter Rejime ve Soykırıma Direnişini ve Kurbanlarını Anma Günü" Paneli düzenlenmesi veya Osmanlı'dan günümüze Bulgaristan Türkleri ile ilgili anma günleri sempozyumu düzenlenmesi

6 Aralık 2019 Sempozyum Notları:

Açılış Konuşması: Doç. Dr. Neriman ERSOY-HACISALİHOĞLU

Sayın YTB Daire Başkanım, Sayın Dekanım, TTK Uzmanları, değerli Öğretim üyeleri, kıymetli misafirler, sevgili öğrenciler.

10 yıl önce ilk defa 1989 Göçü başlığı altında toplantı düzenlemeye karar verdiğimiz zaman bu konuda Türkiye’de birkaç kişiden fazla çalışan yoktu. 2009 yılında ilk defa Türkiye’de bilimsel olarak düzenlediğimiz bu konferansta bize destek olan Halit Eren’di. 10 seneden beri bu konu birçok araştırmacının araştırma konusu oldu. Şimdiye kadar yapılan çalışmaların çoğunda göçün nedenleri, süreci ve göçmenlerin Türkiye’de iskanları incelendi. Bu yüzden 1989’daki Zorunlu Göç’ün 30. yılında esas olarak göçmenlerin bu süreçteki algılarını ele almak istedik ve konuyu bu şekilde belirledik. Yurtiçi ve Yurtdışından toplam 30 kişinin katıldığı toplantının organizasyonunda bize büyük destek veren YTB Başkanlığına, TTK Başkanlığına ve YTÜ Rektörlüğüne organizasyon komitesi adına teşekkürlerimi sunuyorum. Bizlere destek olan Sayın Fatme İnce’ye ve Kenan Çelik’e ayrıca teşekkür ediyorum. Bu or-

ganizasyonda gençlerin çok emekleri var. BALKAR’ın değerli asistanlarına teşekkür ediyorum. Verimli bir toplantı geçeceğine umuyorum, saygılar sunuyorum.

YTÜ İİBF Dekanı Prof. Dr. Kenan AYDIN

Sayın YTB Başkanımız Murat Kazancı Bey, Değerli öğretim üyeleri, değerli öğrenciler, değerli misafirler hepinize hoş geldiniz diyorum. Organizasyonun gerçekleştirilmesini sağlayan fakültemiz bünyesinde faaliyet gösteren BALKAR’a ve müdürü Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu’na ve YTB Başkanlığına teşekkür ediyorum. 1984’te Todor Jivkov’un asimilasyon politikası sonrası yaşananlar aslında bir dram. Bunun gündeme getirilmesi insanlık için de bizim için de çok önemli. Bu süreci biz de bundan 30 yıl önce yaşadık. Gazi Üniversitesi’nde yüksek lisans yaptığım dönemde bu süreç yeni başlamıştı. O zaman Hamza Eroğlu hocamız bize kasetler getirmişti ve burada yapılan zulümleri her ders 5-10 dakika anlatıyordu. Orada yaşananlar için Bulgar halkını da suçlamak doğru değil. Çünkü bunlar bir diktatörün yaptıkları. Tabii ki bu bir dram. Organizasyonda emeği geçen herkese huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

YTB Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanı Sayın Murat KAZANCI

Çok Saygıdeğer Dekan Hocam, Kıymetli öğretim üyelerimiz, öğrenci arkadaşlarımız hepinizi saygıyla selamlıyorum

Konuşmamın başında Kurum Başkanımız Abdullah Eren Bey'in de selamlarını iletmek istiyorum. Bildiğiniz gibi 1989 Zorunlu Göç'ünün ardından 30 yıl geçti. 1984-89 yılları arasında Bulgaristan Türklerine izlenen asimilasyon politikalarının bir sonucu olarak gerçekleşen göç dalgası İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın en büyük kitlesel insan hareketi olma özelliği taşımaktadır. Asimilasyon sürecinde Türklerin isimleri Bulgar isimleriyle değiştirildi, dini vecibelerini yerine getirmeleri engellendi, Türkçe konuşanlara cezalar uygulandı. Türklerin yoğun olarak yaşadığı yerler baskı altına alınırken bu insanlık dışı uygulamaya dire-

nenler işkence adası Belene'ye gönderildiler. Ülkemiz soydaşlarının bu krizden sağ salım çıkmaları için elinden gelen tüm çabayı gösterdi. 1 yılda Türkiye'ye 345 bin 960 Bulgaristan Türkü geldi ve sonrasında da devam eden göçlerle 360 bin soydaşımız anavatanlarına kavuştu. Hayatlarını kaybeden soydaşlarımızı bir kez daha minnetle yad ediyorum.

YTÜ bünyesinden faaliyet gösteren BALKAR ile uluslararası bir sempozyumu hep birlikte açıyoruz. Bu sempozyum benzerlerinden bazı noktalarda ayrışıyor. Çünkü bu sempozyumda göç eden soydaşlarımızın algıları ele alınacak ve onların düşüncelerinin anavatanlarına göç etmeleri üzerinden geçen tam 30 yılda ne şekil aldığı ortaya konulacak. Değerli dinleyiciler bu faaliyette emeği geçen herkesi ve tüm kurum ve kuruluşlarımızı YTB Başkanlığı adına yürekten kutluyor ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Açılış Konferansı (Keynote Speech)

Yıldırım Ayanoğlu (Osmanlı Arşivleri Daire Başkanı):

1877-78 savaşı sonrası göçlerin en önemli noktası. 93 Harbi Koca Bozgun olarak anılıyor. 1 milyon 230 bin kişinin göçü söz konusu. Demiryolu yeterli bile değil, karayolu diye bir şey neredeyse yok, denizyolu da aynı şekilde. 1093 vagon İstanbul'a gelmek için Çorlu İstasyonundan geçtiği İngiltere tarafından rapor edilmiş. Bu süreç 12 gün boyunca sürdü. Trenlerin sadece içinde değil, üstünde de insanlar var. Ölümün istatistiksel bir hale gelmesi beni çok üzüyor. Ölüm sayıları ile istatistik vermek tarihçi olarak yapmamız gereken bir şey belki de.

Beni çalışmalarımnda etkileyen bir misal vermek istiyorum sizlere beni çok derinden etkileyen, sembol haline getirdiğim bir olay. O zamanlar demiryolu Avrupalı güçlerin elinde. Bir Alman demiryolu memuru Tatar Pazarcık yakınlarında, istasyonda şehre elinde bir fenerle dönüyor. Her taraf karlar altında ve bir tepelik gibi bir şey görüyor bu nedir diyor ve elindeki feneri çevirip bakıyor ki

yaklaşık 300-400 insan cesedi. Türkler tabii ki. Bir insan olarak çok üzüldüğü bir ses duyuyor ve 2 yaşındaki bir kız çocuğu sağ kalmış. Yaşanan vahşetleri hangi kelimelerle anlatacağız?

Bu savaşta göçlerin yaşandığı özellikle Tuna ve Edirne vilayetleridir. Müslüman nüfus burada 1,5 milyon civarındaydı. Bunlar arasından 1 milyon 250 bin kişi muhacir oldu, 515 bini Osmanlı topraklarına yerleştirildi geri kalan kişilerin bir kısmı savaş sonrası eski topraklarına döndü savaş sonrasında. Geri döndüklerinde evleri Bulgarlar tarafından yakılmış. Bu savaşta 261 bin 937 kişi katlediliyor yani eski nüfusun yüzde 17'si katlediliyor, diğer kısım da bozgun oluyor bu yüzden koca bozgun diyoruz. Yine Bilal Şimşir'in rakamlarına göre 1876'da Tuna Nehri Balkan sıradağları arasında kalan Tuna Vilayetinde 1 milyon 120 bin Türk'ün ve 1 milyon 130 bin Bulgar'ın yaşadığını söylüyor. Ki bu eşit rakamlar. İşte neden asimilasyon, baskı ve zulüm yapılıyor? Bir Bulgaristan Devleti kurulabilsin diye. Katliam ve göçlerle bunu başarmışlar.

1912-1913 Balkan Harbi Rumeli'nin kaybı bir toprak kaybı değil, bir vatan kaybıdır. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının yüzde 60'ı Rumelilidir. Balkan Harbi sırasında 48 570 Müslüman, 46 000 Bulgar ile değiş-tokuş ediliyor. Hamdi Bey 1998'deki raporlarında 1878-1908 yılları arasında 800 bin kişinin geldiğini söylüyor, 1908'den Balkan Harbi'ne kadar geçen sürede gelenler 400 bin kişidir diyor. Talat Paşa'ya takdim edilen defterde yer alan bu sayılar gerçek görünüyör.

Cumhuriyet döneminde ise 1923-1939 yılları arasında Bulgaristan'dan 199 bin Türk-Müslüman Türkiye'ye geliyor. Türkiye göçmenleri severek kabul ediyor. Ulus devlet kurulunca Balkanlardaki Türklerin gelmesi çok da sakıncalı olarak görülmemiş. 1938-40 yılları arasında Bulgaristan'dan 95 bin Türkün göç ettiğini görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı'nda göçün durduğunu görüyoruz, çok azaldığını görüyoruz. 1941-49 arasında da 14 bin Bulgaristan Türkünün ülkemize göç ettiğini görüyoruz. Bundan sonraki göçlerde en önemlisinin 1950-51 göçmenleri olduğunu görüyoruz. Burada başka şeyler devreye giriyor. Bulgaristan Krallığı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortadan kalkıyor. Sosyalist bir rejim kuruluyor. Ve bu rejim özellikle SSCB'nin etkisi

altında davranıyor. Bulgaristan Varşova Paketi'ne üye oluyor. Bunu söylememin bir sebebi de göçlerin Soğuk Savaş dönemindeki bu iki zıt kutbun arasındaki bir güç alışverişine benzetmek lazım. Göçler böyle çoğalıyor, zorunlu göçler böyle devam ediyor Bulgaristan'dan.

Son olarak anma günlerine değinmek istiyorum. Ümit ediyorum ki paneller ve konferanslar da buna dair de konuşmalar yapmalıyız. Bu sempozyum bir anma günüdür. Sembol tarihlerde yaşadığımız sıkıntıları, zulümleri anlatmalıyız. 24 Aralık 1984'de başladı 'Yeniden Doğuş' adı altında. Türk kan bebeğin de şehit edilmesi günüdür bu gün. Balkanlarda yapılan diğer katliamları hangi günlerde anmalıyız peki?

23 Eylül 1821'de Mora'da başlayan katliamda 20 bin Müslüman öldü. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşında ölenleri savaşın başladığı 24 Nisan'da mı anmalıyız? Harmanlı katliamında ölen insanları hangi sembol tarihinde anmalıyız? 16-17 Ocak'ta mı? Balkan Harbi'nde öldürülen 632 bin kişiyi ne zaman hatırlamalıyız? Anmalarda belgesel, dizi ve film yapımı çok önemli.

Panel 1: Bulgaristan'da 1984-1989 Baskı ve Asimilasyon Süreci ve 1989 Zorunlu Göçü

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Elçin Macar

Prof. Dr. Ayşe Kayapınar: 1989 Zorunlu Göçüne Maruz Kalmış bir Bulgaristan Türkü Olarak 'Osmanlı'yı Tanımak

"Biz geçmişimizden utanmıyoruz, gurur duyuyoruz." 93 Harbi'ne kadar çoğunluk olan Türk nüfusu Bulgaristan'da azınlık oldu. İki bakış açısı geliştirildi. 1. Ülkede kalan Türkler 500 yıllık esaret yaşatan Osmanlı torunları. Şimdi intikam vakti. 2. Kitlesele İslamlaşma Osmanlı döneminde zorla gerçekleştirildi. 1969'dan sonra kalan herkes İslamlaşmış Bulgarlardır ve gitmemelidir. Yeniden Bulgarlaştırılmalıdır.

"Gagavuz, Çingene, Pomak, Türk ve Bulgarların olduğu bir köyde büyüdüm. Osmanlı etnik yelpazesini yansıtıyordu."

"Biz farklıyız o zaman nasıl Bulgar oluyoruz?" sorusunu kendime sordum. "Türkiyecilik" kavramı oluşuyor. Er ya da geç Türkiye'ye gidilecek düşüncesinden oluşan bir kavram.

“Ben Bir Bulgar Çocuğuyum” okulda öğretilen ilk şiir. Bu şiir bizleri isim değiştirmeye götürecektir. İlkokulun koridorundan girildiği zaman tek tarafta Bulgar kahramanları tek tarafta tablolar var. Tablolar:

1)Levski’nin Asılması (18-19 Şubat): Aslında asılma sebebi hırsızlık ve cinayet ama Osmanlı kavramına dönüştürülüyor.

2) 1-5 Mayıs 1876- Batak Hadisesi: Türkler ve daha çok Müslümanların Bulgarları öldürüp cesetlerini yaktığı söylenen hadise.

3) 19-21 Temmuz 1877-Eski Zağra Olayları
Tabloların hepsi Osmanlı esaretini gösteriyor.

Vreme Razdelno / Ayrılık Zamanı – Bulgaristan azınlığa karşı politikalarını meşrulaştırmak için heykel, sanat, tarih, edebiyattan yararlandı.

“Acıklı hikayemiz çok fazla.” “Bulgaristan’da bende oluşan imaj Osmanlı korkunç yaratık, Anadolu sürgün yeri ve Türkiye’de yaşanmaz.”

Prof. Dr. Zeynep Zafer: 89 Göçü ve Pomaklar

“Bulgaristan’da azınlık olarak yaşamış birisinin hayatını anlamak çok zor.” “Okulda Türklerin Bulgarlara yaşattıklarını öğrenince itiraz ettim, biz de Türk’üz, Türkler bunu yapamaz dedim.” “Ben hep Türk olduğuma inandım.”

1.ve 2. Balkan Savaşları sonrasında gelenler de aynı şekilde iskan ettirilmiştir.1912’den sonra Bulgaristan, Pomaklara Türkiye’ye göç yasağı getirmişti. Zorla Hristiyanlaşma gerçekleştirilmiş. Pomakların Türk okullarına girmesi yasaklanmış. Sürekli asimilasyon çabası var.

Pomaklar Türkiye’yi vatani olarak görüyor-muş ama kimse gönüllü olarak göç etmemiş. 1934 yılında çıkartılan İskan Kanunu ile Pomakların göçü yasaklanmış. Pomakların isimleri değiştirilmiş. Bulgaristan göndermek istemediği için pasaport vermiyor, zaten Türkiye de kabul etmiyormuş. Pomaklar

bu asimilasyondan kurtulmak için Türklerin yaşadığı yerlere gidip rüşvet vererek Türk olarak kaydedilmeye çalışıyormuş.

Sınırdan kaçma ve öldürülme sık sık yaşanmış. Eğer bir Türk ve Pomak evlenmişse Bulgaristan Türk olanın gitmesini istemiş. “İslam’ı kabul eden Bulgarlar”ın başvuruları kesinlikle kabul edilmiyormuş.

“Pomaklar için Türkiye tek ümittir, güvenmeye devam edecektir.”

Doç. Dr. Neriman Ersoy Hacısalıhoğlu: Türklerin Hatıralarında Komünist Rejimin Toprakları Kamulaştırması ve Tarım Kooperatiflerinde (TKZS) Çalışma

-Bulgaristan 2.Dünya Savaşı’ndan sonra rejim değişikliği yaptı. En önemli değişiklik “toprak meselesi”. 1945’te yeni iktidar, tarım Kooperatifleri kurulması kararı aldı. Tarım alet ve topraklarına el konuldu. Bulgaristan’da kolektif çiftlik kurulması kararı alındı. Kolektif çiftçilerle çalışma zorlandı. BZNS, Bulgar komünist partisiyle iş birliği. -İnsan gücünden tasarruf gibi konular ele alınmıştır. Türkler ağır işlerde çalışmışlar, askerliği zor koşullarda yapmışlar. TKZS hakkında sokak sinemalarındaki reklamlar yapıldı. Sinemalar seyyar geziyor sokak sokak. Kooperatifleşmeye çalışmışlar. Tarım kooperatiflerinde çalışmak zorundalar. Bu şekilde sınıf ayrılığı ortadan kaldırılmış oluyordu. Bu dönemde “Zenginler halk düşmanı” afişleri asılmış. Kamulaştırmayla beraber yiyecek yardımı yapılmıştır.

-1950 göçü: en çok tepki veren toprak sahipleri TKZS’ye girmemişler, dükkanları satıp göç etmişler. 1950 göçlerinin en önemli nedenlerinden biri bu TKZS politikaları olarak görülebilir. Bu süreçte topraklar kaybedildi.

Nefize Ramadan: Göçün İnsanlar Üzerindeki Etkisinin Sosyal Bağlamda Araştırılması: Bulgaristan Göçü

-Tezinin konusu göçün insanlar üzerindeki etkisi.

Halası ve amcası göç edebilmiş. “Neden onlar göç etti, biz neden göç etmedik?” diye sormuş ailesine. Göçün etkilerini hep hissetmiş. Babası çocuklardan birini al getir demiş ama annesi çocukları arasında seçim yapamamış. 2009 yılında annesi büyük pişmanlık yaşamış. Sebebi, işsizlik.

-Göç kavramı karmaşık bir kavram. Asli faktörü insan. Algıları anlamak için kuramlara ihtiyacım vardı diyor. Bu kuramlar:

1) İtici ve çekme kuramı

İtici faktör: Bulgaristan’ın asimilasyon politikası, din ve dilde yasaklar, hak ve özgürlükler elinden alınmış. Bulgaristan Türkleri itilmiş.

Çekme Faktörü: Türkiye

2) 5 göç tipi:

İlkel Göç (doğal şartlardan dolayı göç)

Zorunlu ve Yönlendirilmiş Göç (göç etmeme kararı elinde)

Serbest Göç

Kitlesel Göç: Toplumsal bir biçimde bir yerden bir yere göç.

3) İlişkiler Kuramı (network)

-1989->Bulgaristan Türkleri

-Hocanın grubu 3.grup: Hiç göç etmemiş kişiler

-Bursa’da Kestel, İzmir Pınarbaşı, Bulgaristan’da Kırcaali’deki insanlara ulaşmış.

-Göç kararını çoğu kişi eşiyle vermiş.

-Göçte en çok zorlayan?->Yolculuk

-Gidince ne yapacağız, ne yiyeceğiz düşüncesi/ soruları hakim.

-“Evimizi ve eşyalarımızı bırakıp boş ellerle geldik buraya. En çok erkek çocuklarım için sevindim çünkü oğlum sünnet olabilecek.”

-Hem sevinç hem üzüntü

-Göç eden çoğu kişi akrabalarında kalmış.

-Hemen hayata atıldık demişler.

-Göç etmeyi düşündünüz mü? Sorusuna çoğu evet demiş.

nu söyleyerek başlayan Yılmaz, 1989 sonrası dönemde ise rejim değişikliğini takiben durumun biraz daha düzeldiğinin iddia edildiğini, Bulgar yetkililerinin bunu sıklıkla dile getirdiğini söyleyerek bu duruma soğuk savaşın bitmesi, dünyadaki iki kutuplu sistemin kalkması, piyasa ekonomisinin ve liberal demokrasinin yaygınlaşmasıyla Bulgaristan’ın bu duruma kendisini adapte etmesinin neden olduğunu belirtti. Bu durumların yaşanmasına karşın Türklerin hala bir takım ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirterek, bu ayrımcılıkları Yasal, Ekonomik ve Kültürel olarak üçe ayırdı.

Yasal ayrımcılık konusunda orada bulunan Türklerin hala azınlık grup olarak tanımlanmamasını ve kamu hizmetlerine personel alımında ciddi problemlerin yaşandığını belirterek yargı, emniyet, istihbarat gibi yerlerde Bulgarların tercih edildiğini aktardı.

Araştırmalarındaki tekniğin yüz yüze röportaj tekniği olduğunu küçük bir anekdot olarak paylaştı.

Ekonomik ayrımcılık konusunda ise Türklerin yaşadığı yerlerdeki yaygın yoksulluğu, işsizlik oranının yüksekliğini, emek yoğun işlerde çalışmanın olduğunu söyleyerek Bulgaristan’ın Avrupa Birliği’ne girişiyle birlikte gençlerin Avrupa ülkelerine gitmesinin sonucu olarak orta nitelikli veya nitelikli eleman bulmanın çok zorlaştığını belirtti.

Kültürel ayrımcılığa geldiğimizde ise bu sorunun kendini en çok hissettiren sorun olduğunu söyleyerek, ilk olarak Türklere karşı bir dışlanma ve horlamanın olduğunu, ikinci olarak ise kültürel farklılığın etkin uygulama alan bulamamasını ifade etti. Komünist parti döneminde, Türkçe eğitimin tamamen yasaklandığını ama 1991 anayasasıyla Bulgaristan vatandaşı olan ama Bulgar olmayanların ana dilinde eğitim alabilmesinin önünün açıldığını, uygulamada da gerçekleştiğini, Türklerin haftada 4 saat Türkçe eğitim alabildiklerini fakat derslerin akşam saati ya da hafta sonu verilmesinden dolayı talep düşüklüğünün yaşandığını belirtti. 1999’daki Milli Eğitim Kanunu ile zorunlu seçmeli Türkçe dersinin getirildiğini ama Türkçe dersini seçtiğiniz zaman ikinci bir dersi seçemediğinizi, yani Türkçe veya başka bir yabancı dil arasında bırakıldıklarını ifade etti. Özel okulların açılmasında bir takım destekler varken Türk özel okullarının açılmasında aynı şeyi göremediğimizi, basın- yayın konusunda da izinlerin olduğunu ama büyük çapta herhangi bir Türk gazetesi, radyosu veya televizyonunun bulunmadığını aktardı.

Prof. Dr. Muzaffer Ercan Yılmaz/Zeynep Kalfa: 1989 Sonrası Dönemde Bulgaristan’daki Türk Azınlığın Karşılaştığı Sosyal Sorunlar

Sözlerine 1989 öncesi dönemde orada yaşayan Türklerin birçok baskı ve asimilasyon politikalarına maruz kalmasının reddedilemez bir gerçek olduğunu

Dini eğitim ve dini kurumlar hakkında da sorunların olduğunu belirten Yılmaz, Bulgaristan Başmüftülüğü olduğunu ama burada öğretmenlerin yeterli olmadığını, olsa bile işsizlik sorunlarıyla karşılaşacağını ifade etti.

Vakıf mallarıyla ilgili problemlerin olduğu, komünist parti döneminde kamulaştırılan malların müftülüğe devrinin başladığını ama birçoğunun yine Bulgaristan Devleti'nin elinde olduğunu belirtti.

Toparlamak gerekirse son dönemlerde birçok iyileşmenin olduğunu, Bulgaristan Hükümeti'nin attığı adımların takdir edilmesi gerektiğini ama hala yasal, ekonomik ve kültürel ayrımcılığın olduğunu, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin risk altındaki azınlıklar kategorisinde olduğunu belirterek Bulgaristan'ın bu konuda daha fazla şey yapmasını ve farklılıkları bir tehdit olarak algılamak yerine farklılıklarla ulus olma bilinciyle hareket etmesini tavsiye etti.

Panel 2: Bulgaristan'da 1984-1989 Baskı ve Asimilasyon Süreci ve 1989 Zorunlu Göçü

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Fuat Aksu

Assist. Prof. Dr. Vermund Aarbakke: *The 1989 Exodus of Bulgaria's Turks Revisited*

I had the opportunity to follow the exodus of Bulgarian Turks in 1989 from a privileged position as I spent the summer in Istanbul on a language course. At the time I wrote about it from a perspective of the difference in Bulgarian and Turkish perceptions of the events as they unfolded in mass media.* With the passage of time I would now like to reexamine the events from a broader perspective. The events coincided with the last gasp of the Cold War and this framework played a great role in the way all sides handled the crisis.

However, some of the Bulgarian attitudes towards her Muslim and Turkish minorities have a long trajectory and can be traced back to Ottoman times. Other attitudes were more specifically tied to the approach by the socialist regime that governed in the period 1944-1990, although this period had no means a uniform character. When the regime in Bulgaria changed after 1990 it still carried with it the "burden of the past," and the reorientation of minority politics encountered many problems. At

*Aarbakke, Vermund. "Eksodus fra Bulgaria sommeren 1989" [Exodus from Bulgaria in the summer of 1989]. Nordisk Øst-Forum, nr.1, 1990, pp. 3-20

first this reorientation was conditioned by the liberalisation of the old regime and gradually by Bulgarian integration in European political structures. In the present paper I would like to view the events of 1989 in the light of both previous and later developments and hope to contextualize both long-term structures and event-specific features of Bulgarian minority policies.

Doç. Dr. Sadriye Güneş: *1989 Göçü, Göç Öncesi, Göç Esnası ve Göçten 30 Yıl Sonrası: Özdeneyimlerin Artzamanlı Bir Bakış Açısıyla İrdenmesi*

1989 zorunlu göçü, göçün kronolojisi. Bulgaristan içe dönük, kapalı bir ülke idi. Bu sebeple biz Türkiye hakkında bilgi sahibi değildik. Yaşanan bu süreçte hükümet Bulgarlara da baskı yaptı: Türklere yardım etmemeleri için. Bulgarların Türklere konuşmaları, sosyal hayat içerisinde iletişim kurması yasaktı. Bulgaristan'da dile karşı tutum dine karşı olandan daha ağırdı. Totaliter rejimin sona ermesiyle dilde büyük değişimler meydana geldi Bulgaristan'da.

Dr. öğretim üyesi Hasan Demirhan: Cezaevlerinde ve Toplama Kampları'nda Tutuklu Kalan Mağdurların Anılarında 1989 Yılı Öncesi Bulgaristan'daki Siyasi Şartlar

Cezaevlerinde ve toplama kamplarında kalan mağdurların anıları. Kaynak: cezaevlerinde kalanlarla sözlü görüşmeler ve arşiv incelemeleri.

Bulgaristan da hükümet ve fikirler değişiyor fakat asimile politikası sabit kalıyor. Bu politika ile Osmanlı'nın Balkanlarda bıraktığı tarihi izler yok ediliyor. Bulgaristan'da yaşayan Müslüman Türk kesimin aslında Bulgar olduklarına dair akademik çalışmalar yapılıyor.

Bulgaristan'da Türkler ikinci sınıf vatandaş konumunda. Askerlik yapamıyorlar, askere işçi olarak alınıyorlar.

Bulgaristan da Türklerin yaşadıkları zorlukları üç döneme ayırıyor konuşmacı:

1. 1980-84 arası Türk kimliği taşıyanların fişlenmesi
2. Hapishane dönemi
3. İsim değişikliği baskısı, köy baskınları arttığı ve toplama kamplarındaki kişi sayısının arttığı dönem

Bulgaristan'daki Türkler şunu söylüyor: 'bizler Bulgar halkına düşman değiliz burada herkes sanmayın ki hükümet gibi. Bizlere bunu yapan Bulgar komünist partisi'.

Doç. Dr. Bülent Yıldırım: “Yeniden Doğuş” Adlı Asimilasyon Sürecinde (1984-1989) Gözaltında İşkence ile Öldürülmelere Bir Örnek: Şehit Ali Osman Ali

Şehit Ali Osman Ali'nin memleketi Mestanlı'dır. Mestanlı bu süreç içerisinde birçok eylemin ve mitinglerin yapıldığı bir alan. Kendisi çiftçi bir ailenin oğlu. Çevresindekiler tamir edemeyeceği şey yoktu diyorlar onun için. Kısıtlandığı halde Türkçe konuşmayı ve Türk müziği dinlemeyi bırakmıyor. Tutuklanıyor mevcut rejim tarafından ve 7-8 gün sonra köye cenazesi geliyor. Cenazesinin yıkanmasına izin verilmiyor.

Panel 3: Bulgaristan'da Kalan Türkler ve 1984-1989'u Hatırlama / Turks in Bulgaria and the Memory of 1984-1989

Oturum başkanı Doç. Dr. Ali Çaksu

Evelina KELBECHVA / Nurie MURATOVA: Dismissed Knowledge - Representation of the Assimilation of Muslim Minorities in Bulgaria

Kelbecheva: 'It is an important topic for both Turks and Bulgarians.' She talked about the material she published. Then she made some flashbacks in history. Kelbecheva: 'I remember that first punishment was not death. It was exile.' Why they focus on the things in the paper? (with Nuria M.)

She talked about legal narrative published by state. Kelbecheva: 'For the first time since 30 years we got a new system (dual system). This summer we represented new books and history. One of the

major fight was to revise the part about so called naming process. It was not represented in new textbooks in Bulgaria. But we change the whole narrative about Muslim minority in Bulgaria. All those new textbooks in 2019, there is no mentioning Bulgarian communist regime, or minorities in Bulgaria such as Pomaks, Tatar people or muslims etc. There was no real story about the half of the communist regime. Not only about muslims but also catholics and concentration camps in Bulgaria (on turks and tatars).

She continued her criticism about the problem of Bulgarian turks are not a part of the new textbooks in that published in 2019. Kelbecheva: 'Other narrative that exist in the textbooks is about terroristic acts that were organized by group of muslim terrorists. Maybe some of them was organized by secret services in Bulgaria but we can not prove it. It is a big speculation.'

She mentioned asimilation of Muslim turks in Bulgaria, Immigration crisis, Zeynep Zafer's article, political agenda poisoning the narrative of assimilation and immigration of Turks. 1973/73 were a time which process of naming Pomaks in Bulgaria. Some researchers from South Western University engaged in first known research on Bulgaria which interviewing with survivals. They published oral history interviews. They were about victims, their habits, prison time, their culture, concentration camps etc. The aim was to brake the taboo of minorities in Bulgaria.

Prof. Dr. Ramazan Bicer: Göç Sonrası Bulgaristan'da Kalan Türklerin, Dini Eğitim Amacıyla Dünya Devletlerine Yönelişi

Bulgaristan AB'ye girdikten sonra çeşitli düzenlemeler yapıldı ve kanunen hiçbir ayrılık yok. Dini Cemaatler Kanunu'na göre çocuklar istediği dini eğitimi alabilir. Otuza yakın okulda üç bin öğrenci İslam eğitimi görüyor. Yükseköğretim olarak bakıldığında Sofya Yüksek İslam Enstitüsü varlığını sürdürüyor. Oradaki Müslümanlarla yapılan anket verilerine göre (2014/15):

- Dini konularla ilgili problem var mı? %70,7 EVET, Müslümanların var (kararsızlar dahil değil.)
- Dini gereksinimleri nasıl karşılıyorsunuz? %91 YURT DIŞI
- Nerede? %53: TÜRKİYE, DAHA SONRA ARAP ÜLKELERİ VE DAHA SONRA AB ÜLKELERİ VE ABD.

Arap ülkelerine gidenlerin %88 i radikalleşerek geri geliyor.

BİÇER: Tezim şudur ki Balkanlarda radikalizm ya da aşırı grupları Balkan devletleri kendisi destekliyor. Çocuklarımızı dini eğitimden uzaklaştırıyoruz. Bulgarlar ve Türkler arasında soğan zarı kadar ayrım vardır yaygın söylemi teoridedir, realitede ne soğan ne zar ciddi bir ayrım vardır. Türkiye diyanetine büyük iş düşüyor. Balkanlardaki Alevi Bektaşilere de sahip çıkmalıyız.

Dr. Tsvetelina Tsvetkova: "In the name of the idea, they take your name": People's memory about the 1980's forced politics of the Bulgarian Communist Party

"Tarihi bir olayı tarafsız değerlendirmek için en az 100 yıl geçmeli fakat bizim beklemememiz

gerekıyor çünkü şahitlerimiz var ve güncelliğini kaybedemeyiz."

Araştırmayı İşperih Belediyesi'nde yaptım. 5 röportaj ve 51 anket yaptım. Bunların yeterli olmadığı farkındayım yine de bakış açısı sunması açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. Türk asıllı Bulgar vatandaşları ile görüştük. Anketlere katılanlar arasında göçe zorlanan daha sonra Bulgaristan'a geri dönenler var. Anketler 45 yaş ve üstü insanlarla yapıldı ve anketlerde statü, eğitim ve din konusunda bir sınırlama yok. %55 kadın %51 erkek ve %51' i yükseköğretim almış insanlar. Bu kişilerin %69'u İşperi civarındaki köylerde yaşıyor. %37'si hizmet sektörü, %22'si mühendis, teknisyen. Genel sorular soruldu:

1)1984 olaylarında komünist rejimi nasıl algıladınız?

- %30 olumlu, %20 tamamen benimsedi, %18 olumsuz, %12 tamam karşı cevabını verdi

2) 1984-1989 arası rejime karşı tepki nasıldı?

- Çoğunluğu rejime karşı, %25 rejime destek fakat uygulanan politikalara karşı, %14 hem rejim hem politikayı destekleyen

3) İsim değişikliği hakkında

%54 kabul ettim /zorundayım, %16 kabul etmedi ve gösterilere de katılmadı.

Bir kısım tepkilerini bireysel gösterdi. Bir kısmı ise öğrenciydi; okulda tepki ve soruşturmayla maruz kaldı. %14 isim değiştirdim fakat sonraki gösterilere katıldım cevabını verdi.

4) Bu komünist partinin bu politikayı gütmesinin sebebi dış faktörler mi?

- %32 dış mihraklar fakat kim olduğu bilinmiyor, %24 hayır kendisi tasarladı, %24 evet SSCB, %20 Türkiye.

5) Bu dönemde Türkiye 'ye göç ettiniz mi ?

- %70 hayır, %30 evet fakat geri döndüler

Neden bu insanlar Türkiye'ye göç etmediler?

-Büyük çoğunluğu aile. Neredeyse %24 doğduğum yerde kalmak istedim, %8 sınırın kapanması yüzünden cevabını verdi.

Neden geri döndüler? - Aile, akraba yüzünden, - Komünist rejimin yıkılması, -%7 Bulgaristan'daki demokratik süreçler, -%3.9 NATO, -%0 AB

6)Bulgar ismini (zorunlu) tuttunuz mu?

-%88 Hayır, %4 Evet, hala kullanılıyor, %8

Açıklama yaptı; çünkü benim adım değil (hayır)

Röportajlar hakkında:

-Komünizm rejimine nostalji görüldü (eğitim, hizmet ücretsizdi, barış vardı, çatışma yoktu vb.) İnsanlar isim değişikliğini beklemiyordu. /Söylenti olmasına rağmen inanmadılar. Türkiye 'ye gitmek istemediler (Ankete katılanların çoğu). -Bu zorunlu değildi, seçenektir. -Bir kısmı tereddüttüydü. -Bir yandan seçenek olduğunu söyleyip, diğer yandan pasaporta başvurdular. Geri dönenlerden nasıl bir tepki geldi? -Aileleri Türkiye'ye uyum sağlayamadı. -Bazıları mal, mülk için geri döndü.

Bulgar komşunuz (varsa) olanlara nasıl bir tepki verdi, bu göçü nasıl karşıladı?

-Büyük çoğunluğu ağladı ve çok üzüldü fakat komünist rejimden dolayı açığa çıkaramadılar. -

Haydar Eren Akın: Bulgaristan'da Terk Edilmiş Köyler ve Kasabalılaşıma Eğilimi

Kendisi hem Nanterre de Paris Üniversitesi'nde doktora adayı hem de ders veriyor. Konusu Bulgaristan'da Terk edilen Köyler ve Kasabalılaşıma Eğilimi. Başta Neriman Hocam ve Mehmet Hocam olmak üzere bugünü mümkün kılan herkese teşekkürlerimi iletmek isterim.

2013 yılında başladığım master çalışmamı 2015 yılında tamamladım ve konusu: teknik partiler ulusal parti; hak ve özgürlükler hareketi idi. 2015'ten beri devam ettiğim doktora tezim ise Bulgaristan'da yükselen popülizm ve radikal sağ hareketler karşısında azınlık Türk partilerinin durumu.

Bugün için yüksek lisans ve doktora alanından biraz uzaklaşarak tam saha doğrultusunda bugüne özel bir çalışma gerçekleştirdim. Saha çalışmam Kırcaali çevresinde gerçekleşmiş olup Cebel ve Mestanlı ve çevrelerinde yer alan köyleri esas almaktadır. Kartopu metodu denen bir metodoloji kullanılarak gerçekleştirilen bir çalışmadır.

Türklerin evine giden kadın, Bulgar bile olsa dövüldü. -Ankette görüşülen kişilerden birisi Komünist parti üyesiymiş, hatta isim değişikliğinde bizzat görev almış ve halkı yatıştırması istenmiş. Bu üyeye dış etki var mıydı diye sorulduğunda cevap olarak; hayır tamamen parti karar verdi demiştir. Bu kişiye göre parti üyesi olan Türkler biraz da bu işi kıskırtmış. Bu partide bulunan Türkler Türk halkın isim değişikliğine razı olduğunu belirtmiş.

19 Mayıs 2014'te yola çıktık. Bölgeyi ve sosyolojiyi bölgeden biriyle tanıma fikri kartopu metodunun mantığını oluşturuyor. Sizi o gruba sokan birine ihtiyacınız var. O gruba herhangi bir bağ ile değil bir araştırmacı olarak giriyorsunuz. Birinin sizi inandırması gerekiyor.

Çalışmamda kırsal kesimde tarım ve hayvancılık yerine kasaba merkezli hizmet sektörü ve sanayi sektörüne bırakma hikâyesinde bahsetmek isterim. 1989 yılını anahtar tarih olarak alıyoruz. Bu tarih öncesinde Cebel ve Mestanlı'da tarımsal ve hayvancılık temelli bir eğilim var. Bu şekil bir sosyoekonomik yapıdan bahsedebiliriz. Fakat göçün tahribat etkisinden ötürü terk edilmiş köylerdeki köylülerin kasabalara inmesi sonucu yeni bir sosyolojik alan çıktığını ve hatta mesleklerin değiştiğini buna bağlı olarak da farklı meslek kollarının çıktığını söyleyebiliriz. Yani geleneksel meslekler bir değişime uğramıştır. Bunun hikâyesini kısaca anlatmak istiyorum.

Anlatıma geçmeden önce bunun bir tehlikesi olduğunu da söylemeliyim. Sanayileşme alanında yapılan hamleler bölgedeki başlıca su kaynakları olmak üzere bölgedeki doğayı tehdit etmektedir.

Bu aşamada bahsetmemiz gereken bir diğer husus eğitim. Gençlerin eğitim alıp yabancı dil öğrendikten sonra Avrupa Birliği pasaportu ile birlikte artık üçüncü bir alana yani Türkiye ve Bulgaristan dışında görmekteyiz. Peki, Cebel ve Mestanlı'da kim kalıyor? Burada kalanlar ve buradaki nüfusu sabit tutanlar emekli geri dönüşleri, yaşlanan nüfus. Bu nüfusun daha çok sağlık hizmetine ihtiyacı olacak ve halkın belediyeden beklentileri partilerin de söylemini değiştirecektir diye devam edebiliriz.

Cebel Belediyesi artık Türk azınlık partileri arası bir rekabetin de odağı olmuş durumda. Bir anma günü aynı zamanda bir siyasi mitingün de karşılaşma anı olmuştur. Tabi 19 Mayıs orada yer alan insanları belli bir amaç uğrunda sürüklemeye, inandırma ikna etme günüdür. Bunu HÖH üslenmişti ancak günümüzde DOST'un da bu bölgede olmak üzere etkisinin olduğunu belirtmek gerekir. Lütfü Mestan'ın o gün yaptığı söylemde vaatleri iki grupta inceliyoruz; Birincisi "681 leva ceza yedim ben Türkçe konuştum" diyerek toplumu bir kimlik üzerinden birleştirmeye ve partiye aidiyet hususunda bağlamaya yönelmiştir. İkinci alan da bir anda eğitim ve sağlık odaklı konuşmaya başladığını gördük. Lütfü Mestan'ın o günkü konuşması ve parti liderliği modeli bize şunu gösterdi. Bulgaristan Türkü olarak nitelendireceğimiz bu kitlenin Bulgaristan'da eğitim alıp batı Avrupa'da çalışmasını öngördükleri ve daha sonra emeklilikte geri dönmelerini arzu ettiklerini gördük.

19 Mayıs döneminde Mestanlı'da Türkiye'den göçmen derneklerinden ve belediyenin desteğiyle hastanenin ayakta tutulma hikâyesinden çokça bahsedildi. Daha sonra Derin Hastanesi sorunu gündeme getirildi. Zaten bunların konuşulduğu çevre 50 yaş ve üzeri. Öte yandan ücretsiz mamografi muayenesi. Bu tarz söylemler var. Bunlara 1989 sonrası dönemde rastlamıyoruz. O dönemde daha çok hak ve özgürlüklerin kurtarılması söz konusu. Ama bugün artık gerçekten insanların ihtiyaçları doğrultusunda söylem değişikliğinin ufak ufak başladığını görüyoruz. Mesele Cebel Belediyesi belli yaş üzeri kadınların üç gün boyunca yararlanabileceği bir mamografi muayenesi tertip ediyor. Bu da siyasetin söylem değişikliğini kitlenin beklentilerine yönelik bir değişimi göstermektedir.

Bugün Cebel'de dört tane büyük işletme istihdam sağlıyor. Belediyedeki yetkilerle görüşmelerimde Cebel yakınlarında termal sıcak su kaynaklarının bulunması bu bölgenin bir özelleştirme yoluyla özel sektöre açılması hedefleri gözüküyor. Artık istihdamı tarımsal ve hayvancılıktan farklı alanlara çekilmeye çalışıyor.

Hristo Botev Lisesi'nin müdürü ile yaptığım görüşmede 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrencilerin velileri tarafından zorla doldurulması gereken aksi halde Türkçe eğitimin ek ders olarak alınamayacağını ifade eden bir belgeyi çok az sayıda öğrencinin bunu tercih ettiğini, evde Türkçe konuşuyoruz dediklerini ve velilerin beklentilerinin matematik ve Almanca olduğunu aktardı. Bu iki yönelim ailelerin nasıl bir gelecek dizayn ettiklerini gösteriyor. Başta Almanya olmak üzere mavi yakalı çalışılabilir alanları öngördüklerini bize gösteriyor.

"Sabit nüfusuyla günden güne yaşlanan şehir" içerisinde çelişki barındıran bir cümle. Nüfus sabit. 8500 civarında gidip geliyor. Ancak nüfus giderek yaşıyor. Genç sayısı oldukça az ve herhangi bir kafe, bar tarzı bir yer yoktur. Emekli göçleri ile geri dönüşlerle nüfus sabit kalıyor. Bir de gayri resmi bir durum var. Bazı yerlerde yaşayan insan olmasa da seçim zamanlarında seçim turizmi yapılmakta. Aslında bu 8500 sayısı kâğıt üzerinde olup gerçeği yansıttığı biraz sıkıntılıdır. Ek olarak Bulgaristan nüfusu 1990'dan bugüne 9 milyondan 7 milyona düşüş gösteriyor.

Son olarak yaptığım ziyaretlerde belediye başkanının yanında duran insanların el pençe divan şeklinde durduğunu söyleyebiliriz. Belediye başkanları seçilmiş kişi olmanın ötesinde Cebel ve Mestanlı'da en az %10'luk istihdam yaratan patron durumunda ve her haneden bir kişi özellikle seçiliyor ve bütün kırsal alandaki haneler belediyeye organik olarak bağlanmış oluyor.

Sempozyumun İlk Gününden Fotoğraflar

7 Aralık 2019 Sempozyum Notları:

Panel 4: Türkiye’deki Denevimler / Experiences in Turkey

Oturum başkanı: Prof. Dr. Nurcan Özgür Baklacioğlu

Prof. Dr. Magdalena Elchinova: Perceptions of the Good Life among 1989 Re-settlers from Bulgaria to Turkey

She made a research among Bulgaria born Turks who migrated the Turkey in 1989. They migrated to İzmir, Edirne and mostly İstanbul. Her observations are based on interviews she made with resettlers who settled in Turkey. When Bulgaria born Turks came to Turkey in 1989 they did it mostly by political reasons. They escaped from the nationalist politics of communist regime which became extremely harsh against them between 1984-1989. She believed that the Bulgarian Turks leaved the country for deeper reasons, we can summarize these reasons “in terms of a search for better life.”

The first thing they did when they came was to build their fundamental rights (find jobs, send their children to school etc.) . They were supported by the authorities of Turkey. But most of them initially took jobs that were not corresponded to their educations or profesional quailifications. They were paid less than their co-workers on the same position. Nevertheless they accepted the available jobs and often had two jobs at the same time. The next step was to start making up for their social positions.

Ten years after, the 1989 resettlers can already own their houses and flats, working on well-paid jobs etc. Their children were educationally good in the schools. Moreover they gained their self confidence because they proved themselves to the public. Immigrants came to Turkey with ideas of good life and they made it with their hard works.

There were some cultural differences too. Bulgaria born Turk women who worked in somewhere called impure and their husbands were blamed for letting their wives work. Many of Bulgaria born Turks thought that their neighbors are not so successful because they took shelter behind traditional ideas.

Özge Kaytan: The Migration Process and the First Years in Turkey: How Bulgarian-Turkish Migrant Women Perceive and Narrate the New Life in Turkey

The migration stories of women reveal that they had very difficult conditions both in the first stages of the immigration and also in the following years of adaptation to a new country. Migration had many important consequences in migrant women’s education and family lives. Narratives of the immigrant women indicated that what women lived and experienced separations through their families and relatives, which influenced women profoundly.

The border crossing process was also problematic for women as they emphasized, migrating with little children was very difficult for them. The migrant women's first years in Turkey were difficult; they began everything from scratch in a new country. The first impressions of migrant women about Turkey seem negative due to the prejudices against them and conservative gender norms and practices, which are especially imposed on women. Most of the women who immigrated in 1990s and worked in Turkey had the same problem: working without social insurance for several years. In addition, women without Turkish citizenship used to work illegally, without asking for any rights. Hence, the patriarchal and capitalist system in Turkey, including employers and the state used migrant women as a source of cheap labor without any social insurance and guarantee.

For all these reasons, including the reasons for migration to Turkey and the migration process itself, which women experienced with difficulties, migration had dramatic impact in the memory of women. I will try to bring to light the Bulgarian Turkish migrant women's the first experiences in Turkey, including their social and economic conditions and everyday life experiences in the public and private spheres. For this research semi-structured in-depth interviews with nineteen migrant women living in Izmir were conducted. I will be reflecting on migrant women's narratives on the basis of the interviews conducted with them. The objective of this analysis is to explain the efforts of migrant women to adopt a new country after the ethnic migration from Bulgaria.

Siwar Youssef: Post Migration Living Difficulties of Returned Women in Turkey

Between June and September 1989, Turks men, women and children are forced to leave their home, their job and their school for a new country (Turkey). Thus, Women were the first to have to deal with the closure of job opportunities, childcare, medical services and schooling, and they were confronted more directly than men with the consequences of migration unemployment. Elderly, unemployed mothers with a large number of children and young rural women in particular became vulnerable.

Moreover, the ways migrants live are influenced by social identities and structures from 'home' (i.e., the places of origin) as much as by the structures of the new places of residence, and this transforms the meaning of 'home'. Being in a different 'place' also creates new 'spaces' (Conway 2005).

Thus, our research would involve communication with members of returned migrant families to discuss their views on perception and attitudes towards them in their communities. Migrant women will be invited to discuss their stories with the integration into the local society, and social and economic life (job positions), education (their children's schooling).

Methodologically, for the validity of our research question, an Ethnographic approach will allow for a deep comprehension of the direct communication with the migrant women.

At first, it is indeed to define the return migration phenomena. As it is cited by Gmelch (1980) "Return migration is defined as the movement of emigrants back to their homelands to resettle.", the return migration movement can be considered as the final part of the migration cycle. Migrants have to 'resettle' in their home countries. (Riiskjaer and Nielsson, 2008; Stefannson, 2006).

Since 2000, the number of research studies examining the return migration theme has been increased from multiple perspectives and points of view (Markowtiz and Stefansson; 2004), the history of the forced return migration of Bulgarian Turks to Turkey is very old and previous studies affirmed that immigrants faced multiple employment barriers and obstacles.

So many scientific papers has demonstrated that migration consequences can be different for males and females (Piper, 2004; Sim and Wee,

2009; Gaetano and Yeoh, 2010;). Previously, females migrants were viewed as 'passive actors' for all types of migration in comparison with males for social and familiar reasons (Cerrutti and Massey, 2001; Oishi, 2002;). Therefore it is necessary to demonstrate the female role in the economic and labor market side, to show how female migrants had been reintegrated to the decision making process and the economic life cycle taking into consideration all the social effects and obstacles.

Few studies have actually focused on the economic reintegration of female immigrants. Thus, In this paper I will address my questionnaire to a representative population of forced Bulgarian Turks immigrants (Women) living in turkey, who are reintegrated in the economic and social life in turkey, the story of what happens previously and 30 years after their deportation to Turkey can clarify this act from a scientific point of view.

Özlem Hocaoglu-Apak Kerem Altintop: Sınırötesi Mekanlarda Bölünmüş Çocukluk: Bulgaristan'dan Türkiye'ye Çocuk Göçleri

-1989-2001 arasındaki kısıtlayıcı hareketler
-Refakatsizlik: Bir ülke sınırına gelen çocuk, anne babası veya ona bakacak biri yoksa, o çocuğa refakatsiz denir. -Bölünmüş aile ve tek ebeveynlik: Annesi ya da babası yok. -Çocukluk: Göçmen olsun olmasın etnisiteye bakılmaksızın olan çocuk. -Sınır: Bölgesel sınır, sosyal sınır, sembolik sınır. -Çalışma 1989-2001 arasını ele alıyor. -1990'larda göç hareketleri açısından hareketlilik var. -Küreselleşmeyle birlikte sermaye ve dolaşım hızlanmıştır. -Düzensiz iş göçü yaşanmıştır Türkiye'de. -Düzensiz göçmen denmiştir çünkü yasadışı şekilde gelmişlerdir. -Kaçak Bulgaristan göçmenleri 3 ayda 1 vizesiz giriş-çıkış ile hak elde etmişlerdir. -13 kişiye ulaşmışlar, aileleriyle birlikte 21 kişi.

İnsanlar tereddüt etmiş çünkü konu kayıt kısı göç. -Babası iş sıkıntısı nedeniyle Türkiye'ye gelmiş.

Gemiyle, annesiyle, 10 aylıkken gelmiş.

-Katılımcıların profili: Bugünkü yaşları: 7 erkek 6 kadın, maksimum 39, minimum 23 yaşında. Göç ettiklerinde yaşları: En küçük 10 ay. -Göçmenler kimliksiz de olsa okula gidebilmişlerdir. Eğitime katılma oranları yüksek. -Göç nedeni->Ekonomik nedenler(çok yüksek),

-Sınır deneyimi-> Karayolu(10 kişi), Hava yolu(0), Tren yolu(2 kişi), Deniz yolu(1 kişi)

-Sınır deneyimleri sadece fiziksel sınırları değil, birçok farklı sınırları aşmak zorunda kalmaktı.

Sonuç: Kısıtlayıcı vize programı, ekonomik sorun, para değişimi, önce aileden birinin gitmesi suretiyle gitmeleri.

Panel 5: Türkiye'deki Deneyimler / Experiences in Turkey

Oturum başkanı: Assist. Prof. Dr. Fulya Me-mişoğlu

Prof. Dr. Levent Kayapınar: Bulgaristan Türk-leri için Mehcer ve Mehcur Neresidir?

Konuşmasına Anadolu'dan Bulgaristan'a Türk göçlerinin 14.y.y.'a uzandığını, 1362 Filibe'nin fet-hi, 1396 yılında Niğbolu Savaşıyla tüm Bulgaris-tan'ın alındığını belirterek başlayan Kayapınar, Anadolu kökenli olmayan Türklerin de Hunlarla başlayarak Balkan coğrafyasına geldiğini söyleye-rek, Bulgaristan'daki Türk varlığının 5.y.y.' a da-yandığını, Slavların Balkanlara girişinin ise 6. asrın son çeyreğinde olduğunu, Türklerin orada daha eski bir halk olduğunu, daha kadim bir halk olduğunu ifade etti. Türklerin Osmanlı'nın kuruluşu ve daha öncesinde de Avrupalı bir halk olduğunu söyleyerek sözlerine devam etti.

Mehcer ve mehcur kelimelerinin tanımlamaları-nı ise şöyle yapıyor:

Mehcer = Hicret kökünden gelen bu kelime sı-ğımın yer demek.

Mehcur = Yine hicret kökünden gelen bu keli-me uzaklaşılan, terkedilen yer anlamına geliyor.

Özellikle 1877- 1878 savaşlarından sonra Bul-garistan mehcur, Anadolu ise mehcer durumuna geliyor. Buna rağmen Bulgaristan'ın mehcer oldu-ğunu iddia eden Türk kitlesi de hala Bulgaristan'da yaşıyor ve bunu kurdukları partilerle devam ettiri-yorlar. Bulgaristan'da parti kurmak ve mücadele vermenin, 5. Asırdan itibaren bu coğrafyada bulun-duklarının ve Osmanlı'nın fethiyle bu argümanın kuvvetlendiğini iddia etmelerinin saygıdeğer bir davranış olduğunu belirtti. Yönetim biçimlerinin değişmesi ile Bulgaristan'da yaşayan Türkler ve Anadolu'da yaşayan Türkler arasında farklılıkların oluştuğunu, 1928'de göç edenlerin 1951'de göç edenleri yargıladığı, 1989'da göçenlerin de 1951'de

göçenler tarafından yargılandığını söyleyerek bir takım değer yargılarının değiştiğini belirtti.

1951'de Türkiye'ye gelen ve 28 yıl boyunca

geri dönemeyen babasını örnek gösterirken, soğuk savaş döneminin bu geri dönüşlere müsaade etmedi-ğini belirtti. Türkiye'nin 1989 döneminde zorunlu göçe tabi tutulanlara çifte vatandaşlık verme politi-kasıyla Bulgaristan'a sık sık giden ve dönen bir kit-le oluştu. İki devletin arasının düzeleceğine inanılan bu politikada mehcer ve mehcur kavramlarının ya-nına bir de arafta kalanlar eklendi. Son zamanlarda özellikle arafta kalanlar tarafından kullanılan “ ikiz vatan “ tabiri gelişti. Yani hem Bulgaristan'ı hem Türkiye'yi eşit düzeyde vatan olarak gören bir kav-ram. 2000'li yıllardan sonra TİKA'nın kurulması, YTB'nin oluşturulması, çifte vatandaşlık siyasetinin teşvik edilmesi bu duyguyu geliştirdi.

Gelecekte balkanlarda etkili olacak üç gücü şöyle açıklıyor Kayapınar:

Balkanların içinde bulundurduğu Slav toplulukları ve Ortodoks sayısı nedeniyle ilk neden olarak Rusya'yı gösteriyor fakat Bulgaristan ve Romanya'nın NATO'ya girmesi nedeniyle Rusya'ya Karadeniz'de bir set çekildiğini aktarıyor,

İkinci güç olarak ise Avrupa Birliği ya da Batı Bloğunu örnek göstererek, AB'nin iktisadi gücünü kullanarak Balkan ülkelerini içine dahil etmeye çalışmasını ve bunda da büyük ölçüde başarılı olduklarını, 1990'lı yıllarda Balkan şehirlerinden göçün istikameti İstanbul iken, şuan göçün yönünün tersine dönerek Brüksel, Paris gibi şehirlere kaydığını söylüyor. AB'nin dezavantajının ise Balkan topraklarında AB'nin temel ögesi olan Katolik ve Protestan unsurlarının sayısının çok az olduğunu belirterek AB'nin Balkan ülkelerindeki genç çalışan nüfusu kendi ülkelerine çekmeye çalıştıklarını ama Bulgaristan'ın nüfusunun hızla eridiğini, doğal afet, salgın hastalık, savaş yaşamayan Bulgaristan'ın politikacılarının yanlış politikaları nedeniyle 30 yılda nüfusunun yüzde 25' ini kaybettiğini ve 2050 yılında Bulgaristan nüfusunun 5.2 milyona ineceğinin tahmin edildiğini aktardı.

Üçüncü güç olarak balkanlarda bulunan Türkçe konuşan Müslüman grupların olduğunu belirtti.

Begüm Hergüvenç: Zorunlu Göç Kapsamında Bulgaristan'dan Göç Eden Türklerin Göçmenlik Deneyimleri: Sakarya İli Örneğinde Şehirle Bütünleşme ve Örgütlenme Pratikleri

Sakarya: 5 erkek ve 5 kadınla görüşüldü. Neden Sakarya; Sosyo-kültürel anlamda daha farklı bir yapıda. 1030 göçmen konutu ve 3 bini aşkın göçmen / farklı grup: Abaza, Kürt, Laz, Çerkes.

Görüşülen kişilerden 6 kişi deporté, 4 kişi vizeli. Neleri etkiledi: -Aile, akraba: Tamamı vizeli Göçmenler: Dedelerimiz buralardaydı. (Çanakkale Savaşı) Ayrıca biz Konya'dan Balkanlara gittik burası zaten bizim vatanımız diye düşünüyor. Göçmenler sıcakkanlı karşılaştılar bile: -Kadınların giyim kuşamları yargılandı. -Sakarya'da günlük hayat pratikleri kadınlar için kolay değil. -Batıl inanç, kapalılık ve akraba evliliği gibi unsurlar göçmenler tarafından çok yadırgandı. -17 Ağustos 1999 depremi bir turnusol olmuştur. (Biz depremde bile ayrıldık) -Göçmenler kendilerini; Avrupalı, çalışan ve anlayışlı olarak tanımlarken yerlileri; cahil, kapalı, bilgisiz, kaba ve saygısız olarak tanımladı.

Neden Sakaryalıyım deniliyor? (temel alınıyor) 1. İklim: Bulgaristan'a benziyor.(Kırcaali'ye

benzer), 2. Aile, 3. Dayanışma ağları, 4. Sakarya'daki komşuların yardımı.

Neden Sakaryalıyım denilmiyor? 1. Akraba, yakınlık yok, 2. Halkı kaba, 3. Farklı görüş Sakarya'daki örgütlenme pratikleri İstanbul ve Bursa'dan daha farklı; -Dernek binasının yıkılması örgütlenmeyi zorlaştırdı. -Etki alanı yok. -Siyasilerle ilişki kurma olayı yok.

Kültürleşme üzerinden gittim; -Yekpare bir vücut atfedildi, -Kurgulanan göçmen kavramı bizden olanı yüceltme anlamında (Ezel-Ebed Türklük)

Dr. Öğretim üyesi Kader Özlem: Türkiye'deki Bulgaristan Göçmenlerinin Dernekleri ve 1989 Zorunlu Göçü'nün 30. Yılına Dair Yapılan Faaliyetlerin Değerlendirilmesi

Türkiye'deki Bulgaristan Göçmenlerinin Dernekleri ve 1989 Zorunlu Göçü'nün 30. Yılına Dair Yapılan Faaliyetlerin Değerlendirilmesi Sivil toplum örgütlerinin meydana gelmesi için 5 farklı koşul:

- 1) Toplumsal farklılaşma
- 2) Toplumsal örgütlenme
- 3) Gönüllü birliktelik
- 4) Toplumsal düzeyde otonomileşme
- 5) Baskı mekanizması oluşturma.

Sivil toplum son zamanların en önemli kavramlarından birisi. STK denilince akla dernek, vakıf, sendikalar, meslek odaları vb. kuruluşlar gelir. Balkanlar'dan Osmanlı Devleti'ne ve ardılı Türkiye'ye gerçekleşen göçler dernekleşmeyi de beraberinde getirmiştir.

-Rumeli Muhacirin İslamiye Cemiyeti(1908)-İstanbul

-Hayrat-ı Şerife-i Hademe Cemiyeti(1917)-Bursa

-Muhacirin Yardım Cemiyeti(1923)-Bursa

Bu derneklerin temel faaliyetleri: Rumeli'den göç eden muhacirlere gıda, barınma ve iskan konularında yardım etmek. 2. Dünya Savaşı sonrası dönem. Balkanlar'dan gelen göçmenlerin kurduğu dernekler:

-1946 Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği(Yunanistan) İstanbul

-1947 Göçmenlere Yardım Derneği (Bulgaristan) İstanbul

- 1950 Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği(Yugoslavya) İstanbul.

Bu dernekler Kafkasya kökenli derneklerle 1954'te Türk Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu'nu kurdu.

-1947 Göçmenlere Yardım Derneği (Bulgaristan)İstanbul

-1947 Göçmenlere Yardım Derneği (Bulgaristan) İstanbul: Halen faal durumdadır.

1950-51 göçünün yürütülmesinde etkin görev üstlenmiştir.

-1970 Rodop-Tuna Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği (İstanbul): Pomakların Türk kimliğini vurgulamak üzere tarih alanında yayınlar yaptı. Yakın Akraba Göçüyle gelenlere yardımcı oldu.(1968)

-1980'lerde Asilimilasyon Karşısı Dava Dernekleri kurulmuştur.

-1990'lı yıllarda Batı Anadolu'da Bulgaristan göçmeni derneklerinin sayısı artmıştır. Nedenleri ise:

1)Bu yıllarda devam etmekte olan sessiz göç (50.000 kişi)

2)Çevre illerdeki başarılı örnekler

3)Eski göçmenlerin temsiliyet istenci vb.

Sonuç: Federasyonların artması ve yeni bir örgütlenme ihtiyacı. 2005: BRTK'nın kuruluşu -Ana çoğunluk Bulgaristan göçmeni -Bu dönemde göçmen dernek sayısı 3 haneli rakamlarda. Türkiye'deki Bulgaristan göçmeni derneklerin yapısal sorunu:

- Kurumsallaşma sorunu

- Ekonomik yetersizlikler

- Göçmen kesimin ilgisizliği

- Derneklerdeki nitelikli insan sayısının az olması

1989 Zorunlu Göçü Bulgaristan göçmeni STK'lar için en önemli tarih. 1989 Zorunlu Göçü'nün 10. yılında herhangi bir etkinlik yapılmadı.

Gözlemler: Bölgesel yoğunlaşma: Marmara ve Ege bölgesi

Yıl İçindeki Dağılım: 16/17 oranında 2019'un ikinci yarısında yapılmıştır. Hatta 14 tanesi son çeyrek. - Dernekler arası rekabet, - Yaz sonrası dönemde çalışma evresi olması

Konuşmacılar: - Bulgaristan göçmeni akademisyenler, - Belene Gazileri, -Dernekçiler Dernekleri ve Dernekçilere dair notlar, - Zorunlu göç etkinliklerinin yapılmasının faydalı olduğunu düşünüyorlar. -Kendi etkinliklerinin mükemmel olduğunu düşünüyorlar. -Dernekçiler akademiye uzak, - Derneklerin kuruluşunda yer almış kişilerin duygusal bakış açısına sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Panel 6: 1989 Zorunlu Göçünü Hatırlamak ve Anmak / Memory and Remembrance of the 1989 Forced Migration

Oturum başkanı: Prof. Dr. Ayşe Kayapınar

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu: Bulgaristan'da 1984-1989 Zorunlu Asimilasyon ve Etnik Temizlik Mağdurlarının Anma ve Yas Günleri

İnsanlık tarihinde modern döneme kadar daha çok dini motifli anma ve yas günleri veya kutlama günleri mevcutken, modern dönemde farklı değerler ön plana çıkmış ve insanlığa karşı işlenen suçlar için de anma ve yas günleri belirlenerek düzenli olarak anma etkinlikleri yapılmaya başlanmıştır. Anma ve yas günlerinin varlığı bir yandan faile karşı nefreti canlı tutarak veya nefret söylemi üreterek milliyetçiliği körüklediği için eleştirilirken öte yandan da işlenen suçların tekrar etmemesi için insanlığa sürekli bir uyarı vazifesi görmüştür. Anmanın hangi özelliğinin ağır basacağı (nefret söylemi mi üreteceği veya insanlığa karşı suçların tekrar edilmemesi için uyarı vazifesi görmesi) büyük ölçüde onun şekliyle ilgilidir. Örneğin Bulgaristan'da 17 Mayıs Nisan Ayaklanması ve "Batak Katliamı" Kurbanlarını anma günü, Yunanistan'da "19 Mayıs Pontos Soykırımı" günü, Sırbistan'da 31 Mayıs "Kelle Kule Müzesi" gibi Türklerin Balkan halklarına karşı işlemiş olduğu "katliamlar" dini ve milli nitelikte etkinliklerle anılmaktadır ve bu anma törenleri bu ülkelerdeki Türklere karşı nefret söylemini kışkırtan bir özelliğe sahiptir. Buna karşılık Balkan ulus-devletlerinin kuruluş sürecinde bu ülkelerde yaşayan Türk ve Müslüman halka karşı işlenen suçlar hakkında herhangi bir anma günü veya anıtı yoktur. Çünkü her ülke kendi milli bakış açısıyla anma günleri ve anıtlarını inşa etmektedir. İlginç bir şekilde Türkiye'de buna benzer mağduriyet vurgulu anma günleri ve anıtlar pek mevcut değildir.

1984-1989 yılları arasında Bulgaristan'da yaşanan şiddetli asimilasyon baskıları, 1989'daki deportasyon ve etnik temizlik 2012 yılında Bulgaristan Parlamentosu'nda kınanmıştır. Bununla birlikte genel Bulgar kamuoyunda 1984-1989 arası baskılar unutulmaya başlanmış, hatta dönemi inceleyen uzmanlar bile etnik temizlikçi Todor Jivkov'un kavramları olan "yeniden doğuş süreci" ve "büyük gezinti" kavramlarını tırnak işareti içinde kullanarak önemsizleştirme yoluna gitmişlerdir. Hatta 1989 göçmenlerinin bir kısmının "kapitalist Türkiye'ye" daha müreffeh bir hayat için baskıdan değil ekonomik nedenlerle göç ettiğini bilimsel çalışmalarında savunur hale gelmişlerdir. Bu görüşler bazı Türk araştırmacılar tarafından da kopyalanarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum Tomasz Kamusella'nın da son eserinde ortaya koyduğu üzere günümüzde 1984-1989 arasında Todor Jivkov ve Bulgar Komünist Partisi tarafından insanlığa karşı işlenen bu büyük suçun unutulması veya hafifletilmesi eğilimini güçlendirmiştir.

Buna karşılık bizzat bu zorunlu asimilasyon ve etnik temizlik politikalarının kurbanları tarafından bir takım anma günleri ve anıtlar kurulmuştur. Bunlardan biri zorla isim değiştirme politikasının uygulamaya konduğu 1984 yılının 23 Aralık'ı 24 Aralık'a başlayan gecenin sabahında Kırcaali bölgesindeki Türklerin başlattığı protesto mitinglerini anmak üzere 2003 yılında inşa edilen beyaz güvercin motifli bir anıt-çeşmedir. Sütkesiği (Mleçino) köyünde her yıl düzenli olarak 24 Aralık'ta "Totalitarizme ve Soykırıma Karşı" direniş ve kurbanlar anılmaktadır. Aynı protesto mitingleri döneminde 26 Aralık'ta 17 aylık bir bebek de ölmüş ve Türkân isimli bu bebek Bulgaristan Türklerinin mağduriyetinin ve direnişinin sembolü olmuştur. Olayın yaşandığı Kırcaali'ye bağlı köyde "Türkân" isimli bir çeşme-anıt yapıldı ve burada da düzenli olarak anma etkinlikleri düzenlenmektedir. Türkiye'ye zorunlu göçle gelen göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Edirne ve Tekirdağ'da da iki ayrı "Türkân Bebek" anıtı inşa edilmiştir. 24 Aralık'ın bir yıl dönümü olarak tanımlanması ilk olarak Deutsche Welle Türkçe'de 24 Aralık 2014'te Tatiana Vaksberg'in bir haberinde görülmektedir. "Türklerin Acı Yıldönümü" başlığını taşıyan haberde 24 Aralık 1984'te yaşananlar özetlenmiştir. Bu şekilde 24 Aralık Bulgaristan Türklerinin acılarını ve zorunlu asimilasyona karşı direnişini anma günü olarak yaygınlık kazanmıştır.

19 Mayıs 1989'da Cebel'de ilk büyük ve Jivkov rejimini sarsacak protesto mitingi düzenlenmiştir. Bulgaristan Cebel Belediyesi "19 Mayıs Cebel Günü" olarak kabul etmiştir ve her yıl bugün hem sosyalist rejimin kurbanlarını anma, hem de sosyalist rejime karşı direnişi kutlama bir arada yapılmaktadır.

Fakat günler yalnızca bizzat mağdurlar tarafından ve yerel olarak anılmaktadır. Henüz Bulgaristan hükümeti nezdinde veya Türkiye'de resmen kabul edilmiş bir anma günü mevcut değildir. Mağdur Türklerin oluşturduğu bu anma günlerinde totaliter rejim hedef alınmakta ve Bulgar toplumuna karşı bir nefret söylemi üretilmemektedir. 24 Aralık Totalitarizme ve Soykırıma Karşı İlk Protesto Mitingi ve Kurbanları anma günü olarak bütün Bulgaristan'a yaygınlaştırılması ve resmen de kabul edilmesi Bulgaristan'da insanlığa karşı açık suç işlemiş Jivkov ve rejiminin unutulmamasına yardımcı olarak ve en azından Jivkov'un milli bir kahraman gibi yeni nesillere lanse edilmesinin önüne geçilecektir. Bu da totaliter rejim, zulüm, etnik temizlik konularına karşı duyarlılığın artmasına ve bu şekilde Bulgaristan'da demokrasinin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Gülbahar Kurtuluş: 1989 Bulgaristan Zorunlu Göçünün Kuşaklararası Aktarımında Sözlü Anlatının Yeri

Anma etkinliklerinin ilki Sofya'daydı. Bende bu etkinliğe katıldım. Bugün 2019 yılında 17 etkinlik yapıyoruz. Bunun yanında hem Türk hem Bulgar akademisyenler bilim yapabiliyoruz. Geçmişte Türkçe konuşmak ceza sebebiydi. Bu memnuniyet verici bir durum. 21. Yüzyıla yakışan budur. Yakışmayan ise zorunlu göçe maruz bırakılmamız. Göçü dolaylı olarak yaşadım. 1989 göçünde annem bana 8 aylık hamileydi. Maslow'un temel ihtiyaçlar teoremini bilirsiniz. Açlık ve fakirlikten yüzleştikten sonra biz bu konularla yüzleştik. Göçü çocuklarınıza anlatın, bu aidiyet duygusu için çok önemlidir. Bunun yanında yanlış terminoloji kullanılmamalı. Biz Türk'üz, Bulgar göçmeni değiliz. Yanlış terminoloji olursa yanlış tarih anlayışını ve asimilasyonunu farkında olmadan sürdürmüş oluruz. 'Yeniden doğuş teorisi' biz bu kavramı kabul etmiyoruz. Bu bir etnik temizliktir. Göçmen çocukları bilir. Anne babalarımız çalıştı bizleri dede ve ninelerimiz baktı. Bizde bir kimlik inşa etti bu durum. Kendinizi ne olarak tanımlıyorsunuz? Bulgaristan Türkü, Bulgar göçmeni vb. cevaplar aldım. Bulgar mısın, nasıl Türkçe konuşuyorsun tepkileri aldım. Size kimliğinizi anlatan ailede ilk kimdir? Cevap; Büyük haksızlığa uğradık, bize neden bunu yaptınız, hala cevap bulamıyoruz. Bu aktarım belli bir yaştan sonra oluyor, çocukken ya da ergenken değil. Etkinlikler arttıkça biz geçmişimizi daha iyi anlar ve anlamlandırırız.

Yüksek lisans tezimde 60-80 yaş arasında görüşme yaptığım 2 büyüğümü kaybettim. Kayıt altına alırsak gerçek kahramanlık hikâyelerimizi daha fazla dinleriz.

Amacımız nefret söylemi üretmek değil tarihi, geçmişimizi, geldiğimiz toprakları bilmek boy-numuzun borcu. Atalarımıza karşı sorumluluğumuz.

Özge Aydın: Bulgaristan Türklerinin Hafızasında Göç ve Kimlik

Göçmenler için geçmiş kavramından bahsetti. Göçün tanımını yaptı ve göçmenler üzerindeki travmatik etkilerine dikkat çekti. *“Başlamadan önce 1989 haziranında Türkiye’ye gelen annem ve dedeme; bana Türk olmanın ne kadar zor ve meşakkatli olduğunu öğrettikleri için onlara minnettarım.”* Konusu Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelen Türkler özellikle, İstanbul ve Bursa merkezli olarak, ve akrabaları ve arkadaşlarıyla yaptıkları derlemelerden oluşuyor.

“Ve benim için önemli olan bir cümleyi de sizinle burada paylaşmak istedim. Göçmen olmak hacıya gitmek kadar sevaplı, peygamberimiz bile göç etmiş gibi cevaplarla da karşılaştım.”

Göçmenlerde anavatan bilincinden bahsetti. Daha sonra röportaj yaptığı kişilerden birtakım alıntılar yaptı. Türkçe konuşamamanın Balkanlardan Türkiye’ye yapılan göçlerin sebeplerinden biri olduğunu söyledi. Dinini yaşayamamanın diğer bir neden olduğunu ekledi. Ve röportaj yaptığı kişilerin anlattığı anılardan alıntılarla devam etti.

Reyhan Bayramoğlu: Asimilasyon Sürecinin Türkçe’ye Etkisi ve Bulgaristan Türkleri Perspektifinden Değerlendirilmesi

Sunacağım bildirinin konusu Bulgaristan’da 1984-1989 yılları arasında Türk azınlığa yönelik uygulanan asimilasyon politikalarının Türk azınlığı tarafından nasıl algılandığıdır. Bu amaçla seçilmiş bir grupla sözlü tarih çalışması yapmaya ve konuyu analiz etmeye çalıştım.

Öncelikle bu yıllar arasında Türk azınlığı Bulgarlardan ayıran başlıca nitelik olan Türkçe konuşmak da yasaklandı. Bu konuda şöyle bir soru sordum: “İsim değişikliğinden sonra Türkçe konuşmanıza müdahaleler sıklaştı mı?” Hepsinden aldığım cevap “Tabi ki bu değişiklikten sonra müdahaleler arttı.” oldu. Verilen para cezalarından, dövülmelerden bahsettiler. Bu noktada tanıklardan birinin tecrübesini sizlere aktarmak istiyorum. Kırcaali merkeze gittiğinde yaşlı bir kadın yere düşüyor ve ona gel seni oturtayım diyor ve hemen Bulgar polisleri yanına gelerek Türkçe konuşamazsın diyor ve beş leva ceza yazıyorlar. Tanığın tepkisi Türkçe konuşmak bu kadar ucuz mu iyiymiş şeklinde dalgacı bir ifade oluyor. Sonrasında da dövüp karakola götürüyorlar ve parmağını kırıyorlar.

Bir diğer tanık Bulgaristan’da ziraat işlerinde çalışan bir kişi. İşini yaparken oradaki kadınlarla Türkçe konuşuyormuş. Bu durumdan müdür haberdar olunca yanına çağırmış ve Türkçe konuşmasının yasak olduğu uyarısında bulunmuş. Tanık müdüre kadınların Bulgarca konusunda hiç bilgilerinin olmadığını söylemiş. İsterseniz Bulgar birini yollayın sütler çöpe gider demiş. Daha sonra işi yapmaya yine kendisi gönderilmiş. Bu iki aktarımdan yola çıkarak şunları söyleyebiliriz: Bulgar devleti kendi çıkarının olduğu yerlerde Türkçe konuşma yasağını önemsememiştir. Yani yasağı kendi çıkarları doğrultusunda uygulamış ya da daha esnek uygulamıştır. Ayrıca bu sorunun yöneltildiği herkes Türkçe konuşmakla ceza kelimesini özdeşleştirmiştir. Ceza faktörü bazı bireylerde etkili olmuştur fakat bazıları direnmeyi tercih etmiştir.

Bir diğer bahsetmek istediğim konu Türkçe kitap bulmaya yönelik yapılan müdahalelerdir. Rejim başlangıçta ana dilde eğitime ve Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Aziz Nesin gibi isimlerin kitaplarının kütüphanede yer almasına izin vermiş. Daha sonra bunları yasaklamış. Hatta bu duruma Aziz Nesin tepki göstermiş. Rejimin yaptıklarıyla sosyalizmin bağdaşmadığını belirtmiş. Benim gördüğüm kişiler kitap bulmanın pek mümkün olmadığını söylediler. 1984 öncesinde var mıydı diye sorduğumda biri Filibe'deki Türk camisinin önünde Türkçe romanlar bulabildiğini okulda okuduğunu ilettiler. Buradan çıkardığım sonuç şu oldu: Rejimin başlangıçta Türk azınlıkla bir sorunu yoktur. Ancak homojenleşme kararıyla birlikte Türkçe konuşmayı hedef aldığı kadar Türkçe konuşmayı etkileyecek her şeyi de hedef almıştır. Gördüğüm kişiler Türkiye'ye geldiklerinde bazı noktalarda Türkçe konuşulanları anlamakta güçlük çektiklerini de ifade ettiler. Bir diğer konu ise Türkçe müziğin yasaklanmasıdır. Müzik duyguların aktarımı açısından fazlasıyla önemli bir şeydir. Bu açıdan bakıldığında hem bireysel hem de toplumsal işlevlere sahiptir. Dikta rejimlerinde pek çok şey engellendiği gibi müzik de engellenir. Bunun bir örneğini de 1984 yılında başlayan asimilasyon politikasında görüyoruz. Ben yaptığım röportajlarda radyodan ya da diğer yollardan Türkçe müzik dinleme durumlarını ve sonra yaşanan değişiklikleri sordum. Hepsinin cevabı aynı yönde oldu. Önceleri vardı ancak sonrasında yasaklandı dediler. Tanıklardan biri şunları aktardı: Sado-va'da okuduğunu ve Almanya yolunun buradan geçtiğini söyledi. Geçenler durduklarında Bulgarca bilmeyenlere yardımcı oluyormuş ve karşılığında plak istiyormuş. 1984'ten sonra köye Bulgar muhtar gelmiş ve evden Türkçe şarkı sesi geldiğini çalınmaması gerektiğini aksi takdirde polisleri çağıracağını söylemiş. Sonrasında plakların çatıya mahkûm oldu dedi. Ayrıca aynı kişi düğünlerde de Türkçe müzik çalamadıklarından bahsetti. Buradan çıkarımım şu yönde Bulgaristan'daki Türkler yasak ve yakalanma riski olsa da müzik dinlemeye devam etmişler. Burada tek amaçları Türkiye ile kültürel bağlılıklarını devam ettirmektir. Müzik toplumsal dayanışma, kaynaşma ve bütünleşmeyi güçlendiren de bir araçtır. Jivkov rejimi Türkçe müziği yasaklarken Türklerin dayanışma ve bütünleşmesini kırarak asimilasyonu daha kolay gerçekleştirmek istemiştir.

Aynı şekilde bireylere radyodan haber veya müzik dinleyip dinleyemediklerini sorduğumda bana önceleri dinleyebildiklerini ancak daha sonra yapılan jamming uygulamasından bahsettiler. Radyonun engellenmesiyle içte bastırılmaya çalışılan halkla dışarının da bağlantısı kesilmeye çalışılmıştır. Bu noktada halkın morali bozulmaya çalışılmış ve asimilasyon politikala-

rına direnişleri kırılıp kabullenmeleri sağlanmak istenmiştir. Bir diğer konu Türkçe gazete basımıdır. Komünist rejim başlar başlamaz Vatan Gazetesi'ni yayınlamaya başlamıştı ve buradaki amacı Türk azınlığın kendisine olan desteğini arttırmaktı. Ayrıca Türk azınlığın yoğun olarak yaşadığı yerlerde Bulgar gazetelerinin Türkçe sayfaları vardı. Sonra yavaş yavaş gazeteler kapatılmaya başlandı. 1982 yılına gelindiğinde sadece Yeni Işık gazetesi yayın hayatına devam ediyordu, onun da hem adı değiştirilmişti hem de Türkçe Bulgarca şeklinde yayınlanıyordu. 1985 de ise tamamen Bulgarca yayınlanmaya başladı. Gördüğüm kişilerden biri özel olarak Nov Jivot gazetesinin yarısının Türkçe olduğundan sonra bunun kaldırıldığından bahsetti. Diğerleri genel olarak gazeteye ulaşmanın zor olduğundan bahsetti. Bu noktada söyleyebileceklerim şunlar: Türkçe kitap ve gazete basımında rejimin temel amacı kendi tanınırlığını artırmak taraftar sağlamaya çalışmaktır. Ancak sonraları homojenlik ortaya çıkınca başlangıçta kullandığı araçları aşamalı olarak yok etmeye başlamıştır. Bu noktada Türkçe gazetenin kaldırılmasının haber almayı engellemekten ziyade yok saymak için yapıldığını söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Bu süreçte Türkçe film konusunda da değişiklikler yapılmıştır. Rejimin okullarda Osmanlı'nın eziyetini anlatan filmler izlettiğini biliyoruz. Film vardı ancak Türkiye'yi kötülüyordu diyenler oldu ya da Kırcaali'de yaşayan tanıklardan biri şehirde üç sinema salonunun olduğunu Türk filmlerinin de olduğunu ancak 1984 sonrasında Türkçe filmin olmadığını salonların kapatıldığını söyledi. Rejim başlarda Türk sinemasındaki filmlerine izin vermiştir, daha sonra yalnızca Türkiye'yi kötülemek istediğinde Türk sinemasındaki filmlere başvurmuştur. Bu noktada rejimin Türklere siz aslında Müslümanlaştırılmış Bulgarlarsınız tezini filmler yoluyla kabul ettirmeye çalışmıştır.

Sonuç olarak 1984-1989 yılları arasında Jivkov rejimi Bulgaristan Türklerini Bulgarlaştırmak adına sert bir asimilasyon politikası uygulamıştır. Başlangıçta en temelde ana dilde eğitime izin veren bir rejim daha sonra homojenleşme kararı almasıyla birlikte önceki olarak nitelediği Türk azınlığı kendisinin bir parçası haline getirmeye ve azınlığın kültürel unsurlarını yok etmeye çalışmıştır. Jivkov rejiminin Türk azınlığı asimile etmek için başvurduğu pek çok yol vardı ancak dile müdahale etmesi başarılı olması açısından önemli faktörlerden biriydi. Bunu yaparken Türkçe'nin kullanıldığı günlük yaşam, kitap, müzik, radyo, film gibi her alanda etkili olmaya çalışmıştır. Bulgaristan Türkleri baskılara rağmen göç sürecinden önce eylemlerde bulunmuştur ancak daha sonra Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük zorunlu göçüne tabi tutulmuştur.

Panel 7: Tanıklar Konuşuyor

Moderatör: Doç. Dr. Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu

Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu Açılış:

Şimdiye kadar bilimsel anlamda birçok konuyu tartıştık ama şu anda daha somut şeyler konuşacağız. Panelimizin adı tanıklar konuşuyor.

Metin Edirneli: Göçler, Terminoloji ve 1984 Yılı İzlenimleri

Öncelikle ister 1989 yılı öncesi ve sonrası olsun ister son 200 yıldır Balkanlarda yaşanan olayların adını tam koyalım. Bunun adı göç değil tam anlamıyla bir etnik temizlik ve bu etnik temizliğe dayalı sürgündür. Terminoloji insanların olaya bakış açısını koyar.

Bir arkadaşım biz soydaş mıyız, Türk müyüz, muhacir miyiz anlamadık. Bulgaristan'da bize Türk diyorlar, siz Ankara'dan bize soydaş diyorsunuz, bazen muhacir oluyoruz bazen de Bulgar Türkü oluyoruz. Terminolojiyi doğru düzgün kullanmazsanız olaya bakışınızı net ortaya koyamazsınız.

Bir parantez olarak yıllardır göçler geldi diyoruz. Bulgaristan'dan veya Balkanlardan buraya göç gelmedi; göç eden Türkler veya sürülen Türkler oldu. Göçmen kavramı ayrı bir kimlik gibi üstümüze giydirildi. Bu etnik kimliğin önüne geçti. Türkiye'de terminoloji çok zayıf. Devleti yöneten kurumlar da kişiler de kimin ne için ürettiği belli olmayan kavramları daha sonra kullanmaya başladı. Gurbetçi, Almancı, Bulgar Türkü, Bulgar göçmeni...

Sempozyumun başlığına değinecek olursak diyoruz ki 30. Yıl Zorunlu Göçü. Zorunlu göçün

neden 30. Yılı olsun ondan önceki süreçte insanlar hiç zorunlu göç yaşamadı mı? 1878'de veya 1912'de insanlar zorunlu göç yaşamadı mı? Belki bunun adı son zorunlu göçün 30. yılı olmalıydı.

Balkanlar ve Türkler denildiği zaman biz Balkan Türklerinin tarihini mi ele alıyoruz yoksa Türklerin Balkan tarihini mi? Balkan Türklerinin tarihi dediğiniz zaman 19.yy bağımsızlık hareketleri sonrası ortaya çıkan bağımsız ülkelerde yaşayan Türklerin tarihini ele almış oluyorsunuz. Ancak Türklerin Balkan tarihi dediğiniz zaman çok daha öncesine gidebiliriz.

Şu an bırakın Balkan Türklüğünü ayrı ayrı kavramlar gelişmeye başladı. Bulgaristan Türklüğü, Batı Trakya Türklüğü, Makedonya Türklüğü... Bu bölgeler ile ilgili dernekler bu alan benim alanım diğer dernekler benim bölgeye karışamaz gibi bir davranış içerisine giriyor.

Anlaşmaya bağlı bazı göçler dışında göçler tamamen etnik arındırmaya dayalı bir sürgün hareketidir. Baskı, zulüm ve sürgün de bunun araçlarıdır. Göç kavramının geçmişine değinecek olursak 1878 tarihinde göçle kastedilen şuydu: göç, acı ile göç, zulüm ile özdeş olarak anlaşılıyordu. 1970'li yıllara kadar göç dediğimizde anlaşılan buydu ancak 1990'lı yıllardan sonra Bulgaristan'da yaşayan belli insanların çektiği acılar değil de ekonomik nedenlerden ötürü daha iyi ülkeye gitmek isteyen insanların yaşadığı bir olay olarak gösterilmeye başlandı. Göç insanın kendi kararıyla yaptığı bir şeydir. Peki dediğim gibi 93 Harbi'nde olsun, 1804-1821 isyanlarında olsun insanların yaşadığı göç müydü? Bunlar etnik ayrımcılığa dayalı sürgünlerdi.

Edirne'ye 100-150 kilometre ötedeki göçmen oluyor da Malatya ya da Elazığlı birisi Edirne'ye 1500-2000 kilometre öteden gelen yerli oluyor. Kafamızdaki göçmen kavramını silmeliyiz. Biz kaybedilen topraklardaki vatan daha önceki aynı ülkenin vatandaşlarıdır.

Zorunlu göç sürgüne karşı kullanılır ama ben bu kavram tam olarak sürgünü karşılamıyor. Bugün savaş nedeniyle ortaya çıkan olaylar savaşa bağlı zorunlu göç olabilir. Ama ister Kırım'dan olsun ister Kafkaslardan olsun etnik temizliğe dayalı olduğu için bu bir sürgündür. Soydaş kavramının da yanlış kullanıldığını düşünüyorum. Aynı kökenden gelen farklı uluslaşma süreci geçiren ülkeler için bunu diyebilirsiniz ama daha önce aynı ülkenin iki insanını nasıl soydaş dersiniz?

Özellikle Türkiye'de soğuk savaşın etkisiyle göç ile komünizm Jivkov ve Stalin ile çok özdeşleştirildi. Hâlbuki siz sürgünü bu iki isme yüklerseniz daha önceki dönemlerdeki tüm sürgünleri yok saymış oluyorsunuz. Burada şuna değinmek gerekiyor. Bir halkı bir topluluğu toptan suçlayamazsınız. Burada suçlu olan o ülkenin siyasi iktidarlarıdır. Onlarca yıldır bu işi yakından izleyen birisi olarak toptan bir ulusu, ülkeyi suçlayan hiçbir konuşma görmedim. Bu da çok sevindirici bir olay.

1984 yılında Bulgaristan'a ailecek gitmeye gittik. Kurban Bayramı'na 15 gün kalaydı. Sabaha karşı Mestanlı'da akrabalara ziyarete gittik. Uzun çalmalar sonucu kapıyı açtılar. Ne olduğunu sordüğümüzda isim değişme olayları var onun için geldiler zannettik dedi. İsim de-

ğiştirme olayı ile ilk defa orada karşılaştım ve ilk olarak acaba abartıyorlar mı diye düşünmedim değil.

En son bayrama bir gün kala dediler ki Bulgaristan'daki tüm Türkiyeli turistler sınır dışı edilecek. Ben gitmiyorum, 30 günlük vize aldım dedim. Emniyet tamam kalabilirsiniz dedi ve Bulgaristan'da kalan tek aile olduk ve ben inat ettim 31. gün çıktım.

24 Aralık'ta isim değişikliği başladı ve belki de Jivkov'un bu kadar acele etmesinin nedeni Doğu Avrupa'nın yıkılışını görmesinden kaynaklanıyordu.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum. Gerçeklerin söylenmesi acıların yeniden değişmesi demek değildir. Savaşı ve nefreti körüklemek hiç değildir. Bundan sonra yapılması gereken tüm Balkan uluslarının ve devletlerinin gerçek ve kalıcı bir barış için adım atmalarıdır. Çünkü son iki asırdır yaşananlar azınlık sorunları çözmek yerine onu kangren haline getirmiştir. Bütün kaynaklar savaşlar için kullanıldığı için bu bölge Avrupa'nın en geri kalmış ülkesi olmuştur. Azınlıklara bakış noktasında daha değişik açılara ihtiyacımız var. Azınlıkları artık diğer ülkelerin uzantısı olarak değil, ülkeler arası dostluk köprüsü olarak görmeliyiz.

Ahmet Alpay: Bir Üniversite Öğrencisinin Yaşadıkları-Anılar

8 Şubat 1961 yılında Kırcaali'de dünyaya geldim. 22 Nisan 1984 yılında evlendim. İlkokulu köyümde bitirip Mestanlı Lisesi'nde devam ettim. 1980 yılında askere gittim ve askerliğimi çimento fabrikasında inşaat işçisi olarak yaptım. 1982 Sofya Üniversitesi'nde okumaya başladım. 1984 yıllarının sonuna doğru Soya Dönüş Projesi zirveye ulaştığında üniversite öğrencisiydim. Bulgaristan'da yaşanan Türkler üzerinde bir kültürel soykırım uygulanıyordu. Türk isimler zorla Hristiyan isimlerle değiştiriliyordu. Üniversitede okuyan Türk asıllı öğrencilerle buluşup tepkimizi göstermek istedik. Bulgaristan bir demir perde ülkesi olduğu için haberler pek duyulmuyordu. Yapılan insanlık dışı hareketleri duyurmak ve dünya kamuoyu oluşturmak için üniversiteler grubu oluşturduk. Sofya'da bulunan elçiliklere bilgi vermeye çalıştık. Mestanlı'daki direnişi haber aldıktan sonra katılmak için karar aldık.

Gece trenle yolculuk yaptık ancak Mestanlı'ya geldiğimizde direnişin şiddetli bir biçimde kan dökülerek bastırıldığını gördük. Oysa halkımızın

amacı Türk kimliklerini korumak ve bunu barışçıl bir gösteriyle ortaya koymaktı. Tekrar Sofya'ya döndüğümde eşimle birlikte yürürken Noel kutlamaları sebebiyle çevre yerlerden gelen insanlar Halk Kültür Sarayı'nın önünde toplanmıştı ve büyük coşkuyla kutlamalar yapıyordu. Bizim oralarda savaş durumu söz konusu iken buralarda bayram havası vardı. Olayları sıcağı sıcağına kaleme almak istedim. Amacım bizden sonraki nesillere doğru bilgiyi aktarmaktı. 12 Ocak 1985 tarihinde evimizin zili çalındı ve daha sonra kapı yumruklanmaya başlandı. İçeriye dört sivil polis girdi ve girer girmez ellerini yukarı kaldırdı ve konuşma dediler. Ben bir şey diyemeden silahın nerede onu getir dediler. Silahımın olmadığını söyledim. Eşimin gözleri önünde psikolojik baskıya maruz kaldım. Kısa bir sorgulama için onlarla gitmem gerektiğini söylediler. Otomobile bindikten sonra görevlilerden birisi yıllar önce bizim istediğimizi yapmadın, şimdi cezayı çekeceksin dedi. Bahsedilen konu öğrencilik yıllarımın başında onlarla çalışmam istenmişti. Ben de reddetmiştim. Daha sonra bir hücreye kapattılar. Sorgulama başladıktan sonra burasının Devlet Güvenlik Birimi'nin Dördüncü Bölge Yöneticiliği olduğunu söylediler. Bu hücrelerde 2,5 ay kaldım ve hemen hemen her gün sorgulandım ve fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik şiddete maruz kaldım. Bana birkaç önce yaptığımız düğündeki fotoğraflarım sık sık gösterildi ve artık böyle mutlu günlerin ol-

mayacak diyordu. Önce tahta parçası sonra ise demirle vurdular. Sağlığım zedelenmişti. Bedenimdeki yaralar geçti fakat ruhumdaki yaralar hala tazeliğini korumaktadır. Yemekler yetersiz ve kalitesizdi. Açlıktan ölmek için yedim. Kasıtlı olarak verilmeyen sağlık hizmetlerinden dolayı çok ciddi sıkıntılarla baş başa kaldım.

8 Ocak 1985 tarihinde doğum günümde sorgulama esnasında Türk ismim zorla değiştirildi. İsim seçmeyi reddettim, dedemin adını verdiler. Yaklaşık 1 ay boyunca hücrede katille beraber kaldım. Bana sık sık neden burada olduğumu sordu. Hücrede beraber kaldığımız sürenin son günlerinde benden bilgi almak için görevlendirildiğini ifade etti ve çok ketum davrandığımı, hiçbir bilgi edinemediğini söyledi. 25 Mart 1985 tarihinde yargılanmadan Sofya Merkez Hapishanesi'ne gönderildim. İki arkadaşım ile beraber bir hücreye kapatıldık. Bir gün sonra ellerimiz kelepçeli olarak Plevne şehrine götürüldük ve ertesi gün kendimizi Belene'de bulduk. Uzun süre bekletildikten sonra giriş kapısına alındık ve insanlık onurunu zedeleyecek şekilde elbiselerimizi çıkarmak istediler. İçeriye alındığımız ilk gün üç arkadaş koğuştaki kaldık ertesi gün diğer tutuklularla görüşmemize izin verildi. Daha sonra bizleri 20-30 kişilik üç katlı ranzalı olan koğuşlara attılar. İçerideki şartlar aşırı derece kötüydü. Havadaki nem soğuk tavanla buluşunca yoğunlaşma oluyor ve su damlacıkları yüzümüze damlıyordu. 20 kişinin tuvalet ihtiyacını karşılamak için kapının arkasındaki bir plastik kovayı kullanmak zorunda kalmamız insan onurunu zedeleyici hareketlerden birisiydi. Gardiyanlar tarafından savaş esiri muamelesi görüyorduk. Nisan ayında bizleri kamyonlara doldurup adanın dışında bir inşaatta bizleri çalışmaya götürdüler. Diğer çalışanlar ve yerli halk ile temas kurmamız yasaklanmıştı. Serbest kaldığımızda uzun süre çalışmamıza rağmen borçlu olduğumuzu söylediler ve para aldılar. Yaklaşık beş ay boyunca yakınlarımla görüşme imkânım olmadı. Hayatta olduğuma dair bilgi vermemişlerdi. Bugünlerde kasıtlı olarak tutuklananların Belene'den kaçma teşebbüsünde bulunduklarını ve öldürüldükleri haberleri yayılıyordu. Yakınlarımız her gün kanlı elbiselerimizi beklemişler. Uluslararası kamuoyu baskısı sonucu 25 Eylül 1985 yılında Belene toplama kampından serbest bırakıldım. Eğitimime bir yıl zorunlu olarak ara verdikten sonra zorluklara ve engellemelere rağmen kaydımı yaptırdım. Üniversitede hep takip altındaydım. Her türlü zorluğa göğüs gerip okuldan mezun oldum. 1987 yılında ilk çocuğum oldu ve kendi çocuğuma istediğim ismi koyamadım.

1 Haziran 1989 tarihinde polisler tarafından 1 -2 saat içerisinde ülkeyi terk etmem gerektiği söylendi. Beş kişiye beş bavul eşya almamıza izin verildi. Uzun yıllar etrafımızdakilerin alın teriyle kazanmış oldukları sahipsiz kaldı. Yakınlarımızla vedalaşamadık. Kasıtlı olarak üniversite diplomamın yurt dışında kendi işimi yapamayıp zorlanmayım diye elimden alındığı alenen bildirildi. Sofya'dan İsveç'e akraba ziyaretine gönderildik. Hâlbuki orada hiç akrabamız yoktu. Belgrad'a gelince Türk Büyükelçiliği'ne sığındık. Bir hafta kadar Birleşmiş Milletler mülteci kampında kaldıktan sonra uçakla İstanbul'a gönderildik iki gün sonra Bursa'ya geldik. Bulgaristan'da totaliter rejim yıkıldıktan sonra demokrasiye geçiş sürecinde bizim yaşadıklarımızın sorumlularının ceza alacağına inanmıştık. Bunun sonucu olarak bizim de maddi ve manevi kayıplarımızı kısmen de olsa tazmin edebileceğimizi düşündük. Maalesef geçen 30 yılda hiçbir beklentimiz gerçekleşmedi. Adaletin geç de olsa yüzümüze güleceğine inanıyoruz.

Rıfat Yağcı: İlk Direnişin Başladığı Sütkesiği Köyünde Yaşananlar (Anılar)

Rıfat Bey, soy adının hikayesini anlattı öncelikle dinleyicilere, Komünist Partisi'nin baskısından sonra Türkiye'ye gelenler için uygulanan soyadı verme politikasında kişilere koyulacak soy ismi için herhangi bir baskı uygulanmadığını belirten Yağcı, soyadının atalarının yaptığı meslekten geldiğini belirtti. Okul hayatından bahseden Yağcı, 3. Sınıfı okurken kitapların değişmesinden 8. Sınıfa geldiğindeyse isteğe bağlı Türkçe sınıfının okulda açıldığını, açılan sınıfa katılabilmek için dilekçe yazılması gerektiğini, Yağcı büyük bir hevesle dilekçeyi imzalattığını ve birkaç arkadaşıyla beraber derslerini Türkçe olarak aldığını anlattı. 1956 yılında babası öğretmenlikten kovulan Yağcı, yıllar sonra Bulgar polisleri tarafından alıkonulup sorgulandığında 8.sınıfta imzalanan dilekçeyi kendi adına açılan bir dosyada gördüğünü söyledi. 70'lerde Pomakların ve Çingenelerin isimleri değiştiriliyordu, yavaş yavaş isim değiştirme sırasının Türklere geldiğini söyleyen Yağcı o günler geldiğinde ad değiştirmeyi kabul etmeyenlerin cezalandırıldığını, Türk köylerine baskınlar yapıldığını söyledi. Yağcı, kendi köyünde köylülerin ad değiştirmek istemediklerinden geceleri dağlara ormanlara kaçan insanlar olduğunu hatta dedesinin kaçmaktan yorulduğundan biri kuyu kazdığını ve o kuyuda saklandığını ekledi. Çevre köylerle birlik düşüncesiyle "birlikten güç doğar" diyerek 20 genç o gece var olan şiddetli tipiye rağmen

tek tek evleri gezerek insanlara haber verdi ve 300 kişilik miting toplandı. Hiçbir şiddete başvurmadan yapılan bu eylemde rol almak öyle görüyordum ki Yağcı'yı pek bir gururlandırıyordu. Mitingin konusu yasalarla dile ve dine dokunulmadan insanların özgür olması gerektiği idi, ancak şiddet içermeyen bu eylem polisler tarafından şiddetle bastırıldı, Yağcı babasının polislerden biri tarafından zarar gören babasına yardım etmek için gazetede yazılı olan Helsinki bildirisini okumak üzere arkadaşına teslim etti. Bu direniş birçok bölgeye yayıldı, Yağcı'nın dediğine göre bu direniş "Bulgaristan Türklerinin" gururunu kurtardı.

24 Aralık 1984 Sütkesiği meydanında birçok kişi tutuklandı, birçok kişi yaralandı, Yağcı da tutuklananlar arasındaydı, Belene'ye gönderildi, 3,5 yıl yaşadığı serüvenin böylece başladığını söyleyen Yağcı, 1987'de serbest kalıp da sınır dışı edilen ilk Türklere biriydi. Yıllar sonra Bulgaristan gazetelerinde affedildiklerini belirten yazılara kaşlarını çatan Yağcı "suçlular affedilir, bizim yaptığımız bir suç yoktu" diyerek o söylemlere olan kaldırışını dile getirdi. Yapılanın Bulgar devletinin yaptığının "Soya dönüş" adı altında verilen kararlar olduğunu ve mahkemelerde bu amaç için yapılan suçların giyaben olsa dahi cezalandırılmadığını, zaman aşımına uğradıklarını sitemle söyleyen Konuşmasının sonunda Yağcı "Biz Bulgar değiliz, Bulgar Müslüman'ı değiliz; biz Bulgaristan Türkü'yüz" dedi.

Sabri İskender: 1984-1989 Döneminde Örgütlü Mücadele (Anılar)

Örgütlü mücadeleyi anlatan konuşmacılarımızdan Sabri Bey, sürgüne gidiş sürecinde ve oradayken yaşadıklarından öte özgürlüğü kazanmak için yaptıkları direnişlerden bahsetti. 29 Kasım 1986'da Bulgaristan Türklerinin yaşadıklarını anlatmak ve kamuoyuna duyurmak için 3 asker ve bir köpeğin arasından sınırdan kaçmaya çalışan İskender'in kaçış planı başarısız oldu, merkez soruşturması için 66 gün sorgulanan İskender bu süreçte örgütlenmeyi düşündü, 39 gün sonra sürgüne kendi arabasıyla giden İskender Ali Orman' lı ve Mustafa Ömer ile anayasaya dayanarak örgüt kurma kararını aldılar. 13 Kasım 1988'de örgütü (Demokratik İnsan Hakları Örgütü) kurdular, örgütün program ve tüzüğünü ayrı ayrı yerlere gönderen Orman' lı, Ömer ve İskender ülkede var olan azınlığın hiçbir zararı olmadığını seçim yapılması gerektiğini belirtmişlerdi programda. Örgütlü mücadeleden yönetimin korktuğunu belirten İskender her türlü teröre karşı oldukları gibi devlet terörüne de karşı olduklarını belirtti, "Biz terörist değiliz" sözcüklerini büyük bir gururla sempozyum dinleyicilerine duyurdu. Örgütün programının toplamda 35 ülkenin imzaladı ancak yönetimin buna rağmen yapması gerektiğini yapmadı.

Eylemlerini taşkınlık yapmadan barışçıl yollarla yaptıklarını söyleyen İskender eyleme katılacaklara ayakkabılarını dahi bağlamak içi eğilmemeleri gerektiğini çünkü olur da taş aldıkları sanılırsa vurulacaklarını düşünecek kadar titiz davrandıklarını söyledi. İskender ahlayıp puflamakla milletine faydan olmaz, cesur olacaksın dedi, Mete Han'dan "Korkak Türk; Türk değildir" ve Atatürk'ten "Başka milletlere saygın olacak ama kendi milletini seveceksin" alıntılarını güçlü söylemleriyle seyirci-

lere sarstı. Verilmiş haklarımızdan vazgeçmememi zi söyleyen Sayın İskender kendi kaderimizi yaratmak için mücadele vermemiz gerektiğini söyledi.

Kendisinin haklı mücadelesi için açlık grevine katılışını birçok merkeze bildiren İskender 89 yılında grevin ardından Ormanlı ve Ömer ile sınır dışı edildi. 6-7 ay faaliyetlerinin çok etkili olduğunu bu süreçte BBC ve Hür Avrupa radyolarında canlı yayınlara ve röportajlara katıldıklarını ekledi.

13 Aralık 2019 , Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsü İİBF Konferans Salonu

ULUSLARARASI KARADENİZ ZİRVESİ

BÖLGESEL VE ULUSLARARASI
İŞ BİRLİĞİ SAHASI OLARAK
KARADENİZ

9:30-10:00

AÇILIŞ KONUŞMALARI

BALKAR Müdürü **Mehmet HACISALİHOĞLU**

TÜMBİFED Genel Başkanı **Cemil BİLGE**

Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü **Bahri ŞAHİN**

10:00-11:00

AÇILIŞ KONFERANSLARI

Uluslararası Siyasette Bir Rekabet ve İş Birliği Sahası Olarak Karadeniz **Mustafa AYDIN**

11:00-12:30

PANEL 1: KARADENİZ ÇEVRESİNDE SİYASET VE İŞ BİRLİĞİ İMKANLARI

(Moderatör/Chair: Ertan ERGÜVEN)

AB Politikaları ve Karadeniz Çevresi Ülkeleri Arası İş Birliğine Etkileri **Çiğdem NAS**

'Russkiy mir' in the Black Sea Region: geopolitical doctrine and Ideology **Daria GRIGOROVA**

The problems of security in the Azov and Black Sea region: viewpoint of Ukraine **Sergii PAKHOMENKO**

Türk Dış Politikasında Balkanlar ve Karadeniz **Gencer ÖZCAN**

14:00-15:30

PANEL 2: TARİHSEL PERSPEKTİFTEN KARADENİZDE İLİŞKİLER

(Moderatör/Chair: Haydar LİVATYALI)

Türkiye'de Rus İmajı, Rusya'da Türk İmajı ve Karşılıklı İlişkilere Etkileri **Evgeniy BAHREVSКИЙ**

Bölgesel ve Uluslararası İş Birliği Sahası Olarak Kafkasya **Mitat ÇELİKPALA**

Türk-Rus İlişkilerinde Karadeniz ve Güney Kafkasya **Emrullah ATASEVEN**

Soviet-Turkish Relations between 1921-1923: a few nuances from the Bulgarian archives **Tsvetelina TSVETKOVA**

16:00-17:30

PANEL 3: ENERJİ, KÜLTÜR, TURİZM VE ASKERİ ALANDA İLİŞKİLER

(Moderatör/Chair: Mehmet HACISALİHOĞLU)

Karadeniz'de Enerji Politikaları **Beril TUĞRUL**

Karadeniz Havzasında Müzik Çalışmaları ve Kültürel İş Birliği Potansiyeli **Abdullah AKAT**

Karadeniz Çevresinin Turizm Potansiyeli: Gümüşhane Örneği **Kenan AYDIN**

Karadeniz Çevresi Ülkeleri arasında Askeri İş Birliği ve Rekabet **Serhat GÜVENÇ**

Karadeniz Bölgesinde Ekolojik Güvenlik ve İş Birliği **Şadan İnan RÜMA**

T U R K E Y

www.balkaryildiz.edu.tr

www.tumbifed.com

www.yildiz.edu.tr

ULUSLARARASI KARADENİZ ZİRVESİ

BÖLGESEL VE ULUSLARARASI
İŞ BİRLİĞİ SAHASI OLARAK
KARADENİZ

Organizasyon:
YTÜ BALKAR
TÜMBİFED

13 Aralık 2019

SEMPOZYUM AÇILIŞ KONFERANSI

PROF. DR. MUSTAFA AYDIN
(KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ ESKİ REKTÖRÜ)

“ULUSLARARASI SİYASETTE BİR REKABET VE İŞBİRLİĞİ SAHASI OLARAK

KARADENİZ”

AÇILIŞ KONFERANSI:

Prof. Dr. Mustafa Aydın

(Kadir Has Üniversitesi Öğretim Üyesi)

“Uluslararası Siyasette Bir Rekabet ve İşbirliği Sahası Olarak Karadeniz”

Günaydın değerli katılımcılar. Sayın Rektör, Sayın Dekan, Sayın TÜMBİFED Başkanı, Değerli Konuklar, Sevgili öğrenciler... Öncelikle bu davet için çok teşekkür ediyorum Mehmet Hocam'a.

Çok uzun zaman oldu Karadeniz'i konuşmayı; çünkü Karadeniz uluslararası siyasette günden gün büyük ölçüde düştü. Son 20 yılda o kadar çok “Karadeniz” konuşması yaptım ki, ben konuşmayınca sanki hiç konuşulmuyor gibi gelmeye başladı. Lütfen bu ifademi kendini beğenmişlik olarak algılamayın; zira Karadeniz coğrafyasının akademik bir çalışma alanı olarak çalışılmasına dünyada öncülük etmiş üç-dört kişiden biri olarak bunu söylemeye bir nebze de olsa hakkım olduğunu düşünüyorum.

Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde özellikle teknik alanlarda çok sayıda çalışma yapılmışsa da, bu coğrafyanın bütünüyle bir bölge olarak ele alınması ancak 1990'lı yıllarda mümkün olmuştur. Burada aslında antikiteden itibaren yerleşime açık, farklı kültürlerin, farklı milletlerin, farklı insanların bulunduğu bir coğrafyadan bahsediyoruz. Fakat, yine bu coğrafya modern dönemlere, hatta 1990'lı yıllara gelinceye kadar tarih boyunca genellikle tek bir devletin kontrolünde olmuştur. O devlet zaman içerisinde değişmiştir ama tarih boyunca genellikle tek bir devlet bölgeyi tümüyle kontrol ederek diğer devletlere kapatmıştır. Çok eksiye gitmeyelim ama Bizans İmparatorluğu, ardından Osmanlı İmparatorluğu, ardından Rus Çarlığı ve 20. yy boyunca da Sovyet Rusya bütün Karadeniz coğrafyasını dışarıya kapatmıştır. Dolayısıyla bölgenin dışarıyla etkileşimi Antik Çağlardan sonra zayıf kalmıştır.

Antik dönemde Yunanlılar bu denize “hırçın deniz” derlerdi. Onların Ege ve Akdeniz'e uygun gemileri açısından Karadeniz'in suları tehlikeliydi.

Antik dönemde böyle bakılan deniz aslında biraz da bu nedenle etrafında yaşayanların birbiriyle iletişimini kolaylaştırmayan bir özelliğe sahip olmuştur. Nitekim Karadeniz coğrafyasında yaşayanların tarih boyunca deniz üzerinden birbirleriyle çok alışverişleri olmamıştır. Yani bir Akdeniz gibi değildir. Antik Dönemde bir kültür çanağı olarak ortaya çıkan Akdeniz, bugüne kadar da o şekilde gelmiştir ve Akdeniz’i çevreleyen halklar, devletler tarih boyunca birbirleriyle etkileşim içinde olmuşlardır; buna ticaret ve teknoloji de dâhildir. Fakat Karadeniz coğrafyası bunun tersine bir işlev görmüştür. Bir deniz olarak etrafındaki halkları, milletleri birbirinden uzak tutmaya yaramıştır. Ticari olarak da böyledir. Antik Çağlarda da, Modern Dönemlerde de, 20.yy boyunca da bölgenin ticareti hep daha çok bölge dışı ülkelerle olmuştur.

Siyaset ve uluslararası ilişkiler anlamında ise, biraz önce ifade ettiğim gibi, genellikle bir imparatorluk veya büyük bir devlet tarafından kontrol altında tutulmuştur. Yine tarihsel olarak bölgenin önemli bir özelliği, Karadeniz’i kontrol altında tutan devletin aynı zamanda bir süre sonra Doğu Avrupa üzerinde de hâkimiyet sağlamış olması ve oradan da küresel etkinlik sahası arayışlarına girişmesidir. Dolayısıyla bu coğrafya uzun zaman büyük gerginliklerin, çatışmaların ve rekabetin coğrafyası olmuştur. Büyük ölçüde iş birliğinden çok rekabetin ön planda olduğu bir alandan bahsediyoruz. Fakat 1990’lı yıl-

ların başında Sovyetler Birliği’nin çökmesi ve büyük ölçüde ideoloji üzerine oturan Doğu-Batı çekişmesinin sona ermesiyle bu coğrafyada da bir canlanma olmuştur. Hem bölge ülkeleri hem de bölge dışı ülkeler Karadeniz’e daha yakından bakmaya ve ‘Acaba burayı bir bütün olarak ele alabilir miyiz?’ sorusunu sormaya başladılar. Bölge çalışan arkadaşlarımız tanıklık edeceklerdir ki, doksanlı yılların önemli bir kısmı ‘Karadeniz bir bölge midir?’ sorusu ile meşgul olmuştur. Örneğin ‘Orta Doğu bir bölge midir?’ diye artık kimse sormaz veya ‘Akdeniz bir bölge midir?’ diye kimse sormaz. Fakat, bugün bile nerede Karadeniz ile ilgili uluslararası bir toplantı olsa, hala ilk sorulan sorulardan birisi ‘Karadeniz bir bölge midir?’ sorusudur.

Benim buna cevabım doksanlı yıllarda, basitçe ifade etmek gerekirse, “evet bir bölgedir, çünkü Karadeniz’deki siyasi aktörler, entelektüeller, akademisyenler bölge olmasını istiyorlar” şeklindeydi. Biraz Uluslararası İlişkiler yazınındaki konstrüktivizm de etkisiyle, “bölgelerin siyasi anlamda bu terminoloji kullananlar tarafından oluşturulduğunu” düşünüyordum. Bugün Ortadoğu kavramını sorgulamıyoruz ama “Orta Doğu” ifadesi aslında Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkmıştır. O zamana kadar böyle bir ifade yoktur. I. ve II. Dünya Savaşları sürecinde İngiltere’nin ordularının konuşlanmasıyla alakalı ortaya çıkmış bir ifadedir.

Uzaktaki Doğu'ya (yani Çin ve Japonya) karşılık, burası yakındaki Doğu'nun (Balkanlar ve bugünkü Doğu Akdeniz'deki Osmanlı Coğrafyası) daha doğusundaki bölgedir (Eski Mezopotamya ve Arap yarımadası). Sonrasında kapsadığı coğrafi alan genişleyerek bugünkü "Orta Doğu" halini alan bu kavramı bugün artık sorgulamıyoruz. Fakat Karadeniz böyle değil; hala sorgulanıyor. Neden? Çünkü 1990'lı yıllara kadar tüm Karadeniz coğrafyasını siyasi ve iktisadi açıdan bir arada değerlendirecek bir yapı ya da analiz birimi ortaya çıkmamıştır. Doksanlı yıllardan sonra olanlar da henüz çok yenidir. Bu nedenle sorgulanması doğaldır.

Doksanlı yılların başında bölge ülkelerinin tamamını, hatta bölgeyi biraz da geniş tutarak, kıyıdaş devletlerin komşularını da biraraya getiren Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı diye bir yapı kuruldu. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİT), temel ilgi alanı ekonomi olmakla birlikte, Soğuk Savaş döneminde dünyaya kapatılmış, uluslararası işbirliğinin

kolay olmadığı ve aslında Doğu-Batı rekabeti ve mücadelesinin ana fay hatlarından birisinin üzerine oturan bir bölgede, kıyıdaş ülkeler ile komşularının liderlerinin biraraya gelerek, siyasi olarak burada bölgesel işbirliği yapma arzu ve niyetlerini ortaya

koymalarının sonucudur. Dolayısıyla, bence siyaseten buranın bir bölge olarak ele alınması için doksanlı yılların başında ciddi bir niyet beyanı bölge siyasi liderleri tarafından çok güçlü bir şekilde ortaya koyulmuştur. Daha sonra da zaten akademisyenler konuya el attılar. Dergiler çıkmaya başladı. Yazarlar, dergiler, kitaplar derken, edebiyatçılar Karadeniz ile ilgili kitaplar çıkartmaya başladılar. "Bölge" dediğimiz unsurun oluşması da aslında böyle olur. Sonuç olarak kendi kendine ortaya çıkan ve diğer coğrafi alanlardan farklılaşan bir coğrafi bölgeden bahsetmiyoruz burada. Burada bahsedilen siyasi ve/veya ekonomik anlamda bir bölgedir. Nitekim, Karadeniz coğrafyasının analitik açıdan bir bölge olarak ele alınıp alınamayacağıyla ilgili bugüne kadar yapılan tartışmalarda en önemli sorular hep ekonomistlerden, meseleye daha çok ekonomik işbirliği ve ticaret penceresinden bakanlardan gelmiştir. Zira, ticaret rakamlarına baktığımızda, bugün dahi bölge ülkelerinin birbirlerinden ziyade bölge dışı ülkelerle ticaret yaptıklarını göstermektedir. Sadece ticaret rakamları da değil. Yol bağlantılarına baktığımızda, yolcu sayılarına baktığımızda, uçaklar, gemiler, v.s hala bölge dışı ülkelerle bölge ülkelerinin bu tür bağlantılarının bölge ülkelerinin kendi aralarındaki bağlantılardan çok daha yoğun olduğu görürüz.

Bu nedenle, bölgeyle ilgili analizler yapılırken özellikle doksanlı yılların ikinci yarısında sıklıkla İngilizce bir kelime oyunu yapıldı; özellikle Amerikalılar uzaktan baktıklarında “Black Sea” yerine “Black Hole” gördüklerini söyleyerek, Karadeniz’in bölge olma karakterini sorgulardı.

Benim penceremden bakınca, ben bölgenin Soğuk Savaş sonrası gelişimini birkaç alt döneme ayırıyorum. İlk on yıl, yani 1991’den 2001’e kadar olan dönem, en aktif ülkelerden birisinin Türkiye olduğunu ve çok taraflı iş birliği ile bölgeselleşmenin öne çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde Sovyetler Birliği çökmüş, Türkiye’ye yönelik tehdit büyük ölçüde kalkmış, Rusya ise henüz kendini toparlayamamıştır. Bölgede Türkiye’nin özellikle donanma gücü ile Rusya’yı dengeleyebildiği ve bunun avantajlarını kullanarak da Rusya’yı bölgede çok taraflı iş birliğine çekebildiği bir dönemden bahsediyoruz. Burada Rusya’yı özellikle vurguluyorum, zira bu coğrafyada aşağı yukarı 17.yy dan beri dominant aktör Rusya’dır. Bu durum Rusya’nın bu coğrafyanın siyasi kaderini büyük ölçüde belirlemeye başladığı 17.yy sonundan Soğuk Savaşın sonuna kadar böyle devam etmiştir. Tabii ikinci önemli aktör de

Türkiye olmuştur; hala da öyledir. Bu nedenle belki de tarihte ilk defa kapsamlı bir bölgesel iş modelinin 1990’lı yıllarda ortaya çıkarılabilmiş olmasını önemsemek lazımdır. Önce Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, ardından Karadeniz Uyumu projesi, Avrupa Birliği tarafından yürütülen TRACECA projesi, yaşamamış olsalar da Kafkaslar’da oluşturulan yapılar vb.; bütün bunlara baktığınızda hepsi büyük ölçüde doksanlı yılların çok taraflı işbirliği girişimleri ve çabalarının sonuçlarıdır. Bu da özellikle vurgulanması gereken bir unsurdur.

Örneğin Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Teşkilatı’nı kuran devletler bu bölgenin ne kadar çetrefilli bir siyaset yapısı olduğunu bildikleri için ekonomiye odaklandılar ve siyaset ile güvenlik konularını bu yapının dışında tutmaya çalıştılar. İşlevselci bir bakış açısı ile “burada teknolojik işbirliğini, ekonomik işbirliğini konuşalım, siyasi konulara girmeyelim, çünkü siyasette anlaşılmazsak diğer bütün konulardaki işbirliği ortadan kalkar” diye düşündüler; ne kadar haklı olduklarını ise doksanlı yılların sonunda gördük. O nedenle bugün dahi siyaseti örgütün dışında tutmaya çalışıyorlar;

fakat dışarıdan baktığımızda bu çabanın aynı zamanda belki de örgütün en önemli zafiyeti olduğunu da söyleyebiliriz. Zira bölgesel işbirliğinin önündeki en büyük engel, en büyük sorun aslında hep bölgesel çerçevede güvenlik ve siyaset alanlarında işbirliğinin nasıl oluşturulacağı meselesiydi. Bu konuları liderler KEİ içinde konuşmadılar, hala da konuşmuyorlar, ama konuşmamakla sorunlar çözülüyor. “Siyasi anlaşmazlıkları şimdi konuşmayıp zamana bırakalım, ileride çözülür nasılsa” demek doksanlı yılların başında belki hoş bir fikir gibi gözüküyordu, ama bugün geldiğimiz noktada bölgedeki işbirliği olanaklarının ilerlemesinin önündeki en önemli engelin siyasi anlaşmazlıklar olduğunu görüyoruz.

Yine bu ilk dönemin, yani doksanlı yılların bölge ülkeleri açısından çok uzun bir aradan sonra kültürel açıdan birbirlerini tanımaya başladıkları, aralarındaki ticaret ilişkilerini yeniden geliştirdikleri, ulaşım bağlantılarının kurulduğu bir dönem olmuştur; ve bunda da aslında yine öncü Türkiye olmuştur. Nitekim, Türk Hava Yolları doksanlı yıllardan itibaren bütün bölge ülkelerini birbirini bağlayan ana kuruluş haline gelmiştir. Örneğin Odesa şehri Karadeniz coğrafyasının tarihsel olarak da çok önemli noktalarından biridir; bugün Odesa’ya uçan nadir hava yollarından biri THY’dir. Ya da Bulga-

ristan’ın Varna, Romanya’nın Köstence ya da Gürcistan’ın Batum şehrine baktığınız da, buralara uçan az sayıdaki uluslararası şirketlerden biridir THY. Bu coğrafyanın tümünü birbirine bağlamaktadır.

Bu ilk on yıldan sonra iki önemli gelişme oldu. Öncelikle Rusya kendisini toparlamaya başladı. İkinci olarak da aslında küresel anlamda büyük bir değişimi tetikleyen ABD’ye yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları bu coğrafyayı da etkiledi. Çünkü 11 Eylül ABD’nin dış politikasında önemli bir değişime neden oldu. Soğuk Savaşın sona ermesi ile uluslararası sistemin alt bölgelerinden büyük ölçüde çekilen ABD, buralarda bölgesel ortaklarıyla çalışmayı tercih etmişti. Karadeniz coğrafyasında da ABD büyük ölçüde Türkiye’nin arkasında, destekler pozisyonunda olmuştur 1990’lı yıllar boyunca. ABD’nin bölgede doğrudan bulunmaması da bir taraftan Rusya’yı rahatlatmış için Rusya ile Türkiye arasında bir işbirliği ortamı oluşabilmişti. Fakat 11 Eylül’den sonra ABD’nin bölgesel politikaları değişti ve alt coğrafyalarda bizzat varlık gösterme politikası geçti. Bunun Karadeniz coğrafyasında iki yansıması oldu. Bir taraftan Karadeniz’de daha fazla NATO/ABD deniz gücünün varlık göstermesini isterken, diğer taraftan askeri danışmanlar ile Kafkaslar’a girdi.

Başka bölgelerle ilgili politikaları bir yana bırakıyorum ama Karadeniz açısından bunlar önemli değişimlere işaret ediyordu; çünkü, her ne kadar Türkiye ile ABD uzun yıllardır müttefiklik ilişkisi içerisindeyseler de, ABD gibi süper bir gücün bir coğrafyaya gelmesi, beraberinde o coğrafyadaki ana güç olma arzusunun da getirir. Dolayısıyla, ABD'nin güçlü bir şekilde Kafkaslar'a gelmesi, Türkiye'nin de bir anlamda bölgede ikinci plana atılmasına neden olmuştur veya en azından müttefikine alan açmasını gerektirmiştir. Bu da Türkiye'nin önce Kafkaslar'da ardından Karadeniz'de yeni dengelere göre tekrardan oyun kurmasını gerektirmiştir.

Öte yandan, bu durum aynı zamanda Rusya'nın da rahatsız olmasına neden olmuştur. Aşağı yukarı 10 yıllık bir geçiş döneminin ardından toparlanma sürecine girmiş olan Rusya, bölgede Avrupa Birliği ve NATO'nun genişlemelerini de görünce, bunlara tepki gösteren bir pozisyona kaymıştır. Bu gelişmeleri kapsayan ikinci dönem 2001-2007 yıllarıdır. Bu dönemde biraz önce saydığım gelişmeler bölgenin siyasi yapısını gerginleştirmeye ve bölgede ilk on yılda oluşturulmuş olan işbirliği temelli yapıyı zorlamaya başlamıştır.

Bu dönemde örneğin Romanya'nın, Gürcistan'ın, Ukrayna'nın çeşitli yarı-akademik, yarı siyasi toplantılarında, Karadeniz'de ortaya çıktığı söylenen "Türk-Rus Kondominyum'u" eleştirilmeye başlanmıştır. "Bu ikili Karadeniz coğrafyasını dünyaya kapatmaya çalışıyorlar, siyasi ve ekonomik gelişine engel oluyorlar. Bu durum değiştirilmelidir" söyle-

mi sıklıkla dile getirilmiştir. Ardından ABD'nin de katılımı ile bir "Montrö Sözleşmesi artık değişse mi" tartışması başlamıştır. Türkiye'yi ve Rusya'yı büyük ölçüde rahatsız eden bu tartışma 2007 sonuna, hatta 2008 Martına kadar devam etmiştir. Mart 2008'den itibaren ise ABD Montrö tartışmalarından uzaklaşarak, Karadeniz coğrafyasında 11 Eylül'den sonra başlatmış olduğu etkin varlık gösterme politikasına son vermiştir.

Bu dönem, aynı zamanda NATO'nun ve AB'nin genişleme dönemidir. 2004'teki büyük AB genişlemesi, ardından 2007'deki hem AB hem NATO genişlemeleri ile Karadeniz daha çok ilgi çeker hale gelmiştir. Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye girmesiyle AB Karadeniz'e kıyıdaş olmuştur. Ardından NATO genişlemesi ile birlikte ilk defa Türkiye dışında Karadeniz coğrafyasında sınırı olan NATO ülkeleri oldu. NATO'nun ortak ülkeleri Ukrayna ve Gürcistan'ı da eklediğinizde, bir anda karışımıza Soğuk Savaş döneminin tam tersi bir siyasi coğrafya çıktı. Bu bloğun karşısında Rusya bölgede tek başına kaldı. Bunun bir yansımasının olması kaçınılmazdı. Nitekim bundan sonraki dönem aslında buna işaret ediyor: 2008-2014 dönemi.

2008-2014 döneminin temel özelliği Rusya'nın bölgeye büyük askeri güç olarak dönmesi ve tepkisel politikayla bölgeyi yeniden dizayn etmeye soyunmasıdır. Bu dönemde Rusya, ABD'nin bölgeden uzaklaşması, AB'nin ilgisinin dağılması, Türkiye'nin ilgisinin Orta Doğu'ya dönmesinden de faydalanarak bölgede yeniden etkinlik kazanmıştır.

8 Ağustos 2008’de Rusya’nın Gürcistan topraklarına girmesi ve çatışmalar sonrasında Abhazya ve Güney Osetya’nın -her ne kadar dünya bunu kabul etmese de- artık Gürcistan’dan ayrılmış olduklarının tescili hem Gürcistan için hem de bölge siyaseti açısından çok önemli bir gelişmedir. Türkiye ve bölgedeki diğer ülkeler ile bölgeye ilgi gösteren bölge dışı ülkeler Gürcistan olayına karşılık verememişlerdir. Öte yandan, daha sonra anlaşıldı ki, Rusya aslında Gürcistan’da bir test yapmıştı. Rusya 2008’de bu adımı attığında özellikle Batı ama aslında tüm dünya doğru düzgün bir tepki verememiştir. Buna Türkiye de dahildir.

Bu karşılık ver(e)meme durumunun neye mal olduğunu ise 2014’de gördük. Rusya bu sefer farklı taktikler ve stratejiler kullanarak Kırım’a girdi ve bir süre sonra da ilhak ettiğini açıkladı. Bu ilhak uluslararası hukuka aykırıydı ama dünya aslında ona da doğru düzgün bir tepki veremedi. O kadar ki, bugün gelinen noktada örneğin çeşitli uluslararası dergilerde artık “Ukraynalılar da şu Kırım’ın Rus-

ya’ya geçtiğini kabul etseler’’ tarzında analizler yayınlanmaya başladı. Yani, gelinen noktada tek taraf- lı askeri bir operasyon sonucu ele geçirilen toprağın ilhak edilmesinin uluslararası alanda yavaş yavaş kabul edilmeye başlandığını görüyoruz.

2008-2014 döneminin temel özelliği Rusya’nın bölgeye büyük askeri güç olarak dönmesi ve tepkisel politikayla bölgeyi yeniden dizayn etmeye soyunmasıdır. Bu dönemde Rusya, ABD’nin bölgeden uzaklaşması, AB’nin ilgisinin dağılması, Türkiye’nin ilgisinin Orta Doğu’ya dönmesinden de faydalanarak bölgede yeniden etkinlik kazanmıştır. 8 Ağustos 2008’de Rusya’nın Gürcistan topraklarına girmesi ve çatışmalar sonrasında Abhazya ve Güney Osetya’nın -her ne kadar dünya bunu kabul etmese de- artık Gürcistan’dan ayrılmış olduklarının tescili hem Gürcistan için hem de bölge siyaseti açısından çok önemli bir gelişmedir. Türkiye ve bölgedeki diğer ülkeler ile bölgeye ilgi gösteren bölge dışı ülkeler Gürcistan olayına karşılık verememişlerdir.

Öte yandan, daha sonra anlaşıldı ki, Rusya aslında Gürcistan'da bir test yapmıştı. Rusya 2008'de bu adımı attığında özellikle Batı ama aslında tüm dünya doğru düzgün bir tepki verememiştir. Buna Türkiye de dahildir.

Bu karşılık ver(e)meme durumunun neye mal olduğunu ise 2014'de gördük. Rusya bu sefer farklı taktikler ve stratejiler kullanarak Kırım'a girdi ve bir süre sonra da ilhak ettiğini açıkladı. Bu ilhak uluslararası hukuka aykırıydı ama dünya aslında ona da doğru düzgün bir tepki veremedi. O kadar ki, bugün gelinen noktada örneğin çeşitli uluslararası dergilerde artık "Ukraynalılar da şu Kırım'ın Rusya'ya geçtiğini kabul etseler" tarzında analizler yayınlanmaya başladı. Yani, gelinen noktada tek taraflı askeri bir operasyon sonucu ele geçirilen toprağın ilhak edilmesinin uluslararası alanda yavaş yavaş kabul edilmeye başlandığını görüyoruz.

Bu niye önemli? Temelde bölgeyle ilgili gelecek vizyonları açısından önemlidir. Türkiye'nin donanması bölgede Rus donanmasından büyük bir güç olduğu zaman Türkiye'nin bölgeyle ilgili vizyonu 90'lı yıllarda ortaya koyduğu "Çok Taraflı İş Birliği Modeli" idi ve etkin olabildi. Fakat bölgedeki en önemli askeri güç Rusya haline gelince bölgenin en

önemli donanma limanları Kırım'ın ilhakıyla birlikte tekrar Rusya'nın eline geçince, doğal olarak Rusya'nın vizyonu bölgede daha etkili hale geldi. Rusya'nın vizyonu ise bölgede hiçbir zaman çok taraflı işbirliği olmamıştır, çünkü Rusya açısından baktığınızda birebir ilişki her zaman daha avantajlı bir ilişki modeli olmuştur. Nitekim, Kırım olayından sonra bölgede gelişen bu durumun yansıması önceki 20 yıl boyunca kurulmuş olan bölgesel işbirliği ağlarının büyük ölçüde sekteye uğraması olmuştur.

Özellikle Romanya ve Bulgaristan'ın NATO ülkeleri olarak Rusya'dan korku duymaları ve bunu NATO içerisinde dile getirmeleri ve Rusya ile her türlü iş birliğine karşı çıkmaları, Gürcistan'ın

2008'den sonra, Ukrayna'nın ise 2014'den sonra tamamen Rusya'ya karşı olmaları sonucunda 2014'den sonra bölgede Türkiye ve Rusya dışında birbiriyle işbirliği yapabilecek ülke kalmadı. Türkiye-Rusya ilişkisi de zaten bölgeye yönelik veya bölge odaklı bir ilişki değildir. O nedenle 2014 sonrasında bölgeye baktığımızda, bölge için işbirliği hatlarının büyük ölçüde hasara uğradığını görürüz.

Bugün bölgeyle ilgili söylenmesi gereken en önemli unsur, 1990'lı yılların başında bölge ile ilgili tanımlanmış olan "çözülmesi gereken sorunlar listesi" bugün hala aynen varlığını korumaktadır. Hatta durum daha da kötüye gitti de denilebilir. Çünkü 1990'lı yıllarda tanımlanmış sorunlar listesinden hiçbir sorun çözülmemiştir gibi, bunlara yıllar içinde yenileri de eklenmiştir.

Listede neler vardı? Mesela bölge çalışmaları literatürüne de katkıda bulunan "frozen conflicts", yani donmuş ihtilaflar kavramı bu bölgeyle ilgili olarak ortaya çıktı. Bölgenin doğusunda Dağlık Karabağ merkezli olarak Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir donmuş ihtilaf halen devam ediyor.

Oradan biraz kuzey çıkınca, Gürcistan'da Abhazya ve Osetya sorunları en azından Gürcistan ve genel olarak dünya açısından hala donmuş ihtilaflar olarak duruyorlar. Oradan Batı'ya doğru hareket edersek, sadece Kırım değil, artık Ukrayna'nın doğu bölgeleri de bir anlamda Rusya ile Ukrayna arasında önemli bir gerginlik sahasına dönüşmüş durumda. Daha batıda Moldovya'da Transdinyester yine bir çatışma bölgesi olarak varlığını sürdürüyor. Bunların hepsi - bir ölçüde Kırım hariç- gerginlik alanı olarak 1990'lı yılların başında vardı, fakat hiçbir bugüne kadar çözülmedi. Ne bölge ülkeleri bu sorunları kendi aralarında çözebildi ne de uluslararası siyaset Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı vb. yapılanmalar üzerinden bu sorunları çözebildiler.

Bugüne kadar bölgedeki çatışmalarla ilgili olarak başarılabilen tek şey bunların dondurulmuş olmasıdır. Fakat dondurulmuş olmak sağlıklı bir durum değildir. Zira, "dondurulmuş" olmak demek her an çatışmaların yeniden ısıtılabilceği anlamına da gelir.

Bu çatışmalar, onları kullanmak isteyen ülkelere -bu Amerika olabilir, Rusya olabilir- bölge ülkelerini istikrarsız halde tutmak için çok iyi bir araç sunuyor. Nitekim özellikle bölgenin büyük gücü Rusya, bu çatışmaları bölgede kendisine aykırı politikalar izleyen ülkeleri hizaya getirmek için sık sık kullanmaktadır. Dolayısıyla donmuş ihtilaflar hala çözülmüş değil.

İkinci mesele, tüm bu bölge coğrafyasında -ki buna Türkiye'yi de dahil etmek mümkün- göze çarpan bir dengesiz ekonomik gelişme yapısı söz konusu. Ülkeler içinde ve ülkeler arasında eşitsiz bir ekonomik gelişmişlik düzeyi dikkat çekiyor. Bu farklı düzeylerde her ülke için geçerli. Ekonomik anlamda ülkelerin içinde farklı bölgeler farklı gelişmişlik düzeylerine ulaşmış durumdadır. Bunların ülke içlerinde ve ülkeler arası ilişkilerde beraberinde getirdiği gerginlikler, çatışma olasılıkları, yolsuzluklar ve suç şebekelerinin çıkması gibi sorunlar var. Ayrıca genel olarak ekonomik az gelişmişlik ve kalkınamama sorunu da var. Bütün bunlar 1990'lı yıllardan bugüne kadar çözümlenebilmiş değil.

Uluslararası rekabet 1990'lı yıllardan bugüne kadar azaldı ama Soğuk Savaş sona erdiğinden bugüne kadar uluslararası rekabet bölge ülkeleri hiç yalnız bırakmadı. Dolayısıyla bu rekabetin dışında kalarak bir bölgesel işbirliği modeli geliştirme şansı da bu bölgede henüz ortaya çıktı.

Ayrıca, bölgenin alt alanlarına baktığımızda çok enteresan etnik farklılıklar, dinsel farklılıklar görüyoruz. Örneğin Kuzey Kafkasya, Rusya'nın içinde kalan dünyanın etnik ve dinsel açıdan en karmaşık yapısının görüldüğü bir bölgedir. Aynı şeyi Kafkaslar coğrafyasında da görüyoruz. Benzer yapıları, bu kadar keskin olmasa bile, diğer ülkelerde de görürsünüz. Bu farklı unsurları bir işbirliği modeli çerçevesinde beraber yaşayıp, gelişmek anlamında bir araya getirmek maalesef bugüne kadar mümkün olmadı ve bu farklılıkların her biri farklı ülkeler için gerginlik, çatışma ve siyasi ayrışma nedeni haline

geldi. Bazı yerlerde bu askeri çatışmaya da dönüştü.

Uluslararası ekonomik işbirliği literatürü bize diyor ki, benzer siyasi ve ekonomik yapılara sahip devletlerin birbirleriyle işbirliği yapmaları daha kolay olur ve daha olasıdır. Fakat Karadeniz coğrafyasına baktığımızda keskin otoriter rejimlerden yarı demokratik yönetimler ve demokrasilere kadar farklı modellerin olduğu, ekonomik olarak da merkezi kontrolün devam ettiği ülkelerden aşırı liberal yapılanmalara kadar farklı modellerin ortaya çıktığını görüyoruz. Bu kadar farklı siyasi ve ekonomik yapıların bulunduğu yerde ise ortak bir işbirliği modeli geliştirmek pek kolay değil. Ayrıca bölge ülkelerindeki iş yapma alışkanlıkları da birbirlerinden farklılaşıyor; dolayısıyla bölgeye girip, içerisinde hareket etmek de herkes için kolay değil. Daha öncede ifade ettiğim üzere, bu sorunların hiçbirisi yeni değil. Bunların hepsi 90'lı yılların başında tespit edilmişti. Ama hiç birisi çözülemedi.

Üstelik, sorunları sadece akademik olarak biliyor değildik, siyasetçiler de, bölge ülkelerinin liderleri de, uluslararası toplum da biliyordu bu sorunları. Çok konuşuldu, çözüm için çok çabalandı, hatta örgütler ve yapılar oluşturuldu. Ama nihayetinde gelinen noktada hiçbirine çözüm bulunabildiğini söyleyemeyiz

Bölgenin önemli bir başka yönü, bölgede yaşanan önemli askeri, siyasi ve jeopolitik dengelerin sürekli değişimidir. Bu anlamda 1990'lı yıllardan bugüne kadar tanımlanabilecek dört farklı dönemden bahsedilebilir. Bir coğrafyanın istikrara kavuşması için o coğrafyayla ilgili coğrafya içi ve coğrafya dışı siyasi ve askeri dengelerin istikrara kavuşması önemlidir. İlgili coğrafyayı veya bölgeyi oluşturan ülkeler birbirlerine karşı hangi güç konumunda olduklarının bilincine ulaştıkları noktadan sonra ancak birbirleriyle ona göre işbirliği yapmaya başlıyorlar. Bu herkesin eşit güçte olması anlamına gelmiyor. Birisi güçlü, birisi zayıf olabilir. Önemli olan bunun farkına, ayırımına varmaları, durumun değişmeyeceği kanaatine erişmeleridir. Bu olduğu zaman işbirliği yapmaya başlıyorlar. Karadeniz coğrafyası açısından Soğuk Savaş'tan bugüne kadar bu anlamda bir denge sorunu da vardır; zira dengeler sürekli değişmektedir.

Öncelikle bölge ülkelerin birbirine göre güç ve askeri imkânlarında hızlı değişimler söz konusu olmaktadır ve bu da bölge ülkelerini sürekli olarak bir değişim olabileceği bölgede daha etkin olabilecekleri beklentisine itmektir. O nedenle devletler

de mevcut denge üzerinden bir işbirliği modeli kurmak yerine değişme ihtimali olan dengenin değişmesini beklemeyi tercih edebilmektedirler. Bunun yanı sıra, Avrupa-Atlantik güçlerinin bu coğrafyayla yakından ilgileniyor olmaları da zaman zaman bir probleme dönüşebilmektedir. Karadeniz coğrafyası, Soğuk Savaş sonrası dönemde dünyanın önemli güçlerinin en çok sayıda farklı yönetsel model önerdikleri coğrafya olmuştur. Karadeniz'de ilgili olarak ABD'nin, Rusya'nın, Avrupa Birliği'nin, Türkiye'nin ve daha az etkili olmakla birlikte diğer bölge ülkelerinin farklı ve sıklıkla diğerleriyle çelişen projeleri var. Bu coğrafyada bu da önemli bir problem olarak devam ediyor.

Bütün bu değişimlerin sonunda geldiğimiz noktada şunu söylemek mümkün; Karadeniz artık sadece Karadeniz değil. Biz bugün artık Karadeniz bölgesini tek başına konuşmıyoruz. Çünkü jeopolitik açıdan Karadeniz ve Akdeniz coğrafyaları 2015'den itibaren birleşmişlerdir. Tarihte ilk defa olmak üzere Rusya Anadolu'nun güneyine inmiştir. Elbette daha önce de Rusya'nın Akdeniz'de farklı dönemlerde varlık göstermesi olmuştur, ama bunlar hep geçici ve cılız varlıklardır.

İlk defa bu kadar güçlü ve kalıcı olacak şekilde bölgeye gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya'sının aşağı yukarı 300 yıllık çekişmesinin arkasında bu mücadele vardı. Türkiye'de biraz da popülerleştirilerek "Rusların sıcak denizlere inme sevdası" diye ifade edilen şey aslında Rus jeopolitiğinin yüzyıllara yayılan ana dinamiklerinden biridir. Bu 2015'de gerçekleşti. Bugün geldiğimiz noktada Rusya'nın Suriye'de sahip olduğu donanma üssü ve hava üssüyle birlikte önümüzdeki 10 yıllar içinde devam edecek olan bir varlıktan söz ediyoruz artık.

Tabii tek başına buraya gelmiş olmak önemli değil; daha önemlisi Rusya'nın Akdeniz'deki ve Levant bölgesindeki varlığının Karadeniz'deki varlığı ile doğrudan bağlantılı gelişmiş olmasıdır. Zira Rusya, Ukrayna'dan Kırım'ı almasaydı, bugün Suriye'de olduğu kadar rahat olması mümkün değildi. Çünkü Rusya'nın Akdeniz ve Suriye'deki varlığının lojistik desteği Karadeniz Donanması ile sağlanmaktadır. Karadeniz donanması da şu anda büyük ölçüde Kırım'da bulunuyor. Bu bağlantı artık bizi Karadeniz'i tek başına bir coğrafi ve siyasi bölge olarak konuşmaktan uzaklaştırıyor. Jeopolitik anlamda baktığımızda, artık bir Karadeniz-Akdeniz birlikteliğinden bahsetmemiz ve bu iki bölgeyi birlikte değerlendirmemiz gerekiyor. Bu ise Karadeniz coğrafyası için kötü bir gelişme. Zira, Karadeniz içerisindeki sorunlar henüz çözülüp bir işbirliği modeli ortaya çıkartılamamışken, şimdi de çok daha geniş bir coğrafyadaki çok daha fazla sayıdaki devletin çok daha büyük stratejik emelleri, arzuları ve rekabetleriyle uğraşmamız gerekecek. O nedenle

artık maalesef gelinen noktada "Karadeniz bir bölge mi?" sorusuna verilecek cevap da farklılaşmış durumda; Karadeniz artık genişlemiş daha büyük bir bölgenin parçasıdır.

Burada elbette bazı fırsatlar da var. Konuşmamı fazla karamsar bir ruh haliyle bitirmeyeyim. Çalışma alanım çatışmalar ve jeopolitik olduğu için genellikle daha "sıkıntılı" olasılıklardan bahsedirim. Fakat Karadeniz coğrafyasında olumluya dönebilecek fırsatlar, imkanlar hiç mi yok diye bakınca, özellikle bu toplantının da amacı çerçevesinde, yine Türkiye'yi öne çıkartarak bitireyim. Karadeniz coğrafyası ile biraz önce tanımladığım Karadeniz-Akdeniz bütünleşmesi beraberinde bir sürü jeopolitik fay hattı ve sorunları getiriyor, ama aynı zamanda Türkiye'nin merkezinde bulunduğu geniş bir coğrafyayı da ortaya çıkartıyor. Eğer bunu hayal edebilir ve hayata geçirebilirsiniz, o zaman bu dönüşümü Türkiye lehine bir yapılanma ile sonuçlandırmak elbette mümkün.

Fakat bunu yapabilmek için tabii 1990'lı yılların başında Türkiye'nin hayal etmiş olduğu, ekonomiyi önceleyen çok taraflı işbirliği modeline dönmek gerekiyor. Çatışma dilinden uzaklaşmak, genişleyen bölgedeki rekabeti fırsatlar alanına dönüştürebilmek gerekiyor. Bunun için de, Türkiye merkezli olarak sadece Karadeniz veya sadece Doğu Akdeniz ya da sadece Levant bölgesi olarak düşünmeyip, bünyesinde çok daha fazla devleti ve halkı barındıran daha geniş bir coğrafyada ortak bir işbirliği modeli geliştirilebilir mi diye bakmak gerekiyor. Bunun tarihte de örnekleri var; eğer parçası olduğunuz bir coğrafyada işbirliğini geliştiremiyorsanız, denenebilecek yöntemlerden biri coğrafyayı genişletme yoluyla gerçekliğin değiştirilmesidir. Böylece küçük coğrafi alanın büyük görünen sorunlarıyla uğraşmak yerine, aynı sorunları daha büyük bir coğrafyanın küçük sorunları olarak kurgulamanız mümkün olabilir. Fakat, bunun için farklı ve yeni bir bakış açısı ile Türkiye'nin sözü edilen geniş coğrafyadaki merkezi konumunu kullanarak, daha geniş bir işbirliği modeli ve söylemiyle ortaya çıkması gerekiyor. Bu bir taraftan bu iki coğrafyada etkin olmaya başlamış ve rekabetleri gerileme dönüşmekte olan devletlerin, diğer taraftan da farklı bir alternatif sunarak bölge ülkelerinin dikkatini çekebilir. Buna da neden BALKAR öncülük etmesin diyerek konuşmamı burada bitirmek istiyorum.

Davetiniz ve bana bu konuşma fırsatını verdiğiniz için teşekkür eder, toplantının devamının verimli geçmesini diler, saygıları sunarım.

BALKAR KONFERANS

DOĞU TÜRKİSTAN'DA TOPLAMA KAMPLARI VE ÇİN SİYASETİ

Doç. Dr. Ömer KUL
İstanbul Üniversitesi
Türkiyat Enstitüsü

17 Aralık 2019, 14.00
Yıldız Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Murat Demircioğlu Konferans Salonu

 balkar.yildiz.edu.tr
 balkar@yildiz.edu.tr
 /BALKAR
 /balkar_ytu

KONFERANS

DOĞU TÜRKİSTAN'DA TOPLAMA KAMPLARI VE ÇİN SİYASETİ

KONUŞMACI: DOÇ DR. ÖMER KUL

17 Aralık 2019

Rapor: Mehmet Hacısalihoğlu

Sayın Rektör Prof. Dr. Bahri ŞAHİN'in Uygurlar ve Çin'in Doğu Türkistan Politikası hakkında bilgi notu, 17 Aralık, Salı, saat 14.00 Açılış Konuşması

Çin'in kuzey-batısında Türkiye'nin toplam yüz ölçümünden daha büyük bir coğrafyayı kaplayan bölge Uygur Türklerinin tarihi anavatanıdır. Doğu Türkistan olarak adlandırılan bu topraklar Çin devleti tarafından ele geçirilmiş ve 19. yüzyılın sonlarında Uygur yurduna yeni bölge anlamına gelen "Ksin-jiang" ismi verilmiştir.

İşgal edildiği dönemden beri Çin yönetimleri tarafından sürekli baskı altında tutulmuş ve özellikle 1949'da Çin'in komünist rejime geçişiyle birlikte Uygurlar üzerindeki baskılar artırılmıştır.

15 milyon civarındaki Uygur nüfusuna karşılık, Çin hükümeti 15 milyon üzerinde Çinliyi silahlı-asker yerleşimci olarak Doğu Türkistan'a yerleştirmiş ve Uygurları bizzat Çinli yerleşimciler yoluyla kontrol altına almıştır.

Son yıllarda Çin hükümeti bununla da yetinmemiş, Uygur Türklerini "terörist" olarak niteleyerek 1 milyonun üzerinde Uygur Türkü ve diğer Türk-Müslüman toplulukları "eğitim kampları" adıyla toplama kamplarına almıştır.

Yıllarca bu kamplarda "eğitim" adıyla her türlü işkence ve eziyete ve ölümlere yol açılmıştır. Evlerinden koparılan Uygur erkeklerinin yerine evlerine Çinli askerler yerleştirilmiş ve Uygur kocalarının yatağına Çinli askerler yatmaya başlamıştır. İnsanlık tarihinin gör-

düğü en zalim ve insan haysiyetini ayaklar altına alan bu politika halen Çin'de devam etmektedir. Binlerce insan evlerinden alınmış ve bir daha onlardan haber alınmamıştır.

Yaşanan bu mezalim dünya kamuoyunda yeterince duyulmamış ve Çin üzerine baskı yapılamamıştır. Özellikle de Çin'in yükselen bir ekonomik güç olması nedeniyle ülke içerisinde yaşanan bu ağır insan hakları ihlallerine karşı yeterli bir tepki ortaya koyulamamıştır. Biz Yıldız Teknik Üniversitesi olarak Uygur kardeşlerimizin yanlarındayız ve onların insanlık onur ve şerefine karşı yapılan her saldırıyı kınıyoruz.

Bu amaçla Üniversitemizde Uygur Türklerinin durumu hakkında değerli bir uzmanı, sayın Doç. Dr. Ömer Kul'u ağırlamaktan memnuniyet duyuyoruz.

Fotoğraflar

12.YILINDA KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK VE TANINMA SÜRECİ

MODERATÖR
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU
(YTÜ BALKAR Müdürü)

KONUŞMACILAR

Ilir DUGOLLI
(Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi)

Kamil BİTİŞ
(Kosova Kültür Merkezi Koordinatörü)

2 Mart 2020 Pazartesi
Saat: 14.00 - 16.00
Yıldız Teknik Üniversitesi-Davutpaşa Kampüsü
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Murat Demircioğlu Konferans Salonu

PANEL

12. YILINDA KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK VE TANINMA SÜRECİ

KONUŞMACILAR

Ilir Dugolli (Kosova Ankara Büyükelçisi)
Kamil Bitiş (İstanbul Kosova Kültür Merkezi Koordinatörü)

MODERATÖR

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu

2 Mart 2020

Rapor: Haris Murić

Ilir Dugolli Ankara (Ambassador to Kosovo)

“It is impossible to have political progress when you face an oppressor so arrogant of international norms. This conference is from vital important to explain where we (independence) came from and all struggles and sacrifices and all the press that it has led (to independence). Formation and consolidation of Kosovo independence has taken places in unique circumstances and these are the reasons:

1. Independence came as a background of suppression and state orchestrated violence from Serbia.

2. That (independence) after decade of international administration and a de facto protectorate and numerous attempts to reach solution through preventive diplomacy. In a diplomatic manner.

Declaration of independence of Kosovo, took place in changing international context: It is (Declaration of Independence) important bearing in mind that growing importance in human rights and clash with very conservative

view about sovereignty.

Kosovo is one of the examples that exposed the clash between human rights on one hand and on the other side very conservative old-fashioned view about what state is allowed to do in the borders of its territory.

1989 is the starting point from where I would start, in 1989 Regime of Serbia (Miloshevic) abolished our autonomy (Kosovo, as well as Vojvodina, was an autonomous area during the existence of Yugoslavia). Serbia went on to abolish the autonomy of Kosovo (90% population of Kosovo were Albanians).

It is important to mention, which is generally overlooked, how we responded to this abolition. We have responded with two noble principles:

1. We have never accepted that, as it was unfair and unjust and unlawful.

2. We have also responded through non-violent movements-peaceful resistance.

But with this kind of attitude the world often doesn't respond. That is why we were obliged to change strategy. It is impossible to have political progress when you face an oppressor so arrogant of international norms. People (in Kosovo) came to that point where they cannot tolerate that sort of mistreatment. They were imprisoned in arbitrary way, discrimination in job on ethnical bases, they established de facto apartheid system, and this lasted until 1999.

Up to this time there was an effort of International Community to reach a negotiation solution in Rambouillet Process, where Serbs, so arrogantly, refused the resolution that was put on a table. This led to intervention by NATO and liberation.

International administration was established and de facto international protectorate was

established in June 1999. From that moment onwards Kosovo was administrated through United Nations. One of the goals of that mission is to prepare and lead to the future status of Kosovo. This mission also suspended Serbian sovereignty over Kosovo. This moment also didn't bring us a liberation, this also brought some reflections on the side of International Community. ("Responsibility to protect" was introduced by Kofi Annan). Secretary General of UN appointed a special envoy (to Kosovo) Martti Ahtisaari. He was leading the negotiations and made an effort to find a solution, these negotiations lasted 3 years (2004-2007) over the resolution but it was refused by Serbia. According to this proposition, after we declared independence we accept to be led by International Community.

In period between 2008-2012 Kosova was supervised by International Community. In 2012 it was decided that Kosovo became functional as a state, so supervision was disbanded. In the end, it is important to say that up to this period Kosova has faced with many challenges, but beside numerous ministries the main aim we reached is establishment of Ministry of Foreign Affairs and Diplomacy Service (which among other aims had the aim to give service to their diaspora), as well as establishment of embassies in many big cities. Up to now, we have about 30 embassies. Kosovo also succeeded to create a good relations with neighbor countries, except Serbia.

Also, one of the difficulties we have faced with is that out the documents about the cruelty done by Serbs, was destroyed, so we had to start from zero and to establish entire infrastructure.”

Question and Answers Session

Prof. Dr. Ali Çaksu: ‘What are relations between Bosnia and Herzegovina and Kosovo and North Macedonia?’

Ilir Dugolli: We have health relations, and we are happy that we have similar aims (joining EU and NATO), in the case of Bosnia and Herzegovina, we went through the same struggles, we are aware of their political fragility.

Endrita: ‘Recently, so called “mini Schengen” project took place in Balkan. Do you see Kosova as a part of it?’

Ilir Dugolli: We don’t see any benefit in joining that project.

Haris Muric: ‘What would you recommend to the politicians in Sandzak, what strategy they should to carry out in order to achieve autonomy on Sandzak.’

Ilir Dugolli: I’m not sure I can recommend anything, but priority is to intensify dialog with Serbian government.

**Boşnak Milli Meclisi
ve
Sancak Özerkliği Meselesi**

**Konuşmacı
Dr. Muamer ZUKORLIĆ**

**Moderatör
Haris MURIĆ**
(YTÜ Yüksek Lisans Öğrencisi)

**20 Mayıs 2020
Saat 15.30**

**cBALKAR Facebook
Canlı Yayını**

ONLINE KONFERANS

**BOŞNAK MİLLİ MECLİSİ VE SANCAK ÖZERKLİĞİ
MESELESİ**

KONUŞMACI
Muammer ZUKORLIĆ

MODERATÖR
Haris MURIĆ

20 Mayıs 2020

Rapor: Haris Murić
Redaksiyon: Mehmet Hacısalıhoğlu

Sancak'ta Boşnak Milli Meclisi (Bošnjačko Nacionalno Vijeće-BNV)

Haris Murić (YTÜ Yüksek Lisans Öğrencisi)

93 Harbine kadar Osmanlı Devleti'nin yönetiminde bulunan Yeni Pazar (Novi Pazar) Sancağı, bu tarihten sonra Bosna Hersek'in bir parçası olarak 1908'e kadar Avusturya-Macaristan'ın işgali altında bulunmuştur. 1908'de Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhakı üzerine Sancak tekrar Osmanlı yönetimine bırakılmıştır.

Birinci Balkan Savaşı (1912-1913) neticesinde Sancak Osmanlıdan ayrılıp Sırbistan ve Karadağ arasında paylaşılmıştır. Sancak'ın en büyük şehri Novi Pazar, Sırbistan sınırları içerisinde yer almıştır. Bu bölgede yoğun olarak Boşnaklar yaşamaktadır.

Sancaklı Boşnaklar son yüzyılda Sancak'ı özerkleştirme talebinde bulunsalar da talepleri her dönemde reddedildi. 1990 yılında Yugoslavya'da çok partili sisteme geçilmesi ile Sancaklı Boşnaklar bu fırsatı değerlendirerek 1991 yılında hem siyasi parti hem de Sancak Müslüman Milli Meclisi'ni kurdular. Aynı yılda bu meclis, Sancak'ı özerkleştirme adına referandum gerçekleştirdi ve referandumda Sancaklı Boşnaklar yüzde 99 oranında özerklik yönünde oy kullandılar. Fakat bu referandum tanınmadı.

Başlangıçta meclisin asıl amacı Sancak meselesini uluslararası platformda duyurmaktır. 1993 yılında Sancak Müslüman Milli Meclisi, Temsil Edilmeyen Milletler ve Halklar Organizasyonu'na (Unrepresented Nations and People Organization- UNPO) üye oldu. Bunun dışında meclisin amacı Boşnak halkını, dil, eğitim, kültürel etkinlikler konusunda temsil etmektir.

Meclis, 2002 yılına kadar Sırbistan hükümeti tarafından tanınmamış bir kurum olarak varlığını sürdürdü. 1993 yılında Sancak Boşnak Milli Meclisi adını alırken 2002-2003 yılları arasında Sırbistan'da Zoran Djindjic'in hükümete gelmesiyle birlikte Sancak Boşnak Milli Konseyi, Boşnak halkının resmi temsilcisi olarak tanındı. 2003 yılında Djindjic'in yapıcı yak-

laşımıyla birlikte dil ve eğitim hakları konusunda önemli adımlar da atıldı. Aynı yılda bu meclis, Boşnak Milli Meclisi (BNV) ismini aldı. Meclisin 35 üyeden oluşacağına karar verilirken başkanlık divanının oluşması için basit çoğunluğa sahip olunması gerektiği kararlaştırıldı. Meclis Başkanı olarak Sulejman Ugljanin seçildi

2010 yılında üç partinin katılımıyla ilk defa Boşnak Milli Meclisi için Sancak'ta seçimler düzenlendi. Katılan partiler ve liderleri: "Bošnjački preporod"- Rasim Ljajić, "Lista Sulejmana Ugljanina"- Sulejman Ugljanin ve "Bošnjačka Kulturna Zajednica" Muamer Zukorlić'in liderliğinde.

Seçimler sonucunda Muamer Zukorlić liderliğindeki parti 17, Sulejman Ugljanin'in liderliğindeki parti 13 ve Rasim Ljajić'in liderliğindeki parti 5 sandalye kazandı. Kabine oluşmadan önce Halklar ve Azınlık Hakları Bakanı Svetozar Čiplić, meclise müdahale ederek basit çoğunluk kuralını feshedip üçte iki çoğunluk kuralını uygulattı. Bunun neticesinde kabine oluşamayınca seçimler geçersiz sayıldı.

2014 yılındaki seçimlere Muamer Zukorlić liderliğindeki parti ve Sulejman Ugljanin liderliğindeki parti katılırken seçimler sonucunda Sulejman Ugljanin'in partisi 19 sandalye Muamer Zukorlić'in partisi ise 16 sandalye kazandı.

2018 yılındaki seçimlere yine 2010 yılındaki seçimlerde olduğu gibi üç parti katıldı. Seçimler neticesinde Sulejman Ugljanin 16, Muamer Zukorlić 13 ve Sait Kačapor 6 sandalye kazandı.

Muamer Zukorlić, 2016 yılından itibaren Aleksandar Vučić'in partisiyle birlikte koalisyon yaparak Eğitim, Bilim, Teknolojik Gelişim ve Bilgi Toplumu Parlamento Komitesi Başkanlığına seçildi. Aynı zamanda da yakın geçmişe kadar Boşnak Milli Meclisi'nin üyesi olan Zukorlić'in yetki ve sorumluluğu bir sene boyunca meclisin toplantılarına katılmadığı gerekçesiyle, mecliste oy birliği ile alınan bir kararla elinden alındı ve parti içerisinde Zuko-

lić'ten sonra gelen kişiye bu yetki ve sorumluluk devredildi (mandate). Muamer Zukorlić ise seçimler yaklaştığı için böyle bir karar alındığını söyledi.

20 Mayıs 2020'de BALKAR'da gerçekleştirilecek canlı yayında Muamer Zukorlić' ile yıllardır elde edilmeye çalışılan Sancak Özerk-

liği konusu ele alınacaktır. Bu çerçevede Sancak'ın geleceği, 2010'dan günümüze kadar Boşnak Milli Meclisi içerisinde yaşanan sorunlar ve tartışmalar tartışılacaktır. Sancak'taki Boşnak topluluğunun liderlerinden Muamer Zukorlić'in Sancak'taki gelişmelere bakışı ve yorumları alınacaktır.

Tarihsel Süreç ve Dinamikler

Rusya, Suriye'nin bağımsız olduğu süreçten bu yana, bazı dönemler kopmalar yaşansa da, Orta Doğu'daki tek somut varlık alanı olan Suriye ile ileri düzeyli diplomatik ilişkilere sahiptir. Söz edilen bu diplomatik boyut neredeyse her dönemde askeri ve ekonomik alanlarda da karşılık bulmuştur. Özellikle Suriye'nin bağımsızlığından beri takındığı Batı'yı ötekileştiren tavır iki ülkenin yaklaşmasının kökünde yatan bir unsur olmaktadır. Ancak o dönemin konjunktürü göz önüne alındığında, ABD'nin de bölgede varlık çabası içine girdiğini ve Ruslarla aynı dönemde konsolosluk açarak diplomatik ilişkilere başlama girişiminde bulunduğu da göze çarpmaktadır. Ancak tarihsel süreçte yaşanan gerginlikler Suriye'yi genel olarak Rusya'ya hep yakın tutmuştur. Diğer bir deyişle Rusya Suriye'de oldukça yoğun bir varlık çabasına girmiştir. Bu varlık çabası kimi zaman diplomatik çizgide kalsa da, askerileşmenin temelde olduğu bir tabanda hem politik hem de ekonomik olarak sürmüştür. Putin'in iktidara geldiği dönemde de ilişkiler yeni bir boyuta geçmişken, 2011 sonrası yaşana Arap Baharı süreci Rusya'nın Suriye'de bir takım "kalıcı" faaliyetlere girişmesine yol açmıştır.

Rusya'nın Suriye'deki kalıcı olma politikasının kökenlerini anlamak, daha sonra bu politikanın giderek güçlenerek devam etmesini sağlayan etkenleri de göz önünde bulundurmak gerek-

“Putin Dönemi Rusya'nın Suriye Politikası: Kalıcı Misafırlığe Giden Yol”

Ersin YILMAZ
BALKAR Öğrenci Asistanı

mektedir. Bu etkenler “dinamik” kelimesinin karşılığıdır. Özellikle Rusya’nın günümüzde de Suriye’ye yönelik korumacı ve yayılmacı politikasının oldukça fazla dinamiği olması mümkündür. Fakat bu noktada en çok etkili olduğu düşünülen dinamikler askeri olarak Tartus Deniz Üssü’dür.

Bunun en önemli nedeni üssün 1971 yılından bu yana Rusya’nın Akdeniz’deki tek ve en önemli üssü konumunda olmasıdır. Diğer bir dinamik Suriye- İsrail gerilimidir. Gerilimin kaynağı ideolojik ve dini temelli olmakla birlikte, somut etken ise Golan Tepeleri’nin İsrail tarafından işgal altında olmasıdır. Bu bağlamda yaşanan her gerilim Rusya’ya hem Orta Doğu hem de Akdeniz siyaseti yapma imkanını tanımaktadır. 2001 yılındaki Rusya Deniz Doktrini’ne değinmek gerekir. Bu doktrin Rusya’nın Karadeniz ve Akdeniz’e yönelik tutumunu açıklamakta ve özellikle Karadeniz’in güvenliğinin sağlanmasının Akdeniz’den itibaren başladığını belirterek, Akdeniz’in de Atlantik bölgesinin bir parçası olduğuna vurgu yapan bu doktrin 2015 yılında döneminin şartlarına göre yeniden güncellenmiş ve güçlendirilmiştir.¹ Doktrin en güncel halinde de Karadeniz bölgesel güvenliği için Akdeniz’de var olma şartını ortaya koymaktadır.² İki ülke arasındaki askeri-ekonomik ilişkilerinin potansiyeli de oldukça

önemlidir. Bu özellikle 2003’te Irak’ın işgal edilmesiyle kendisini daha da ön plana çıkarmıştır. Tarihten gelen bir dinamik de Rusya’nın Ortodoksluk hamiliğini üstlenmesidir. Bunun Suriye’yi ilgilendiren kısmı ise Suriye topraklarında bulunan %15’lik Hristiyan nüfustur.³ Buradaki Hristiyan nüfusun hamiliği için İstanbul’daki Fener Rum Patrikhanesi’nin de var olma çabası Suriye’ye olan ilgiyi artırmaktadır.⁴ Dini dinamik sadece Hristiyanlık içinde bir çekişmeye sebep olmakla kalmamıştır. Bu bağlamda genel olarak Sünni yönetimlerin Batı yanlısı tavır almaları, Rusya’yı İran ve Suriye gibi Batı’yı ötekileştiren ve Batı tarafından da ötekileştirildiği düşünülen Şii yönetimlere yönelmesini sağlamıştır.⁵

Rusya’nın Suriye Politikasının Analizi

Bu bölümde yapılacak analiz Arap Baharı üzerinden başlayarak ilerleyecektir. Başlığın adı her ne kadar analiz adı altında sınırlandırılrsa da buradaki fark yöntemsel sınırlamadan ibarettir. Örneğin ikinci bölümdeki dinamiklerin değerlendirilmesi aynı zamanda verilen örneklerle birçok analizin yapılmasını da sağlamıştır. Arap Baharı olarak adlandırılan süreç ilk olarak 17 Aralık 2010 yılında Tunus’ta başlayan gösterilerle isyan ve demokrasi talebi dalgasına dönüşmüş ve Arap dünyasını sarmıştır.

¹ Cem Gürdeniz, “Rusya’nın Yeni Denizcilik Doktrini”, <https://www.aydinlik.com.tr/rusyanin-yeni-denizcilik-doktrini> [19.04.2020].

² “Maritime Doctrine Of The Russian Federation”, Rusçadan İngilizceye çev. Ryan Vest, Eric Cote https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/NWCDepartments/Russia%20Maritime%20Studies%20Institute/Maritime%20Doctrine%20TransENGrus_FINAL.pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=fqZgUUVRVrRkMsfNMOj%2FNarNawUoRdhdpvFJj7%2FpAkM%3D [11.04.2019].

³ Osman Ağır, Meram Takar, “Rusya-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 13, s. 2 (2016): 296.

⁴ Ağır, age.

⁵ Bettina Renz, “Russia and ‘Hybrid Warfare’”, *Contemporary Politics*, c. 22, s. 3 (2016): 288-289.

İsyan bir ülkeden diğerine sıçradığında, bahsi geçen ülke dünya gündeminin ve bunun sonucunda BM'nin de ana gündeminin parçasına dönüşmüştür. Özellikle Libya'ya yönelik yaşanan süreç bugün hala tartışmalara neden olmaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nde "sivilleri koruma amacıyla uçuşa yasak bölge oluşturma" tasarısı Rusya'nın çekimser oy kullanmasıyla onaylanmış ve belki de Rusya'nın bundan sonraki politikasını şekillendirecek olan süreç başlamıştır. Çünkü başlayan hava operasyonları daha önce çekimser oy kullanan Rusya'yı "endişe duyduğuna" dair açıklamalar yapmaya itmiştir. Putin'in NATO hava operasyonları için "Haçlı Seferi" benzetmesi de bölgedeki gelişmelerin Rusya'nın istediği gibi gitmemesinin göstergesidir.⁶ Libya'da Kaddafi'nin devrilmesinden sonra yaşanan iç istikrarsızlığın da etkisiyle, olaylar Suriye'ye sıçradığında Rusya Libya'daki tutumuna göre oldukça sert bir tavır takınmıştır.⁷ Bu bağlamda Suriye yönetiminin aleyhine gelen her karar tasarısı Rusya tarafından veto edilmiştir. Vetoların gerekçesi olarak da "Suriye'nin iç meselesi" argümanını geliştir-

miştir.⁸ Suriye'deki iç karışıklıkların artmasıyla beraber Rusya bölgeye ilk olarak S-300 hava savunma sistemini, daha sonra da S-400 hava savunma sistemini yerleştirmiştir. S-400 savunma sisteminin Türkiye ile yaşanan uçak krizinden sonra yerleştirilmesi de oldukça dikkat çekicidir. Daha genel çerçeveden bakıldığında ise Arap Baharı sürecinden sonra Rusya'nın bölgede kalıcı bir unsur haline gelmesinin ilk nedeni, Libya örneğinden de yola çıkarak ibrenin ABD liderliğindeki güce dönmelerini engellemek, küresel bir güç olarak bölgede kalabilmek için askeri-ekonomik iş birliğini sürdürmektir.⁹ Ayrıca Rusya Libya örneğinde sessiz kalarak dış politika hedeflerinde zarara uğramış ve aslında bölgedeki krizlerde aktif olması durumunda kazanım elde edebileceğini Suriye üzerinden tecrübe etmiştir; Bu bağlamda Rusya BM ile ortak hareket etmek yerine kendi yolunu çizme eğilimine girmiştir.¹⁰ Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçramasından sonra küresel ölçekte gruplaşmaların olması da Rusya'yı taraf tutmaya zorlamıştır. Bu zorlanma bazı noktalarda diplomasi savaşına da dönüşmüştür. Örneğin Türkiye ile Rusya Esad konusunda tamamen farklı düşünmektedirler ve Rusya Esad'ın ve kendi hegemon kimliğinin devamı için hem sahada hem de masada mücadeleden çekilmektedir. Bunun ana nedenlerinden biri de Esad'ın yerine gelecek bir yönetimin Rus çıkarlarına destek olup olmayacağı sorunudur. Suriye Rusya için oldukça önemlidir, çünkü bölge

⁶ "Putin De Harekatı Haçlı Seferi'ne Benzetti", https://www.ntv.com.tr/dunya/putin-de-harekat-hacl-seferine-benzetti,r95PbCe2XE-FMx_eieecg [22.02.2020].

⁷ Tobias Schumacher, Cristian Nitou, "Russia's Foreign Policy Towards North Africa in the Wake of the Arab Spring", *Mediterranean Politics*, c. 20. s. 1 (2015): 99.

⁸ Roy Allison, "Russia And Syria: Explaining Alignment With A Regime In Crisis", *International Affairs*, c. 89, s. 4 (2013): 800-801.

⁹ Erşen, *age*, 131.

¹⁰ Erşen, *age*,.

coğrafyası içinde somut varlığını kalıcı bir şekilde sürdürebildiği tek coğrafyadır. Ayrıca Suriye'nin jeopolitik ve jeostratejik gücü nedeniyle Rusya tek bir bölgeden hem Orta Doğu hem de Akdeniz'de varlığını sürdürebilmektedir.

Konuya Ukrayna sorununu merkez alarak yaklaşanların ana argümanına yönelik bir belge olarak Rusya'nın deniz doktrini örnek gösterilebilir. Buradaki varsayıma göre Karadeniz'in güvenliği Akdeniz'den başlamaktadır, fakat 2001 doktrininde Karadeniz Rusya için tam bir güvenli bölge olmaktan uzaktır. Bunun ana sebebi de askeri limanın Ukrayna sınırları içerisinde yer almasıydı. 2014 yılı itibarıyla bu sorun çözülmüş olmasına rağmen Rusya'nın Suriye'de somut güç unsurları olarak da giderek büyümesini Ukrayna denklemi üzerinden açıklamak zordur. Burada Suriye'nin de artık Ukrayna gibi başlı başına ele alınması gereken bir konu olduğu savunulabilir. Çünkü Rusya'nın hamleleri sadece Karadeniz'i korumanın oldukça ötesindedir. Bu bağlamda bazı görüşler yine korumacı olarak adlandırılmaya çalışan bir yaklaşımla, bölgede yalnız kalan İran'ı korumak için Rusya'nın Suriye'de olduğuna dair fikirler beyan etmektedir.¹¹ Bu iddia tamamıyla reddedilebilecek bir iddia değildir. Ancak buradaki dış politika denklemlerini bazı yan unsurları ana dayanak yaparak açıklamak sığ bir yaklaşıma neden olabilir. Örneğin bu mantıkla Rusya'nın Kırım'ı aldıktan sonra Suriye'den çekileceği ya da orada oldukça zayıflayacağını beklemek de gerekebilirdi. Aynı şekilde İran'ın

güvenliği tam olarak sağlanabilse bile Rusya'nın bölgedeki varlığını zayıflatacağı beklentisi şu an için oldukça düşük bir ihtimal olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak Rusya'nın bölgede "kalıcı" bir misafir olarak varlığını sürdürmesi muhakkaktır. Kısacası tek kale olan Suriye Rusya için bir şekilde çökmemelidir. Politikasında tutarlılık sağlamanın gereği olarak Rusya diğer devletlerde de rejim değişikliklerine karşı bir tavır sergileyerek bir yandan Suriye'de varlığını iyice sağlamlaştırmakta, diğer yandan da Orta Doğu coğrafyasında sempati kazanarak varlık alanını genişletme çabası içine girmektedir. Nitekim 2012 yılında Putin yazdığı makalede Suriye ve diğer devletlerde yönetim değişikliklerini engelleme amacının olduğunu belirtmiştir.¹² Ayrıca IŞİD gibi terör örgütlerine karşı mücadele birçok devlet gibi Rusya'nın da bölgede bulunma argümanlarından biri olmuştur ve Rusya bu vasıta ile da bölgede askeri varlığını artırabilmiştir.

Hmeymim Hava Üssü (The Moscow Times)

¹¹ Allison, *age*, 803-805.

¹² David M. Herszenhorn, Nick Cumming-Bruce, "Putin Defends Stand on Syria and Chastises U.S. on Libya Outcome", <https://www.nytimes.com/2012/12/21/world/middleeast/war-in-syria-is-becoming-sectarian-un-panel-says.html> [24.02.2020].

“Kosova Türkolojisine Katkılar”

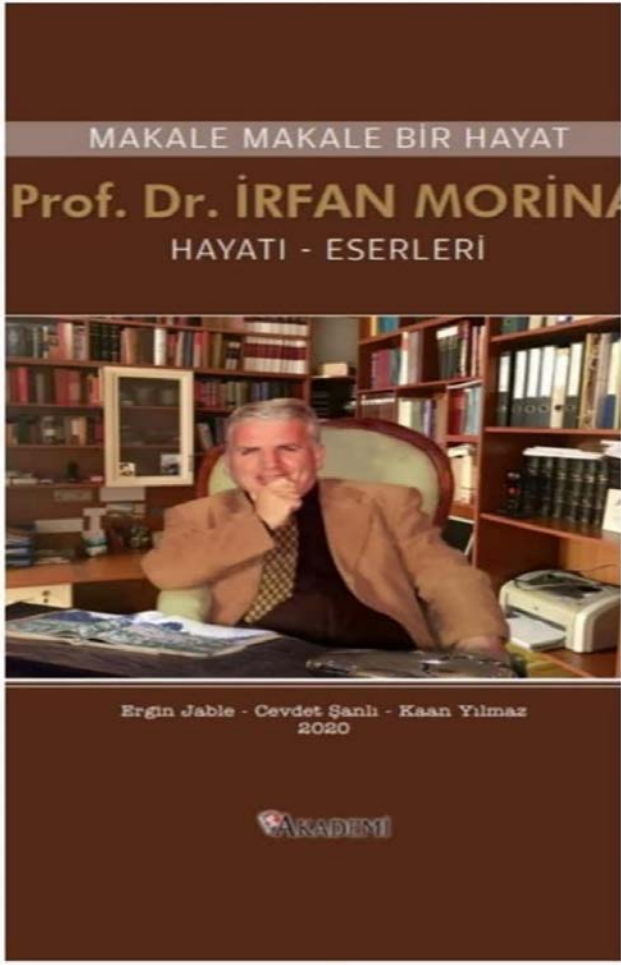
Dr. Öğretim üyesi Cevdet ŞANLI

2002-2005 Yılları arasında TİKA Türko-
loji Projesi kapsamında Kosova Priştine Üni-
versitesi’nde misafir öğretim üyesi olarak gö-
rev yapan Üniversitemiz Öğretim üyesi ve
BALKAR Yönetim Kurulu Üyemiz Dr. Öğre-
tim Üyesi Cevdet Şanlı , Doktora öğrencileri
Dr. Ergin Jable ve Dr. Kaan Yılmaz ile birlikte
Kosova Türkolojisi’ne katkı sunmaya devam
ediyor. Projeleri TİKA tarafından da destekle-
nen hocalarımız yeni kitap yayınları ile sahaya
katkı sunuyorlar.

Genede Balkanlar, özelde Kosova’nın
Türkiye ile olan tarihî, kültürel ve sosyal bağla-
rı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. İslam
öncesi dönemde Türk varlığının (Hunlar, Uz-
lar, Kumanlar, Avarlar, Peçenekler vb.) görül-
düğü Balkanlar dil yâdigârları ile de önemli
bağlarımızın olduğu coğrafi bölgedir.

Kosova ise 1389 I. Kosova Meydan Mu-
harebesi’nde şehit verdiğimiz, âdetâ oradaki
varlığımızın tapusu olan I. Murad Hüdaven-
digâr’ın şehit edildiği yerdeki iç organlarının
türbesi çevresinde olan kuvvetli manevi bağla-
rımızın ve soydaşlarımızın bulunduğu, dolayısı
ile iki milyona yakın nüfusun %15’inin gönüllü
Türkçe konuştuğu bir kadim Türk yurdudur.
Her ne kadar son 150 yıllık süreçte zulüm ve
katliamlarla Türk nüfusun %1’e düştüğü Koso-
va bizim için çok önemli bir bölgedir.

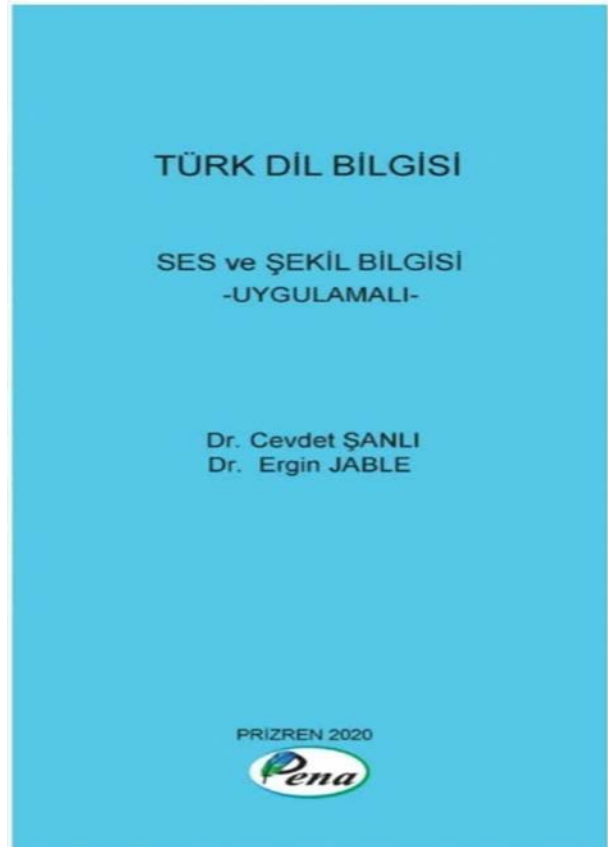
Bu bölge ile ilgili yapılacak disiplinler
arası çalışmalar hem bölge insanına hem de
Türkiyemiz’e önemli katkılar sağlayacak; daha
once oluşan Osmanlı Barışı (PAX OTTA-
MAN) benzeri bir sürecin başlangıcı olabilir.
Çünkü bu topraklar 19. ve 20. Yüzyılları kan
ve gözyaşı ile geçirdi. Bunun tekrar etmemesi
çin bu tür çalışmalara ihtiyaç var. İşte aşağıda-
ki eserler buna bir nebze de olsa katkı sağla-
mayı hedeflemişlerdir.

Makale Makale Bir Hayat – Prof. Dr. İrfan Morina: Hayatı ve Eserleri

Ünlü Balkan Türkologlarından biri olan Prof. Dr. İrfan Morina'nın bugüne kadar Türk Dili ve Edebiyatıyla ilgili yazmış olduğu makalelerini bir araya getirerek topladık. Şimdiye Kadar Rivayetler ve Hikayeler Esas Alınarak Tarihi Bir Belde Mamuşa; Mamuşa Atasözleri ve Deyimler; Türkçe'nin Sadeleşmesi İçin Mücadele Eden Şemsettin Sami; Harf Devriminin Balkanlar'daki Azınlıklara Yankıları; Osmanlı Türkçesi'nden Slav Dillerine Geçen Türkçe Kelimeler ve Abdullah Şkalyiç; Priştineli Mesihî; Kosova Basın ve Yayın Kurumlarında Yapılan Çalışmalar; Kosova'da Soyadları; Mamuşa Türk Ağzı Üzerine İncelemeler; Balkan ve Avrupa Türkologları

Hakkında Yayınlanan Makaleler; Sırbistan'da Osmanlı'dan Kalan Türk İzleri; Sırp Yazarı İvo Andriç ve Drina Köprüsü Adlı Romanında Osmanlı'ya Bakış Açısı; Tahir Dizdari'nin Ankara'da Ünlü Türkolog Hikmet Dizdaroğlu ile Mektuplaşması; Bosna'da Osmanlı Dönemine Ait Edebiyat Araştırmaları; gibi bu ve buna benzer araştırmalar bu eserde toplandı. Kitaptaki makaleler genelde Balkanlar, özelde ise Kosova ve Türkiye'de basılan dergilerde yayınlanmış eserlerdir. Bazı makaleler ise Balkanlar'ın farklı merkezlerinde düzenlenen kongre ve sempozyumlarda sunulmuş tebliğlerdir. Kısacası kırk yılı aşkın süredir Türkoloji ve Şarkiyat alanlarında yazmış, konuşmuş, araştırmış bir akademisyen olarak Prof. Dr. İrfan Morina'nın eserleridir.

Türk Dil Bilgisi – Ses ve Şekil Bilgisi (Uygulamalı)

Yıllardır Kosova'nın genelinde Türkçe eğitim süreci içerisinde Türk Dil Bilgisi yeterince çözülememiş; Türkiye'ye okumak için gelen öğrenciler bile gerektiği kadar Türk Dil Bilgisi meselelerini oturtamamış; 1951 yılından bu yana sürekli dil bilgisi sorunları yaşamışlardır. Prof. Dr. Muharrem Ergin hocanın, Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu hocanın, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz hocanın ve diğer hocalarımızın kitaplarından faydalanmak bir yana, Slav dillerini öğrenmek zorunda kalan ve Arnavutça'nın etkisi ile birlikte yerli Türk Ağızlar'ını konuşan Kosova Türkleri dil bilgisi meselelerinde zorluk yaşamaları doğaldır. Her gün içerisinde bir kaç dil konuşmak ve tercüme etmek zorunda kalan nesiller elbette kendi ana dilleri bile olsa yukarıda saydığımız hocalarımızın kitaplarını gerektiği kadar anlayamamış, kavrayamamış, konuştukları dilde uygulayamamış, kısacası hocalarımızın kitaplardaki yazı dili ağır gelmiş ve dil bilgisi kitaplarının raflarda kalmasına neden olmuştur. Ses ve şekil meselelerini iyice kavrayamana üniversite öğrencilerimiz başta olmak üzere Türkçe eğitim gören herkese kolaylaştırmak amacıyla hazırladığımız bu kitap Kosova'da eline geçen her kişi kolayca öğrenebildiğini söylemiş ve kitapların bu şekilde daha sade dilde yazılması gerektiğini işaret etmişlerdir.

Prizren Türk Ağız – Ses Olayları – Metin - Sözlük

Rumeli Türkçesinin önemli merkezlerinden biri olan Prizren, dil, geniş anlamıyla hayatın her

alanında üretilen medeniyet eserlerine kaynaklık eden düşünceyi yansıtmaları bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Prizren bunca zamandır yaşayan bir dil olarak Türkçe, hayat verdiği somut ve soyut eserleriyle bütünlük arz eden bir tablo gibi resmedilmiştir. Bu çalışmada resmin farklı tonlarına da yer verilmekle birlikte özel olarak Prizren'de yaşayan Türkçe'nin bir bilim dalına ait bakış açısıyla tespit edilen hatları ön plana çıkarılmıştır. Prizren'in tarihi, coğrafi ve demografik tanıtımı yapıldıktan sonra buradaki Türk kültür hayatının simgelerine yer verilmiştir. Nihayetinde, asıl amaç doğrultusunda alandan derlenmiş Türkçe metinler, metinlere dayalı ses bilimsel bir inceleme ve metinleri, aşına olmayanların da anlamasını kolaylaştıracak bir sözlük bu çalışmayı meydana getirmiştir. Eserde 2007 yılında (bugün birçoğunun vefat ettiği) kaydedilmiş yerli Türk insanının yaşadıkları kaydedilmiş, derlenmiş ve deşifre edilmiştir. 11 metinden oluşan kitapta dil ve kültürümüz Doç. Dr. Ergin Jable ve Kaan Yılmaz tarafından işlenmiştir.

Gorançe, Goraca, Goran, Ugoran, Ugorlar, Ogurlar, Oğuzlar

Kosova'nın en kadim halklarından olan Gora bölgesinde yaşayan Goralıları bugün sahiplenmek üzere Bulgaristan, Sırbistan, Makedonya ve Slovenya vatandaşlık vermektedir.

Goralıları sahiplenerek ilerde hak talebinde bulunmaya çalışan bu ülkeler kendi kültürlerine ait olmadıkları halde kendilerine ait olduklarını var saymaktadırlar. Osmanlı'dan önce bu topraklara yerleşmiş (Sarı Saltuk dahil) Goralılar eski kültürlerini devam ettirmektedirler. 1. Dünya savaşından sonra Slav Dilinin etkisinde kalmış, Türk Dilinin kelimelerini unutmuş olsalar da tamamını yitirmemişlerdir. Gelenek, görenek, örf ve adetlerin devam ettiği Gorada Türk'ten bir farkın olmadığı kültür, gelenek, görenek ve yaşamlarından bellidir. Türk Dilinin

fiillerini halen kullanan Goralıların yaşadıkları topraklarda mezar taşları, kapılar, duvarlar, pencereler hatta musalla taşı bile hep ay yıldız ile işaretlenmiştir. Balkanlar'da en çok ay yıldızın bulunduğu mezarlıklar da Goralılara aittir. Musalla taşına bile yerleştirdikleri ay yıldız bize Goralıların kimler olduğunu kanıtlamaktadır. Milletimize ve devletimize ait bilim dünyası geç olmadan her sahada, her yönüyle Gora'yı araştırmalı, incelemeli Türk ile ilgili ne varsa bulunmalı, incelenmeli, yazılmalı, yayınlanmalıdır. Bu çalışmada Gora bölgesinin toplam 19 köyünde Prof. Dr. Turgut Tok ve Doç. Dr. Ergin Jable Gora'yı ve Goralıları her yönüyle incelemeye çalışmıştır. Lakin bununla yetinmemeli ve daha derin çalışmalarla milletimize ait değerler ortaya çıkarılmalı ve sahip çıkılmalıdır.

Türkiye'de "GORA" adı, akıllara 2004 yılında gösterime giren bir Türk sinemasını veya "meşhur sandviç" markasını getirir. Oysaki "Gora" coğrafi olarak, Kosova, Makedonya ve Arnavutluk topraklarının kesiştiği bölgenin adıdır.

Balkanlar'da özellikle Kosova'nın Prizren iline bağlı Dragaş Bölgesi'nin köylerinde yaşayan halkın genel adı "Goralı/Goranlı" dır. (U)Gorançe/(U)Goranca dilini konuşurlar. Goralılar paylaşamayan, sayı bakımından az, kadim bir topluluktur. Goralılarla ilgili gerçekleri, bize bölgenin kültürel hayatı, gelenekleri, inanç uygulamaları, konuşulan dilin tarihi süreci, mimarisi, doğum-evlenme-ölüm adetleri, giyim-kuşamları, geçim kaynakları, meslekleri, sanatları, müzikleri, hahı-kilimleri, dokumaları, mutfak kültürleri... söylemektedir.

Ancak, Goralılar kim olduklarını, nereden geldiklerini daha da önemlisi ne hissettiklerini en iyi bilenlerdir.

BALKANLARIN KADİM HALKI
GORALILAR ve GORANÇE DİLİ

Prof. Dr. Turgut TOK - Doç. Dr. Ergin JABLE

BALKANLARIN KADİM HALKI GORALILAR ve GORANÇE DİLİ

GORANÇE
GORACA
GORAN
UGORAN
UGORLAR
OGURLAR
OĞUZLAR

Prof. Dr. Turgut TOK - Doç. Dr. Ergin JABLE

Priştine’de Türk Varlığı ve Türkçe

Bu kitapta, bilimsel araştırma ve inceleme olarak her geçen gün yerli Türk nüfus sayısının azalması, Türk eğitim sürecinde öğrenci sayısında sürekli düşüş yaşanması, yerli Türk kurum ve kuruluşlarının kapatılması ve sona ermesi ile küresel güçlerin direktifiyle iki yüz yıldır Balkanlar’da yok etmeye çalıştığı Türk Dil ve Kültürü ile Türk geleneklerini tapulaştırıp mühürlemeye çalışılmıştır. Tapu senetlerimiz olan mezar taşlarımızı iki yüz yıldır yıkan anlayış demografi yapı altında adlandırılan nüfus yapısını da ortadan kaldırmaya yönelik proje üretmiştir. Küresel güçlerin maşası olma görevini üstlenenler Türk milletine ait eserleri ortadan kaldırmak için elden geleni çekinmeden yapmıştır. Dur deme gücümüz olmadığı gibi, adaletin olmadığı Balkan ülkelerinde Türk’e ait eserleri unutulmaz kılmak açısından milletimiz ve devletimiz için önemli olduğunu bilerek bu

kitabı yazmak Doç. Dr. Ergin Jable ve Dr. Cevdet Şanlı tarafından uygun görülmüştür. Priştine’de Türk Ağzı’nı konuşan Türkler kayıt altına alınmış ve Türk diline ait Derleme, Tarama sözlüklerine ve Türk Dil Kurumu’na hizmet edecektir. Türkiye Türkçesinin yazı dilinde kullanılmayan kelimeler bugün ağızlarda kullanılmaktadır. Unutulan kelimeleri tekrar yazı dilimize kazandırmaya çalışılmıştır. Kitabın içeriğinde tarihte ilk kez işlenen konulardır ve sadece Türk töresine, Türk kültürüne aittir. Bu çalışmayla Türk’e yol ve yön göstermeyle birlikte multidisipliner çalışmalar için zemin hazırlanmıştır. Priştine’de Türk Varlığı ve Türkçe isimli kitap örnek teşkil etmeli ve Balkan ülkelerinin tamamında yaşayan Türklerle benzer eser işlenmeli, yayınlanmalı. İlerde bu eserlerle milletimiz ve devletimiz bu topraklarda rahatça söz sahibi olmalıdır. 10 metinden oluşmuş, kültürümüze ait farklı konularla birlikte sözlük işlenmiştir.

KOSOVA TÜRK AĞZINDAN DERLENEN ÖRNEK METİN

1. Metin

Adı Soyadı: Bedri Kurda

Yaşı: 60

Derleme Yeri: Priştine Merkez

Derleyenler: Ergin Jable, Gamze Patsolli, Leonora Bayoku, Sena Topaloğlu, Ayşegül Güney.

Deşifre: Ergin Jable, Caner Çüse, Furkan Beşkardeşler

bën aoltmış beş yaşımdayım. yırmi beş nisân bin doköz yüz elli beşte dogmışım priştinede. ben priştinede dıgmışım, babâm dıgmıştır priştinede, dedem dıgmıştır priştinede, babamın dedesi priştinede dıgmıştır. meytebi okudum priştinede bizim mÂlede orda ė meto bayrahtar o ilk okulunda sekis sene ordan sıra yazıldım gimnÂziyeye bizim lise orda da dört sene bitırdım. tabi ki olıdi, olıdi sünet düğünleri er zaman sünet düğünleri askerlik, evlenmek bunlar aynı sevinç. sünet düğünü olurdi bi bir efte kismet başÂrdi büle yavaş yavaş az akrabÂ biz bize kurÂrdık büle mÂbetleri, şeyleri, yemekleri, içmekleri hÂzırlıklı şte bücün da bir cün ceşti, dÂ bir cün ceşti, dÂ bir cün tÂ çi ne hoca cölurdi bizde cölmazdi doktor eveİden doktor yog imıştır sünet ne yapÂrdi. var imıştır icalar büle hocalar ya da berberler var imıştır içi tÂne eşçi priştineli berber. bi tÂne karabeglerin, bi de var imıştır fetÂ berbêr. karabeglerin unuttum Âdını onÿn hem var imıştır dÂ bi tÂne bizim mÂlede onun da Âdını unuttum cakovalı soy adıymıştır. onlar cölurdi sünet edêrdi sıra bi içi üçte cün epey bize meselÂ tedaviya bakÂrdi cölurdi her cün beklerdik oni. kÂvealti verırdık yesın sıra yavaş yavaş alırdi, bakÂrdi tÂ beklerdi her şey. se şimdi kolÂydır sünet. doktorıÂr yapayıÂr iki dakıkada, üç dakıkada kalkÂy çocuklar. bizde ... bir efte çekerdi birÂz biraz. dÂ zor, dÂ problemliymiştir. evlenmek ayrıymıştır. ilç defÂ var imıştır eşçiden evlenmekler yoktur şimdi cibi evvelden imıştır evlenmeklêr. bi çimse sebep olÿrdi. alırdi sanın bi akrabani içi çişi onlardan. ciderdiÂr kızi isterdiÂr, derdiÂr bizim çocuğa isteysık sizin kızi. tÂmam onlar derdiÂr bakÂlım bi defÂ araştırÂlım. tabi onlar birden araştırırdılar. ne ayledır, kime, kime verecekıÂr kızi. aynı çocuk ta, erkek ta düşünim ilgilenırdi ilk önce meselÂ dayıları çimdır kızın, celinin dayıları. dayılarından başÂrdi sırÂrdılar çimdır, nâsıdır. priştinede meselÂ biz birbirimizi tanÂrdık. se priştinedeymiştir yüzde doksân türk. yüzde üç imıştır ermeni. yüzde yedi sırp imıştır. priştinede arnÿt yog imıştır o zamÂnlarda. arnÿtlar dÂ ceç yavaş yavaş cölmiştir kasabaya, priştineye. ülümler, ülümler meselÂ, temcitler sabÂyle okunÿr. filÂn adÂm vefÂt etmiş. bücün olıleden sorÂ defnediÂr mezarlığa. i temcitler okuturıÂr her zamÂn duyÂrdi bütün priştinede eşçi cÂmılarda. şimdi duyulmaz. eşçiden çok kolay duyulÿrdi. heme komşılar, esnaflar, berberine anlatırdılar, toplanırdılar, giderdiÂr mezarlığa Âdetleri yapÂrdiÂr, dünerdiÂr eve, bi yedi cün sıra açılırdi kapi, başsaglığı için cölurdi insanlar er cün cöl, cöl, cöl, cöl o dÂ uzaklardan, Â dÂ yakınlardan devamlı otururdiÂr orda. sıra yakın akrabÂlÂr. o evde yedi cün yemek yapılmazdi. o evde bi şê kaynamazdi. komşılÂr, akrabÂlar yemek getirırdiÂr. getirırdiÂr yemek, olurdiÂr kuşluga var uzaklardan ne cölmiş insanlar orda kalırdiÂr da. bu eşçi Âdetler büleymıştır, şimdi bambaşka. türbeler var, var bi kaş tÂne türbe ama bi tÂne en mühüm nedir bizim türbe sultan muradın türbesi. hatÂ üçün eveİ idım ben biraz ziyaret etım yine. siz her alde bilmem ne kadar bilırsınız bÿ türbe için. vardır epey bi laflÂr,

BALKAR DİL KURSLARI VE SEMİNER PROGRAMLARI

Gün geçtikçe değişen dünya koşullarında dil öğrenimi büyük bir yer tutuyor. Birçok alanda yabancı dil bilmenin ne denli mühim bir mesele olduğu artık herkes tarafından da anlaşılmış durumda. Günümüz itibarıyla dünya dili olarak nitelendirdiğimiz İngilizcenin yanında farklı yabancı dillere de önem gösterilmesi gerektiği anlaşıyor. İnsanlar kendi yönelimleri ve ilgi alanları doğrultusunda öğrenecekleri ikinci, üçüncü yabancı dilleri belirliyorlar. BALKAR da bu noktada kendi kültürlerini, dillerini geliştirmek isteyen insanlara ücretsiz dil eğitimi imkanı sunuyor.

Teknolojinin gelişimiyle paralel olarak dil öğrenimi bir hobi olmaktan uzaklaşıp zorunluluk haline geldi. Dil öğreniminin iş dünyasındaki yerinin yanında, bölge uzmanlığı alanında da üzerinde araştırma yapılan ülkelerin kültürlerini, kaynaklarını inceleme ve daha iyi anlama konusunda ne denli önemli olduğu anlaşılmaya başlandı. Bu durumun akademik anlamının dışında ülkelerin uluslararası politika üretimini yönlendirecek güçte bir etkiye sahip olduğu görülüyor. Bölge araştırmaları yaparken çeviri eserlerin anlam kısıtlılığından kurtulup bununla birlikte çevirisi olmayan eserlerden de yararlanmak konusunda dil öğrenimi insanlara büyük bir fırsat sunuyor. Bir ülkenin geçmişi ve şimdiki yaşamı, kültürü ve geleneklerinin en iyi şekilde anlaşılmasının yolu yine o bölgede konuşulan dilin öğreniminden geçiyor.

BALKAR bölge uzmanı yetiştirmeyi hedefleyen bir araştırma merkezi olarak öğrencilerin yanında dışarıdan, herkesin katılımına da açık ücretsiz dil kursları veriyor. Bu sayede farklı niyetlerle aynı amaç için gelen insanları bir araya getiriyor.

2019-2020 eğitim öğretim yılının güz ve bahar dönemlerinde BALKAR bünyesinde Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Çerkesçe, Farsça, İspanyolca, Makedonca, Almanca, Arapça ve Rusça ücretsiz dil eğitimi verildi.

BALKAR 2019 GÜZ DÖNEMİ PROGRAMI

ALMANCA II
Salı 17.00-19.00
Halime Nur Kalaycı
E-posta: hlnnr@hotmail.de
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - BALKAR Ofisi

ARAPÇA I (Başlangıç)
Perşembe 18.00-20.00
Moaz Omar
E-posta: mmemoaz@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf
Not: Dersler 3 Ekim'de başlayacaktır.

ARAPÇA II
Perşembe 16.00-18.00
Yaman Ali Alshaiikh
E-posta: yaman_alshaiikh@hotmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

ARNAVUTÇA I (Başlangıç)
Çarşamba ve Cuma 16.00-18.30
Kamil Bitiş (Kosova Kültür Merkezi Md.)
E-posta: zeynebgoke@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf

ARNAVUTÇA KONUŞMA SINIFI
Gün ve saat belirlenecek.
Kamil Bitiş (Kosova Kültür Merkezi Md.)
E-posta: zeynebgoke@gmail.com
Yer: Kosova Kültür Merkezi

BOŞNAKÇA (Sırpça-Hırvatça) I (Başlangıç)
Pazartesi 17.00-19.00
Harris Muric
E-posta: harris.muric@outlook.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

BULGARCA I (Başlangıç)
Pazartesi ve Salı 17.00-18.30
Dr. Tsvetelina Tsvetkova
E-posta: tsvetie_harlin@yahoo.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf

BULGARCA METİN OKUMA
Çarşamba 16.00-18.00
Melek Kurucu
E-posta: melekKurucu@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

CERKEŞÇE (Adigece) I (Başlangıç)
Perşembe 17.00-19.00
Ayşe Tufan
E-posta: fatih.ekim7@hotmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf
Not: Dersler 3 Ekim'de başlayacaktır.

FARŞÇA I (Başlangıç)
Salı 17.00-19.00
Najiba Asil
E-posta: najibah.fatah@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

MAKEDONCA I (Başlangıç)
Perşembe 18.30-20.00
Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu
E-posta: mehmethacısalihoğlu@gmail.com
Yer: YÜT İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Not: Dersler 3 Ekim'de başlayacaktır.

RUSÇA II
Perşembe 16.00-18.00
Surayyo Ishbayeva
E-posta: sishbayeva@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - BALKAR ofisi
NOT: Dersler 3 Ekim'de başlayacaktır.

SEMİNER: RUSSIA AND TURKEY IN THE BLACK SEA REGION: COOPERATION IN RIVALRY?
(Karadeniz Bölgesinde Rusya ve Türkiye: Rekabet İçinde İşbirliği)
Salı 15-17.00
Dr. Tsvetelina Tsvetkova
E-posta: tsvetie_harlin@yahoo.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - BALKAR Ofisi
Not: Seminer herkesin katılımına açıktır. Katılımcıların kendi ilgi alanlarına göre belirleyecekleri konularda incelemeler yapmaları ve seminerde tartışmaları beklenmektedir. Seminer sonunda katılım sertifikası verilecektir. Seminer 1 Ekim'de başlayacaktır.

BALKAR ÇALIŞMA GRUBU: Balkanlar ve Kafkasya'dan Türkiye'ye Göçler ve Anı Yazma Kültürü
Koordinatörler: Fatih Ekim, Zehra Sivri, Zeyneb Gökce
Email: fatih.ekim7@hotmail.com
Yer: YÜT İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

NOT:

Ayrı bir tarih belirtilmemiş dersler Eylül'ün son haftası başlayacaktır. Derslere katılmak için belirtilen adreslere e-posta yoluyla kayıt yaptırmak gerekmektedir. Kurs kayıt formları her dersin ilk saatinde doldurulacaktır. Ders programındaki güncellemeleri web sitemizden takip edebilirsiniz. BALKAR yeni merkez ofisimizin bulunduğu Tarihî Fırın Binası, kampüs girişinde bulunmaktadır. Konum ve iletişim bilgilerimiz web sitemizden ulaşılabilir.

balkar.yildiz.edu.tr
balkar@yildiz.edu.tr
/cBALKAR
/balkar.ytu

BALKAR 2020 BAHAR DÖNEMİ PROGRAMI

İSPANYOLCA I (Başlangıç)
Salı 18.30-20.00
Bilal Gökçe
E-posta: bilalggokce@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

BOŞNAKÇA (Sırpça-Hırvatça) II
Çarşamba 17.00-19.00
Harris Muric
E-posta: harris.muric@outlook.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - BALKAR Ofisi

MAKEDONCA II
Perşembe 18.30-20.00
Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu
E-posta: mehmethacısalihoğlu@gmail.com
Yer: YÜT İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ARAPÇA I (Başlangıç)
Çarşamba 18.00-20.00
Mohamad Khaled
E-posta: Mohamadkhaled721@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 1 no'lu sınıf

ARNAVUTÇA I (Başlangıç-Devam Ediyor)
Çarşamba ve Cuma 16.00-18.30
Kamil Bitiş (Kosova Kültür Merkezi Md.)
E-posta: bayraktarfuruk59@gmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf

BULGARCA II
Pazartesi ve Salı 17.00-18.30
Dr. Tsvetelina Tsvetkova
E-posta: tsvetie_harlin@yahoo.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf

ÇERKEŞÇE (Adigece) I (Başlangıç-Devam Ediyor)
Perşembe 17.00-19.00
Ayşe Tufan
E-posta: fatih.ekim7@hotmail.com
Yer: Davutpaşa Tarihî Fırın Binası - 2 no'lu sınıf

SEMİNER II: RUSSIA AND TURKEY IN THE BLACKSEA REGION: COOPERATION IN RIVALRY?
(Karadeniz Bölgesinde Rusya ve Türkiye: Rekabet İçinde İşbirliği)
Dr. Tsvetelina Tsvetkova
Yer: YÜT İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Seminer herkesin katılımına açıktır. Katılımcıların kendi ilgi alanlarına göre belirleyecekleri konularda incelemeler yapmaları ve seminerde tartışmaları beklenmektedir. Seminer sonunda katılım sertifikası verilecektir.

SEMİNER II: RUSSIA AND TURKEY IN THE BLACKSEA REGION: COOPERATION IN RIVALRY?
(Karadeniz Bölgesinde Rusya ve Türkiye: Rekabet İçinde İşbirliği)
Dr. Tsvetelina Tsvetkova
Yer: YÜT İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

NOT: Ayrı bir tarih belirtilmemiş dersler şubatın ikinci haftası başlayacaktır. Derslere katılmak için belirtilen adreslere e-posta yoluyla kayıt yaptırmak gerekmektedir. Kurs kayıt formları her dersin ilk saatinde doldurulacaktır. Ders programındaki güncellemeleri web sitemizden takip edebilirsiniz.

balkar.yildiz.edu.tr
balkar@yildiz.edu.tr
/cBALKAR
/balkar.ytu

Kursiyerler arasında lisans ve yüksek lisans eğitimlerindeki çalışmalarını için gelenlerin yanı sıra, doktora çalışmaları için gelen öğrenciler de yer almaktadır. Öğrencilerle birlikte dil kurslarının ücretsiz ve herkese açık olması sebebiyle gelen, göçmen ailelerde doğup anadilini öğrenmek isteyen ve bunu hobi amaçlı yapan kursiyerler de katılımcılar arasında yer almaktadır.

BALKAR dil kursu programlarında başarılı olan öğrencilere verilen sertifika örneği:

BALKAR 2018-2019 dil kursları ve kurs hocaları

- **RUSÇA I**
Surayyo Isbayeva

- **RUSYA SEMİNER I-II**
- **BULGARCA I- II**
Dr. Tsvetelina Tsvetkova

- **ARAPÇA I**
Mohamed Khaled

- **ARAPÇA I**
Moaaz Omar

- **ARAPÇA II**
Yaman Ali Alshaikh

- **ARAPÇA METİN OKUMA VE KO-NUŞMA**

Saba Mansour Alsirwani, Kholoud Alsirwani

- **ALMANCA II**
Halime Nur Kalaycı

- **BOŞNAKÇA (SIRPÇA/HIRVATÇA) I - II**
Haris Murić ve Muhamed Valjevac

- **MAKEDONCA I-II**
Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu

- **ARNAVUTÇA I-II**
- **ARNAVUTÇA KONUŞMA SINIFI**
Kamil Bitiş (Kosova Kültür Merkezi Md)

- **BULGARCA METİN OKUMA**
Melek Kurucu

- **ÇERKESÇE (ADİGECE) I-II**
Ayşe Tufan

- **FARSÇA I-II**
Najiba Asil

- **İSPANYOLCA I**
Bilal Gökçe

Arnavutluk Devlet Televizyonu'ndan Mimoza ELEZİ ve Kosova Kültür Merkezi Müdürü sayın Kamil BİTİŞ'i ofisimizde ağırladık. Ziyarete merkezimizde yürütülen Arnavutça kursu için çekim ve görüşmeler yapıldı. Merkez Müdürü Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu ile merkezin çalışmaları hakkında görüşme yapıldı.

BALKAR ZİYARETLER

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Ekrem İMAMOĞLU, Davutpaşa Tarihi Fırın Binası'nda bulunan BALKAR merkez ofisimize ziyarette bulundu.

Akademik Kafkasya Kütüphanesi Açılışı

Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR)'da dört yıl boyunca öğrenci asistan olarak görev yapan Zeyneb GÖKÇE'yi ERASMUS programıyla Almanya'ya uğurlamak amacıyla bir teşekkür ve veda buluşması gerçekleştirdik. Zeyneb GÖKÇE'ye bundan sonraki eğitim hayatında başarılar dileriz.

YAYINLAR

BALKAR’da oluşturulan “Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Kitap Serisi”nde şimdiye kadar dört derleme kitap yayınlanmıştır. Bunlar: 1-89 Göçü; 2-1864 Kafkas Tehciri; 3-Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı/Türk İmajı ve 4-Bölgesel ve Uluslararası İşbirliği Sahası Olarak Karadeniz. Bunun yanında İslam Konferansı Örgütü İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) işbirliğiyle düzenlenen “Avrupa’da İslamofobi: Geçmiş ve Günümüz” konulu uluslararası sempozyumda sunulan bildirilerden seçkilerle BALKAR tarafından IRCICA Journal için özel bir sayı oluşturulmuş ve bu da IRCICA tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca 2018 yılında başlayarak yılda iki defa Journal of Balkan and Black Sea Studies (Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Dergisi) yayınlanmaktadır. Son olarak 2017 Güz döneminde 1. sayı, 2018 Güz döneminde 2. sayı, 2019 Güz döneminde 3. ve 2020 Güz döneminde 4. sayı yayınlanmak üzere BALKAR bülteni yılda bir defa yayınlanmaya devam etmektedir. BALKAR’ın yayın arşivinin PDF dosyalarına internet sitemizden erişebilirsiniz.

BALKAR BÜLTEN

Yılda bir defa çıkarılan bülten, BALKAR’ın yıl boyunca gerçekleştirdiği merkez faaliyetlerini sunmaktadır. Araştırma merkezinin gerçekleştirdiği paneller, konfeanslar, film gösterimleri, münazaralar ayrıca bünyesindeki dil kursları BALKAR Bülten’de yer almaktadır.

89 GÖÇÜ

Bulgaristan'da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye'ye Zorunlu Göç

Editörler
Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu
Mehmet Hacısalıhoğlu

BALKAR & BALMED
İSTANBUL 2012

89 GÖÇÜ

Yerli ve yabancı çok sayıda siyaset bilimci, tarihçi ve sosyoloğun yazdığı makalelerden meydana gelen bu eserde, 1984-1989 yılları arasında Bulgaristan'da Jivkov rejimi tarafından Türklere/Müslümanlara karşı uygulanan zorunlu iskân politikaları, 1989 Göçüne giden süreç, 1989 Göçü, 1990 sonrasında Bulgaristan'da Türk azınlığın durumu ve nihayet 89 Göçmenlerinin Türkiye'de entegrasyonu kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Derlemede yer alan her makalede alanın da yetkin bilim adamları tarafından birinci el kaynaklara dayanarak hazırlanmıştır ve 89 göçü konusuyla ilgili birçok soruya açıklık getirmektedir. Ayrıca dönemin Bulgaristan Büyükelçisinin ve bizzat 89 Göçü sürecini yaşayan uzmanların da anıları veya anılarıyla desteklenen incelemelerini içermektedir. Bu eser bütünüyle 89 göçüne vakfedilmiş ilk eserdir.

1864 KAFKAS TEHCİRİ

Kafkasya'da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün

Editör
Mehmet Hacısalıhoğlu

BALKAR & IRCICA
İstanbul 2014

1864 KAFKAS TEHCİRİ

Yerli ve yabancı çok sayıda tarihçinin kaleme aldığı makalelerden meydana gelen bu eser, Rusya'nın 19.yüzyıl Kafkasya siyaseti, 1864 yılı ve takip eden yıllarda Kuzey Kafkas Müslümanlarına yönelik tehcir politikaları ve göçler Çerkes muhacirlerini Osmanlı İmparatorluğuna sığınması, salgın hastalıklar ve göç sürecinde yaşanan ölümler Osmanlı'da muhacirlerin iskânı ve uyum sorunları ile günümüzde Türkiye'deki Çerkeslerin durumu ve Kafkasya'daki güncel gelişmeleri ele almaktadır.

Derlemede yer alan her makale alanında yetkin bilim adamları tarafından birinci el kaynaklara dayanarak hazırlanmıştır ve 1864 Kafkas Tehciri konusuyla ilgili birçok soruya açıklık getirmektedir. Eserde bir yandan konu hakkında şimdiye kadar yapılan çalışmaların sağladığı veriler değerlendirilmekte, öte yandan arşiv belgeleri ve sözlü tarih çalışmaları yardımıyla yeni ve önemli bilgiler ortaya koymaktadır.

GİRİŞ (Mehmet Hacısalihoğlu)**1 BOSNA-HERSEK** (Jahja Muhasilović)**2 SİRBİSTAN VE KARADAĞ** (Gencer Özcan)**3 HIRVATİSTAN** (Ozan Erözden)**4 KOSOVA** (Fatih Fuat Tuncer)**5 MAKEDONYA** (Mehmet Hacısalihoğlu)**6 ARNAVUTLUK** (Bülent Bilmez)**7 BULGARİSTAN** (Neriman Ersoy-Hacısalihoğlu)**8 YUNANİSTAN** (Betül Ayanoglu)**9 KIBRIS (RUM KESİMİ)** (Deniz Ertuğ)**10 ERMENİSTAN** (Yıldız Deveci-Bozkuş)**11 AZERBAYCAN** (Emin Uzun)**12 RUSYA** (Evren Balta, Süheyla Demir)**13 GÜRCİSTAN** (Keisuke Wakizaka)**GENEL DEĞERLENDİRME** (M. Hacısalihoğlu)**KAYNAKLAR****PROJEDEN YAYINLAR****EKLER****ÖNSÖZ**

Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Bahri ŞAHİN Açılış Konuşmacı

TÜMBİFED Genel Başkanı Cemil BİLGE'nin Açılış Konuşması
Mustafa AYDIN: Uluslararası Siyasette Bir Rekabet ve İşbirliği Sahası Olarak Karadeniz. Açılış Konferansı

Mehmet HACİSALİHOĞLU: 19. Yüzyıl Osmanlı-Rus İlişkileri

Tsvetelina TSVETKOVA: Soviet-Turkish Relations in 1921-1923: A Few Nuances from the Bulgarian Archives

Evgeniy BAHREVSKIY: Türkiye'de Rusya, Rusya'da Türkiye İmgeleri ve Karşılıklı İlişkilere Etkileri

Çiğdem NAS: Avrupa Birliği ve Karadeniz Çevresi Ülkeler Arası İşbirliğine Etkileri

Darina GRIGOROVA: 'Russkiy Mir' in the Black Sea Region: Geopolitical Doctrine and Ideology

Sergii PAKHOMENKO: Security Problems in Azov and Black Sea Regions: Ukraine's Perspective

Emrullah ATASEVEN: Karadeniz ve Güney Kafkasya'da Rus-Türk İlişkileri: Güncel Meseleler

Gencer ÖZCAN: Türkiye'nin Balkanlara Yönelik Dış Politikası

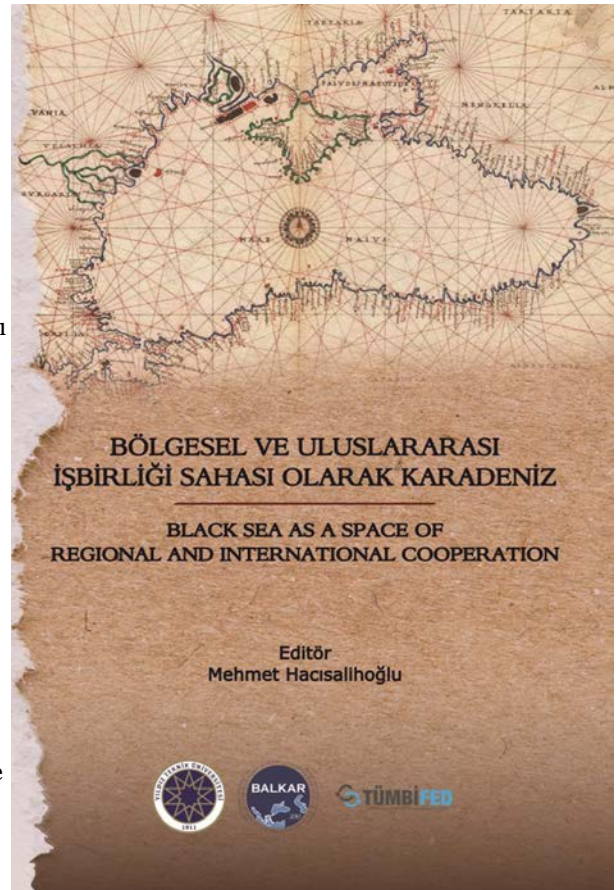
A.Beril TUĞRUL: Karadeniz'de Enerji Politikaları

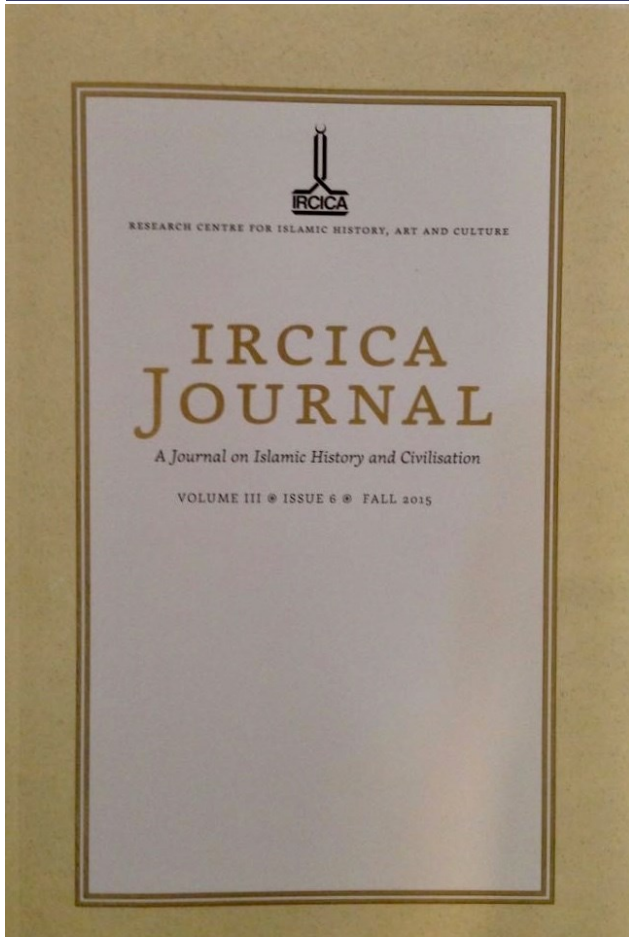
Abdullah AKAT: Karadeniz Havzasında Müzik Çalışmaları ve Kültürel İşbirliği Potansiyeli

Kenan AYDIN: Karadeniz Çevresinin Turizm Potansiyeli: Gümüşhane Örneği

Mehmet HACİSALİHOĞLU: Son Dönem Türk-Rus İlişkileri ve Avrupa'ya Yansımaları: Osteuropa Dergisinin Rusya ve Türkiye Özel Sayısı Üzerine

Sempozyum Fotoğrafları

IRCICA JOURNAL

YTÜ BALKAR ile İslam Konferansı Örgütü İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) işbirliğiyle 13-14 Ocak 2017 tarihlerinde gerçekleştirilen “Avrupa’da İslamofobi: Geçmiş ve Günümüz” konulu uluslararası empozyumda sunulan bildirilerden bir kısmı seçilerek IRCICA Journal için bir özel sayı hazırlanmıştır. Özel sayının editörlüğünü BALKAR Müdürü Mehmet Hacısalihoğlu ile BALKAR Danışma Kurulu Üyesi İsa Blumi yapmıştır.

IRCICA Journal özel sayısında (Vol. 3, Issue 6) editörlerin giriş yazıları ile altı adet makale bulunmaktadır. Bu makaleler:

İsa Blumi: “Nothing New: Islamophobia by Default in Postwar Europe”

Ali Hüseyinoğlu: “Questioning Islamophobia in the Context of Greece”

Peter Polak-Springer: “Willkommenskultur in Arab Eyes: Arabic Traditional and Social Media Discourses on Syrian Refugees in Germany”

Elena Lukinykh: “Patriotism as the Modern Justification of Islamophobia”

Leyla Yıldırım: “The Social Impact of Islamophobia on Muslims in the Netherlands”

Ali Çaksu: “Muslimophobia as a Western Tool of Fearmongering”

Makaleleri sitemizden pdf olarak indirebilirsiniz.

JOURNAL OF BALKAN AND BLACK SEA STUDIES

No: 4 | June 2020

JOURNAL OF BALKAN AND BLACK SEA STUDIES

Journal of Balkan and Black Sea Studies is an interdisciplinary refereed journal focusing on the humanities and social sciences of the Balkan countries and the former Soviet republics. The journal welcomes contributions in the fields of history, economics, politics, international relations, culture, art, geography, literature, theology, ethnography and environmental sciences. The idea behind this initiative is to extend a cross-cultural and cross-disciplinary approach over issues of regional importance. Under this light, the journal aspires to act as an academic forum for scholars in historical as well as contemporary context on a wide range of cross-regional issues and to provide the epistemological framework for a comparative investigation, which would enhance our understanding of the Balkan, and Black Sea societies, politics and communities. Furthermore, manuscripts connecting the region with wider scopes, such as

technological applications, will be also considered.

The journal will be published online with two issues per year commencing in 2018 and themed issues are anticipated. Submitted manuscripts should be original and not published or under consideration for publication elsewhere. Their length should not exceed 8.000 words and will be subject to anonymous peer-review by at least two members of the scientific committee. The use of graphics and images in colour is encouraged and not subject to limitations (within reason). However, it is the responsibility of the individual authors to acquire copyright permission if needed. The language for submissions is English and Turkish. Articles, other than in English or Turkish, will be occasionally accepted. Articles must have an abstract of up to 150 words in English.

Editorial Office Contacts

Journal Website: <http://dergipark.org.tr/balkar>

Postal address:

BALKAR, Yıldız Technical University,

Davutpaşa Campus, İİBF,

34220 Esenler, Istanbul-Turkey

e-mail: balkar@yildiz.edu.tr

Tel: +90212383 68 33

Journal of Balkan and Black Sea Studies (website: dergipark.org.tr/balkar)

NO. 1 (December 2018):

Tihomir Cipek, “Russia and the European Union: What remains of the Partnership?”

Mehmet Hacısalihoğlu, “Negotiations and Agreements for Population Transfers in the Balkans from the Beginning of the 19th Century until the Balkan Wars of 1912–1913”

Tsvetelina Tsvetkova, “Turkish National Movement and Soviet Russia in Caucasus (1919-1922)”

Boban Batrićević, “The Red Njegoš: Petar II Petrović in Yugoslav and Communist Ideology and Propaganda of Montenegrin Communists”

Admir Mulaosmanović, “Key Political Processes in the Former SFRY 1990-1992 and the Bosniak Respond”

Andelko Vlašić, “The Perception of the Republic of Turkey in the Croatian Press (1923-1945)”

NO. 2 (June 2019):

Stefan Troebst, “The Black Sea as Historical Meso-Region: Concepts in Cultural Studies and the Social Sciences”

Cengiz Çağla, “Nation-Building in Southern Caucasus: The Case of Azerbaijan (1900-1920)”

Muhidin Mulalić, “Ethnic Cleansing, Genocide and Demographic Changes in Bosnia and Herzegovina”

Jochen Töpfer, “Muslims, Law and Religious Freedom in Albania”

Mihai Sorin Rădulescu, “L’Architecte de la plus grande mosquée de Roumanie: Victor G. Ștephănescu”

Deniz Ertuğ, “Antik Yunan’dan Avrupa Krizine Teorik Çözüm Önerisi: Castoriadis’in Gözünden Yunan Mirası”

Tsvetelina Tsvetkova, “A Review of Selected Books on the Russian Colonisation of Caucasus”

NO. 3 (December 2019):

Book Reviews:

Resul Turan, “E. V. Bahrevsky, İ. A. Svistunova, *Obraz Rossii v Turtsii: İstoricheskoe Razvitie i Sovremennoe Sostoyanie*”

Asım Korkmaz, “Bülent Yıldırım, *Bulgaristan’da Türk Varlığı ve Nüfusu (Bulgar İstatistik Kurumunun Verilerine Göre 1880-2011)*”

Articles:

Machiel Kiel, “Die osmanische Urbanisationspolitik auf dem Balkan: Das Beispiel Eğri Dere Palankası (Kriva Palanka / Republik Mazedonien)”

Milena Petkova, “The Process of Sedentarization of Semi-nomadic Groups of the Yörüks in Parts of 16th Century Ottoman Rumeli – Migration Control or Tax Control?”

Mihail Simov, “Mapping Enemy’s Land: Russian Military-Topographic Intelligence on 19th Century European Turkey”

Pantelis Charalampakis, “Remarks on the prosopography of the Byzantine administration in Northeastern Asia Minor (7th-11th c.)”

Krisztian Csaplar-Degovics, “The policy of the Provisional Government of Vlorë between December 1912 and April 1913”

Areti Demosthenous, “Women of Orthodox Faith in Cyprus amid Historical Transitions”

NO. 4 (June 2020):

Articles

Tsvetelina Tsvetkova, “Soviet-Turkish Relations in 1921-1923: A Few Nuances from the Bulgarian Archives”

Begüm Hergüvenç, “89 Bulgaristan Göçmenlerinin Kimlik Kurguları Üzerinden Şehre Uyum Pratikleri: Sakarya Örneği”

Dženan Dautović, “Historiographic Controversy about the Crusades against Bosnian ‘Heretics’”

Michael Schulz, Jens Stilhoff Sørensen, “The Relationship between Content and Implementation of Negotiated Agreements in Former Yugoslavia”

Avdi Smajljaj, “Ethnicity based democratic constitutional structure: the cases of North Macedonia, Kosovo and Bosnia & Herzegovina”

Jahja Muhasilovic, “Turkish Local Communities and City Diplomacy with Bosnia and Herzegovina”

Book Reviews

Taner Gökdemir, “Giorgi Kazbegi, *Bir Rus Generalinin Günlükleri ‘Türkiye Gürcistanı’nda Üç Ay*”

**BALKAN VE
KARADENİZ
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ
(BALKAR)**

Türkiye'nin köklü üniversitelerinden Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde 2010 yılında kurulan Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) Türkiye'nin batı, kuzey ve kuzeydoğu komşularının tarihi, siyaseti ve kültürü hakkında akademik çalışmalar yürütmektedir.

Her yıl düzenli olarak uluslararası ve ulusal sempozyumlar düzenlemektedir. Bunların yanında bölge hakkında yayınlar yapmaktadır. Merkezin en çok talep gören faaliyetleri arasında dil kursları gelmektedir. Bölge ülkelerin dilleri hakkında akademik kullanım amaçlı ve herkese açık ücretsiz dil kursları sunulmaktadır.

Merkez dönemlik seminer tarzında herkese açık dersler sunmaktadır. Merkez bünyesinde bölgeyle ilgili bilimsel araştırma projeleri yürütülmektedir. Bunların yanında öğrencilerin bölgeye yönelik ilgilerini artırmak amacıyla öğrenci etkinlikleri düzenlemektedir.

Merkezin faaliyet programı her dönemin başında (Eylül ve Şubat) web sitemizde ilan edilmektedir.

Merkezin faaliyetleri öğretim üyeleri ve öğrencilerle sınırlı olmayıp konulara ilgi duyan herkese açıktır ve ücretsizdir.

Merkezimiz Üniversitemizde uygulanan kalite standartlarına uygun olarak yönetilmektedir.

BALKAR Yönetim Kurulu:

- Mehmet HACISALİHOĞLU (Prof. Dr., Müdür)
- Ali ÇAKSU (Doç. Dr., Müdür Yardımcısı)
- Fuat AKSU (Doç. Dr., Müdür Yardımcısı)
- Cevdet ŞANLI (Dr. Öğr. Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi)
- İbrahim KIRÇOVA (Prof. Dr., Yönetim Kurulu Üyesi)
- Tamer KEPCELER (Dr. Öğr. Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi)

YÖNETİM VE İLETİŞİM

Öğrenci Asistanlar:

- Fatih EKİM
- Ersin YILMAZ
- Faruk Eren BAYRAKTAR
- Ezgi ÇEŞMECİ
- İlksu ÖZTÜRK
- Zehra KÖMÜRCÜ

balkar.yildiz.edu.tr

/cBALKAR

/balkar.ytu

/cbalkar

(212) 383 2105 (Yıldız ofisi)

balkar@yildiz.edu.tr

balkar.yildiz.edu.tr

cBALKAR

balkar.ytu

balkar@yildiz.edu.tr

Kotor (Old Town) , Karadağ, 7 Temmuz 2017
Kotor (Štari Grad), Crna Gora